

Čuden nesmisel

Ocena sedanje gospodarske situacije in gibanja gospodarstva v SR Sloveniji daje dokaj nerazumljive podobe. Po podatkih SDK centrala za Slovenijo imajo po stanju 31. oktobra 1970 varčevalci na hranilnih knjižicah 1.577.059 tisoč dinarjev. Gospodarske organizacije s področja SR Slovenije pa imajo na žiro računih samo 1.364.739 tisoč dinarjev. Če primerjamo ta dva podatka, potem ni potrebno veliko premisljati o prelivanju sredstev v zasebni sektor, niti o absurdu, da so zasebniki likvidnejši od družbenega sektorja.

Kljub takemu ugodnemu stanju varčevalcev pa znašajo potrošniški krediti, ki so jih prejeli privatniki, v tem časovnem razdobju, 1.115.080 tisoč dinarjev. Med koristniki, potrošniških posojil so tudi taki, ki imajo težke hranilne knjižice.

LOJZE KERSNIC

Pri sosedih cenejšje

V Ljubljani je že precej graditeljev zasebnih hiš, ki so kupili ustrezne količine opeke, predvsem v Avstriji. Čeprav so morali odšteti še denar za carino in prevoz, je bila kljub temu uvožena opeka cenejšja od domače. Izvedeli smo, da je že veliko zasebnih graditeljev tudi v Novi Gorici, ki kupujejo opeko onstran meje v sosednji Italiji in rade volje plačajo carino ter prevoz, ker je pač uvožena opeka cenejšja. Če ob tem pomislimo, da opeka ni edini gradbeni material, ki je v tujini cenejši kot pri nas (cement, betonsko železo, nekateri lesni izdelki, inštalacijski material itd.), potem se ni čuditi, da ob znatnih podražitvah komunalnih objektov, gradbenih zemljišč, obrtniških storitev in podobno nevzdržno lezejo navzgor tudi cene stanovanjske graditve.

Delo — 10. XI. 1970

Patenti

Združeno podjetje »Iskra« iz Kranja je lani prijavilo 15 patentov, a do začetka oktobra letos je predložilo že 18 patentnih prijav. Skupaj torej 33 patentnih prijav v nepopolnih 2 mesecih. Čeprav to ni kak patentni »boom« v primerjavi z rezultati sosednjih podjetij po svetu, a kljub temu zasluži pozornost kot znak usmerjanja gospodarstva, da spodbuja in uveljavlja raziskovanje v lastni hiši. Naglasiti je treba, da je »Iskra« od konca leta 1968 prijavila vsega 47 patentov, ali povprečno 8 letno.

Ekonomika politika — 9. XI. 1970

Hotel VW

Pred kratkim ustanovljena turistična agencija »Unis« je na prvi pogled samo »izpostava« za posojanje avtomobilov iz tovarne v Vogušu, v resnici pa je »Hotel VW«.

Agencija je namreč sklenila z zahodnonemškimi koncernom »Volkswagen« sporazum o financiranju gradnje in načinu odplačevanja svojega bodočega hotela na širšem dubrovniškem področju. Nemško podjetje bo dalo denar za zgraditev hotela kategorije A z 800 posteljami, »Unis« pa bo odplačeval anuitete skozi »modificirane penzijske cene 50 odst. hotelških zmogljivosti, ki jih bo dal na razpolago »Volkswagen« za počitnice njegovih delavcev in uslužbencev.

Tovariš — 10. XI. 1970

Velikodušno darilo

...ZIS je soglasno sprejel predlog narodne banke, naj bi kratkoročne kredite gospodarstvu spremenili v trajna obratna sredstva. Za tem dejanjem se skriva precej velika vsota. Gre za finančno operacijo s skoraj 10 milijardami dinarjev kredita. Po tej finančni operaciji bi bilo gospodarstvo letno razbremenjeno za približno 500 milijonov dinarjev. Seveda to darilo NB še ni dokončno odano, sedaj ga tehtajo še v republikah, da bi videli, koliko bo kdo dobil.

Delavska enotnost — 7. XI. 1970

Težko razumljivo obdobje

Skupina turistov si je pred kratkim ogledala Lepenski vrh. Po obhodu je nekdo vprašal študente, ki so tu na praksi:

— ali je ta tovarš, ki nam je vse tako strokovno pojasnil, doktor arheologije?

— Ne — so mu odgovorili — dovršil je arheologijo, toda tu dela kot skladiščnik.

Ko bodo nekega dne po nekaj tisoč letih naši potomci izkopali diplomu in odlok o zaposlitvi skladiščnika z istim imenom, bodo uvideli, da je to jugoslovansko obdobje težko razumeti.

Večerne novice — 9. XI. 1970

GLAVNI UREDNIK
FRANCE SUSTERSIČ

ODGOVORNI UREDNIK
CRTOMIR SINKOVEC

LETO VIII.
ŠTEV.: 47
18. XI. 1970

GLASILO ZZB NOV SLOVENIJE IN ZRVS SLOVENIJE

Nekaj odlomkov iz poročila o delu ZZB NOV Slovenije

PIKRE UGOTOVITVE IN PRIPOMBE NA LETOŠNJIH OBČINSKIH SKUPŠČINAH

Minilo je nekaj več kot leto dni od VI. kongresa ZZB NOV Jugoslavije, in ker je potrebno pregledati in oceniti enoletno delo organizacij borcev in njihove uspehe tudi v Sloveniji, je predsedstvo republiškega odbora ZZB NOV na svoji 16. 11. obravnavalo obširno poročilo o delu organizacije. Iz prvega dela tega poročila, ki zadeva organizacijsko dejavnost, posnemamo nekaj najvažnejših ugotovitev.

Politična dejavnost ZZB NOV je ob sodelovanju borcev prišla do izraza v sleherni družbeni in društveni akciji. Posebno je to prišlo do izraza v tistih akcijah, kjer je ZZB NOV sodelovala z množico najaktivnejših občanov (pri volitvah, delovnih akcijah, samoupravnih odločitvah itd.).

Razvoj socialistične Jugoslavije postavlja nenehno nove in zahtevne naloge, a posamezni borci niso več dohajali časa. Nerazumljivo pa je bilo in je še, da so novi pogoji dela, razvoj samoupravljanja, nova tehnika in pomlajevanje kadrov potisnili ob stran skoraj celotno organizacijo borcev.

Kljub temu pa so borci vztrajali v politični dejavnosti krajev in katerih živijo. Ostali so najglasnejši in najdoslednejši poborniki pravilne politike v občinah, podjetjih in družbenih organizacijah. Upirali so se špekulantskim elementom, ki so hoteli onemogočiti ali skriviti razvoj našega socialističnega samoupravnega sistema.

Tem nekaj uvodnim ugotovitvam sledi v poročilu ocena letnih občinskih skupščin ZZB, izvedenih letos spomladi. O njih je rečeno, da se jih je udeležilo 90 odst. izvoljenih delegatov. Skoraj na vseh so bili prisotni predstavniki ZK, SZDL ter občinskih skupščin in drugi družbeno-politični delavci.

Iz temeljnih ugotovitev letošnjih občinskih skupščin ZZB NOV izhajajo:

● Lokalistične težnje se pojavljajo ne samo med republikami,

ampak tudi med občinami. Nekatere občine upoštevajo le same sebe in ponekod so bili odnosi med dosedanjimi občinami slabši, kot če bi tekla med njimi meja.

● Z razumevanjem so na skupščinah ugotavljali, da problemi borcev niso povsod enaki, prav tako ne kupna moč in narodni dohodek ter stroški preživljanja, zato pa je treba upoštevati specifičnosti življenja.

● Pikre so bile pripombe, da organizacije ZZB NOV niso dovolj vključene v narodno-obrambni sistem vseljidskega odbora.

● V večini občin so borci kritizirali način financiranja osnovnega šolstva. Razpravljali so tudi o politiki štipendiranja in položaju učiteljev.

● Čeprav manj, vendar dovolj pogosto so bile na rešetih nekatere javne službe. Ugotavljali so, da za prestopke, ki imajo značaj gospodarskega kriminala ali neupravičenega gospodarskega ali osebnega bogatenja v večini primerov ni ne tožnika ne sodnika. Vse pogostejši so pojavi korupcije in izigravanja zakonitih predpisov, toda storilci ostajajo nekažnovani.

● Pojavljajo se tudi zahteve po spremembi datuma za doseg prave do statusa borca.

● Skupščine so še posebno opozorile na slab gnotni položaj dela kmetov — borcev NOV.

Na take in podobne probleme so borci opozarjali vsa leta, a ker ni bilo zaželenih odmevov, so mnogi postali do vsega tega po-

vsem apatični. Zato so ponekod na skupščinah občinskih ZZB NOV prevladovali ekonomski problemi borcev, skrb za občana pa je bila drugotnega pomena. Dogajalo se je tudi, da je bila javnost pristransko informirana o problemih borcev, češ da bodo leti s svojimi zahtevami osiromašili socialno zavarovanje, da zahtevajo privilegiran položaj v družbi in podobno.

Potem ko je v poročilu bežno nakazana upoštevnost političnega dela pred in med vojno, ki ga je vodila partija, in po kratki primerjavi z današnjim stanjem, sledijo ugotovitve iz sklepov skupščin, ki bi jih na kratko označili takole:

● Borci NOV naj tudi v prihodnje v družbenem življenju pomagajo razvijati socialistični samoupravni sistem. Boriti se je treba za dosledno izvajanje nalog, ki sta ji začrtala ZK in SZDL na kongresih in konferencah. Izvajanje teh nalog pride še posebno do izraza v združenjih.

● Na sestankih članstva je pogosto izrečena misel o potrebi borbe za svetovni mir in neodvisnost vseh narodov na svetu. Za to načelo se bomo borili tudi v prihodnje. Toda borci se dobro zavedamo, da je notranja enotnost najboljša obramba proti vsakomur, ki bi hotel posegati v naše odnose.

Verjetno nikjer toliko kot v organizacijah ZZB ne razpravljajo o politiki velesil in držav, ki netižno državljanske vojne in izvajajo agresijo nad mladimi narodi. Ideja o politiki nevmešavanja se je med člani ZZB utrdila in ni mogoče misliti, da bi bila naša zunanja politika lahko drugačna. Tako je naloga organizacije vseljidskega odpora padla na plodna tla. Občinski odbori ZZB v Sloveniji imajo organizacijske odbore, ki tesno sodelujejo z drugimi organizacijami vseljidskega odpora. Razmisli pa bi bilo treba, ali je večkratnost zadevne organizacije res potrebna, ali ne bi bila na mestu bolj enotna organizacija pri vseh družbeno-političnih organizacijah in občinskih skupščinah.

Iz poročila izhajajo tudi, da je v ZZB NOV Slovenije 911 združenj borcev s 138.540 člani in 192 združenj VVI z 28.431 člani. Po novem načinu volijo združenja svoje predstavnike v občinske odbore ZZB. Po dosednji praksi so volili v te odbore najboljše člane — ne glede na kraj njihovega bivanja — zato je bilo več odbornikov iz občinskih središč. Ali bo sedanj način boljši od prejšnjega, bo vsekakor pokazala praksa.

V poročilu je ugotovljeno še tole:

Republiški odbor ZB je septembra 1959. leta ustanovil zavod »Borec«, katerega osnovna naloga je bila, da omogoči nemoteno izhajanje glasil organizacije in drugega tiska s tematiko iz NOB. Sedaj redno izhajajo: »TV 15«, ki ima naklado 47.000 izvodov, revija Borec z naklado 2.900 izvodov in otroška revija Kurirček v nakladi 33.000 izvodov.

Spričo nove zakonodaje o založniški dejavnosti pa je prišlo do nekaterih nerazumevanj in nejasnosti med ustanoviteljem (RO ZZB NOV) in vodstvom zavoda. Posebna komisija je nekaj mesecev urejala problemne odnose in nato izdelala predlog, ki sta ga osvojila ustanovitelj in zavod »Borec«.

Poročilo obravnava tudi stike naše organizacije z bojevniki organizacijami v tujini in navaja, kaj vse je bilo v tej zvezi doseženega v enem letu.

Vse to poročilo naj bi bilo zrcalo sedanjega stanja v organizaciji ZZB NOV Slovenije po končanih občinskih skupščinah.

V. M.

POPRAVEK

V članku »Zasluzeno priznanje prekomorcem« v 46. številki »TV 15« se zadnji stavek tretjega odstavka pravilno glasi: Osmim je 5. novembra v imenu predsednika republike izročil odlikovanja Franc Vrhovšek, predstavnik republiškega odbora ZZB NOV Slovenije (namesto... predsednik republiškega odbora ZZB NOV Slovenije).

Dogodki tedna

● Predsednik ZIS Mitja Ribičič je dobil v zvezni gospodarski zbornici vso podporo za ukrepe, ki jih je vlada storila in jih še pripravlja za stabilizacijo gospodarstva. Gospodarstveniki so opozorili, da je treba stabilizacijski program čimprej izvesti, kajti sedanj položaj najbolj škoduje gospodarstvu samemu. Direktorji velikih podjetij, tistih, ki »mosijo« gospodarstvo, vidijo izhod iz sedanjega položaja v čim hitrejši ozdravitvi gospodarstva. Tega zdravljenja pa vsi ne bodo mogli preživeti, ker bi bil to ponovni neuspeh prizadevanj za stabilizacijo.

● Ob smrti velikega francoskega generala državnika Charlesa de Gaulla je bila komemorativna seja zveznega izvršnega sveta, ki so se udeležili predstavniki zvezne skupščine, sveta federacije, SZDLJ, zveze sindikatov in zveze mladine Jugoslavije.

● Izvajanje sklepov konference ZKJ in neposredne naloge v tej zvezi, to je bila osnovna tema seje izvršnega biroja ZKJ. Na seji so poudarili, da je treba usmeriti vso aktivnost v razčlenitev programa stabilizacijskih ukrepov na vseh področjih ter izvesti reformo političnega sistema. Pri tem je treba posvetiti vso pozornost tistim sklepom konference, ki so bili določeni kot prednostni.

● Zahodnonemški zunanji minister Walter Scheel se je vrnil iz Varšave v pozni zmagovalca: sporazum s Poljaki je pod streho! S poljskim kolegom Jendrychowskim sta se na zadnje zedinila: ZRN priznava, da je črta Odra-Nisa zahodna poljska meja in da so tako določili že pred 25 leti v Potsdamu, poljska vlada pa to oglašja z opozorilom na četverno zavezniško odgovornost za vso Nemčijo. To je pristen kompromis: na obeh straneh so malo popustili. V Bonnu bosta še pred »božičem« kancler Willy Brandt in premier Józef Cyrankiewicz ob prsotnosti Władysława Gomułka sporazum slovesno podpisala.

● Walter Scheel je prvi član bonske vlade, ki se je poklonil žrtvam nekdanjega nacističnega taborišča v Oswieci.

● V Bukarešto je dopotovala poljska partijsko-državna delegacija, ki jo vodita prvi sekretar CK PZDP Władysław Gomułka in predsednik ministrskega sveta Józef Cyrankiewicz. S predstavniki Rumunije bodo podpisali dolgoročni sporazum o prijateljstvu in sodelovanju ter razpravljali o aktualnih vprašanjih v mednarodnem življenju in bilateralnem sodelovanju.

● Po podatkih zveznega zavoda za statistiko so bile cene v oktobru najbolj nemirne ne samo letos, temveč v minulih 10 letih, kar v celoti potrjuje pravilnost sklepa o njihovem zamrznjenju. Cene pri proizvajalcih so oktobra narasle za 2,7 odst. v primerjavi s septembrom. To je njihov največji mesečni porast v minulih 10 letih. Cene na drobno so skočile za 2,8, življenjski stroški pa za 5,6 odstotka. Zaradi precej večjega uvoza kot izvoza, je deficit v zunanjetrgovinski izmenjavi že v prvih 10 mesecih večji, kot je bil lani vse leto.

● Predsednik republike Josip Broz Tito je na željo beograjske mestne skupščine in Mednarodnega filmskega festivala sprejel pokroviteljstvo nad to pomembno mednarodno kulturno prireditvijo. Festival bo v Beogradu od 8. do 16. januarja v prihodnjem letu.

● Sovjetski zunanji minister Andrej Gromiko je prispel na šestdnevni uradni obisk v Italijo, kamor ga je povabil njegov italijanski kolega Aldo Moro. Gromiko se bo pogovarjal z najvišjimi italijanskimi voditelji. Razpravljali bodo predvsem o konferenci o evropski varnosti, o položaju na Srednjem vzhodu in o dvostranskih odnosih.

● ZAR, Libija in Sudan nameravajo ustanoviti trojno zvezo, ki naj bi bila jedro vsearabske enotnosti. Načelno so se o tem sporazumeli na konferenci šefov držav, ki se je končala v Kairu.

● Na povabilo poljskega zunanjega ministra Jendrychowskega je državni sekretar za zunanje zadeve SFRJ Mirko Tepavac te dni uradno obiskal Poljsko.

● Vrednost blagovne menjave med Poljsko in Jugoslavijo bo prihodnje leto za 18 odstotkov večja kot letos in bo znašala 153 milijonov dolarjev. V nedavnem sporazumu so naši in poljski gospodarstveniki sklenili, da bodo zelo razširili listo blaga za izmenjavo v obeh smereh.

● Sudanske oborožene sile so uničile uporišča oporišča na jugu države in poleg drugih ujele belega najemnika Rolfa Schneiderja. Leto, ki se je proslavil že s svojo dejavnostjo v Katangi in Biafri, je bil v glavnem oporišču. Ko je videl, da bo oporišče padlo, se je poskušal skozi džunglo prebiti v Ugando, toda sudanski graničarji so ga ujeli.

● Zambijski predsednik Kaunda je objavil vrsto ukrepov o nacionalizaciji glavnih gospodarskih družb in bank ter napovedal pomembno gospodarsko reformo v državi. Ti ukrepi bodo veljali za domače in tuje gospodarske organizacije. Zlasti važen je odlok o nacionalizaciji zambijske družbe bakra, ki je temelj državnega gospodarstva.

● V snežnem meteuju in hudem mrazu je bila v Moskvi tradicionalna vojaška parada v počastitev 53. obletnice oktobrske revolucije. Mimohod raznih enot sovjetske vojske je trajal 45 minut. Na častni tribuni nad marmornatimi stenami Leninovega mavzoleja so bili najvišji sovjetski partijski in državni voditelji Brežnev, Kosigin in Podgorni. Pred začetkom mimohoda je imel sovjetski obrambni minister maršal Andrej Grečkov govor, v katerem je med drugim obtožil ZDA, da zapletajo položaj v raznih delih sveta in otežujejo politično rešitev na srednjem vzhodu in v jugovzhodni Aziji.

● Tri ameriške in enega turškega visokega častnika, ki so prejšnji mesec z letalom zašli nad sovjetsko ozemlje ter pristali v Leninkanu, so sovjetske oblasti izpustile. Tako se je s »konstruktivno potezo«, kot so dejali Američani, končal incident, okrog katerega je bil nekaj diplomatskega natezanja in veliko hudih besed.

● Etiopski cesar Haile Selasie je končal štiridnevni uradni obisk v Italiji. V skupnem sporočilu, ki je bilo objavljeno, je rečeno, da se je etiopski cesar pogovarjal z italijanskimi državniki o ekonomskih in drugih odnosih med obema državama, o položaju na Srednjem vzhodu, Afriki in v svetu. Med obiskom cesarja Haile Selasia so dosegli sporazum, po katerem bo dala Italija Etiopiji posojilo v višini 50 milijonov dolarjev za razvoj etiopskega gospodarstva.

● Oba domova indijskega parlamenta sta soglasno obsojila ZDA in Sovjetsko zvezo, ker navzlic indijskim protestom še nadalje pošiljajo orožje Pakistanu.

● Zdravje N. S. Hruščova se je spet poslabšalo. Hruščov, zdaj ima 76 let, je prebolel srčni infarkt in je nedavno tega zapustil bolnišnico, v kateri je bil od meseca junija. Zvedelo se je, da se je nekdanjemu prvemu sekretarju KP SZ zdravje spet poslabšalo, vendar ni hotel v bolnišnico, češ da želi preživeti praznik oktobra v krogu svoje družine.

Obravnava poročila o delu ZZB NOV Slovenije

Obširno in izčrpno poročilo o delu ZZB NOV Slovenije je bilo glavna točka dnevnega reda seje predsedstva republiškega odbora ZZB NOV Slovenije, ki je bila 16. novembra. Sejo je vodil predsednik Janko Rudolf, prisoten pa je bil tudi predstavnik zveznega odbora ZZB NOV Roko Fričič.

Izvelec iz organizacijskega dela poročila priobčujemo na drugem mestu. O poročilu samem pa pripominjamo, da so ga člani predsedstva temeljito pretresli.

Glavne ugotovitve te razprave so:

Poročilo je odraz dela in problematike v ZZB NOV Slovenije. Zato v glavnem potrjuje vse, kar je že bilo narejenega, hkrati pa je navodilo za tisto, kar je še treba urediti in izboljšati.

Poudarjeno je bilo zlasti tole: V Sloveniji je bila ZZB NOV že pred šestim kongresom, oziroma že od vsega začetka družbenopolitična organizacija. Čeprav so se v pretekli dobi v posameznih primerih vodstva organizacij oddaljvala od tega načela, se je članstvo nenehno uveljavljalo v družbenopolitičnem delu.

Sklepi prve konference CK ZKS potrjujejo, da je ZZB NOV na pravi poti.

Precej je bilo govora tudi o problemih, o katerih v zadnjem času razpravljajo »prekomorci«.

zato so na seji sklenili, da se bo republiški odbor ponovno pogovaril o njihovih problemih.

V razpravi o osnutku proračuna za leto 1971 so ugotavljali, da je proračun znatno zvišan predvsem v postavkah dotacije za partizanska grobišča in Bazo 20, za dejavnost tradicij NOB in zgodovinsko dejavnost NOB, ter da je v osnutek proračuna vnesena tudi nova postavka: prispe-

vek za periodični tisk na tematično NOB.

V zvezi z razpravo o proračunu so sklenili, naj republiški odbor ZZB NOV Slovenije pisмено priporoči izvršnemu svetu skupščine SR Slovenije, naj vnese v proračun za leto 1971 primeren znesek za kulturni dom v Rudnem, kjer je bila ustanovljena prva proletarska brigada.

V. M.

Srečanje borcev, ki so v NOV prišli iz Afrike, bo 20. decembra v Kopru

Znano je, da je bil pred zadnjo vojno velik del naše domovine v okvirih italijanske države. Zato so fante in može pošiljali kot vojake v boj proti Angležem in Američanom v Afriko. Mnogi so pobegnili k Angležem še preden je Italija napadla Jugoslavijo in se potem kot prostovoljci bojevali v angleški vojski. Druge so zajeli in so prestopili v angleško vojsko. Kasneje so mnoge Slovence z Gorenjskega, Štajerskega

in Koroskega mobilizirali v nemško vojsko, udeležili so podobno usodo kot rojaki iz Primorja in Istre.

Po aprilu 1941 je prišla na Bližnji vzhod krajevsko jugoslovanska vlada z deim svoje vojske. Mnogi Slovenci so vstopili vanjo misleč da gre za vojsko, ki ima namen bojevati se za osvoboditev. Pozneje so bili razočarani.

Med vse pa je že leta 1943 začela prodirati resnica o osvobodilnem boju naših narodov. Sledili so upori v kraljevski vojski, nastale so enote NOVJ. Te so začele že proti koncu 1943 prihajati prek Visa v Jugoslavijo. Do začetka 1944 je tako prišlo v Jugoslavijo okoli 6.000 Slovencev, največ Istranov in Primorcev.

Ze od leta 1966 deluje pri osrednjem odboru tudi odbor nekdanjih borcev iz Afrike. Njegov sedež je v Kopru. Ta odbor je sklenil 20. decembra letos v Kopru prirediti veliko srečanje nekdanjih borcev iz Afrike po brigadah. Prišli bodo tudi pripadniki pevskega zbora »Srečko Kosovel«, ki bodo dobili v dar knjigo. To je napisal Ivan Jerman, nekdanji komisar tega zbora, izšla pa je v knjižnici NOV in POS. Borcem bodo podelili tudi knjigo »Narodnoosvobodilni boj Primorcev in Istranov v Afriki«, ki bo v kratkem izšla v knjižnici NOV in POS.

V izvedbi kulturnega programa bodo sodelovali moški pevski zbor »Srečko Kosovel« iz Ajdovščine, moški pevski zbor iz Kopra, godba na pihala, recitatorji iz Trsta, Gorice in Kopra ter drugi. Slavnostni govor pa bo imel Branko Babič, znani politični delavec. Pokrajinski muzej v Kopru bo ob tej priložnosti priredil razstavo »Iz Afrike v partizanske prekomorske brigade«.

Po slavnostnem delu programa bo tovariško srečanje. Borci se bodo zbrali po taboriščih, v katerih so bili: Haifa, Atira, Boufari, Maison Blanche itd. Vsem nekdanjim borcem, ki so v NOV prišli iz Afrike, bodo poslali vala.

ALBERT KLUN

Enotno pred občinske skupščine

Nadaljevanje s 1. strani

pa skušajo v poročilu prikazati dosedanje spominsko, muzejsko in spomeniško dejavnost z vsemi uspehi in težavami, oblike razvoja NOB in prenašanja letih na mlade rodove.

Udeleženci z Jesenic, iz Radovljice, Tržica in Kranja pa tudi iz Kanjaka so ob tem omenjali nekatere težave, ki jim je kos le družba kot celota. Sem sodi še vedno neuresničen davni načrt o dostojnejši oddolžitvi spomenu dražgoške bitke in osrednjeja spomenika Gorenjske na tem kraju, širša, organizirana zavzetost za urejanje muzejske dejavnosti na Jesenicah, v Radovljici in drugod pa pisanje in tiskanje zgodovine iz dni revolucije posameznih krajev in tudi partizanskih enot. Tako na primer Gorenjski odred, čeprav je bilo v njem 1942. leta

okroglo 1.000 borcev, se danes ni prišel na vrsto z ustreznimi pisano dokumentacijo. Veliko je takih primerov. Zob časa pa nemurno pušča stvari v ozadju...

Razen takih in podobnih težav so na dnevnem redu tudi nekatere neskladnosti današnje prakse v odnosu do borcev samih. Želja borcev je, da bi tudi skrb za borce bila vsaj približno usklajena, čeprav je to odvisno od ekonomskih moči vsake samostojne občine. Kriteriji za posamezna vprašanja pa bi bili lahko skladnejši. Ze to bi marsikdaj preprečilo slabo voljo in občutek zapostavljenosti posameznikov. V tem cilju borci predlagajo, naj bi občine vsaj organizacijsko in po zakonodajni plati uskladile svojo skrb do borcev. Tako ima na primer samo kranjska občina samostojen svet za zadeve borcev in VVI pri občinski skupščini. Ta ima še tri komisije. Tako so problemi okrog stanovanj, priznavaln in podobno temeljiteje obravnavani. Podobno je s sredstvi za vzdrževanje spomenikov in obeležij iz NOB, stanovanjskimi, zdravstvenimi, socialnimi in drugimi problemi. Ponekod obstaja za posamezne zadeve že kak odlok, druge se to ureja po uganah, in možnostih. Praksa pa je že rodila izkušnje.

Borci ne nameravajo »startati« pred občinske skupščine z nekimi zahtevami zunaj sedanjih znanih okvirov. Njihova glavna zahteva je, da se obvaruje pred pozabo dragocena izkušnja preteklosti in da se borčevske vrste močneje uveljavljajo kot družbeno-politična moralna sila. Prepričani so, da bodo s temi stremljenji deležni razumevanja in pomoči pri svojih občinskih skupščinah.

K. MAKUC

ODGOVOR NA MNOGA VPRAŠANJA

Mnogi upokojeni oficirji sprašujejo kakšne razlike so v višini oficirskih pokojnin po posameznih republikah. Da bi ustregli njihovim željam, jim sporočamo, da so te pokojnine v SR Hrvatski, v primerjavi z enakimi pokojninami v Sloveniji in ob upoštevanju posameznih periodičnih povišic višje pri generalu za 327,51 din pri polkovniku od 177,23 do 253,23 din, pri podpolkovniku od 131,16 do 263,35 din, pri majorju od 122,88 do 228,38 din in pri kapetanu I. razreda od 156,28 do 237,02

Naš bančni servis vključuje poleg ostalih bančnih uslug: vezane vloge, stanovanjska in kmetijska posojila, devizne račune in razne oblike namenskega varčevanja.

Vaša banka - vaš svetovalec v denarnih zadevah odslej LJUBLJANSKA BANKA

PRIHODNJE LETO SVEČAN SESTANEK ŠPANSKIH BORCEV

V Beogradu je bila 3. novembra seja odbora Združenja nekdanjih prostovoljcev španske republikanske vojske, ki ji je predsedoval armijski general Kosta Nagy. Seji so prisostvovali predstavniki vseh sekcij španskih borcev pri organizacijah ZZB NOV. Med drugim so na tej seji sklenili, da bo ob tridesetletnici vstaje narodov Jugoslavije in 35-letnice mednarodnih brigad v Španiji, v letu 1971 svečan sestanek španskih borcev in skupščin Združenja. Izvolili so tudi 21-članski odbor za pripravo proslave teh jubilejev.

Besede naših dopisnikov

SKOFJA LOKA

Sklepne slovesnosti letošnjih prireditev

Borčevske organizacije v sodelovanju z družbeno-političnimi organizacijami in občinskimi skupščinami po vseh gorenjskih občinah pripravljajo sklepne slovesnosti letošnjih prireditev v počastitev 25. obletnice osvoboditve. Ob tej priložnosti bodo podelili posebej izdelana priznanja tistim organizacijam, šolam, društvom, podjetjem, ustanovam, muzejem, gledališkim in drugim skupinam kakor tudi posameznikom, ki s posebno zavzetostjo in poslušnom nadaljujejo tradicije iz naših najtežjih, revolucionarnih časov. Pri tem so upoštevali tudi mnoge slikarje, kiparje, pisce in zbiralce dokumentarnega gradiva, odrske in pedagoške delavce in posamezne družbene delavce, ki še vedno z nekdanjim optimizmom skušajo prek današnjega družbenega in samoupravnega mehanizma uveljavljati priporočena načela in prenašati revolucionarne tradicije na nove rodove.

Skupno bo podeljenih približno 500 priznanj. V večini primerov bo to splošna slovesnost vseh občinskih organizacij. Kot osrednji prireditelj te slovesnosti v Skofji Loki je na primer nastopila SZDL skupno z občinsko skupščino in ZZZB, kar bodo izvedli 28. novembra — v sklopu praznovanja dneva republike — s koncertom na Glavnem trgu. Podobno je tudi v Kranju in drugih občinah, kjer so podelitev teh odlikovanj uskladjili z proslavami dneva republike. Tako skušajo čim dostojneje počastiti zaključek letošnjih spominskih prireditev in slovesnosti ob 25. obletnici osvoboditve.

KAREL MAKUC

DREZNICA

Priprave na proslavo 30-letnice vstaje

Vodstva občinskih družbeno-političnih organizacij Like, Reke, Istre in Gorskoga Kotarja so se na nedavnem skupnem posvetu o pripravah na praznovanje 30-letnice vstaje jugoslovanskih narodov odločila, da bodo na dan vstaje hrvaškega ljudstva 27. julija priredili osrednjo proslavo v Drežnici, v občini Ogulin.

Za ta kraj so se odločili predvsem zato, ker je vrsto pomembnih dogodkov iz narodno osvobodilnega boja povezanih s tem krajem. Že v avgustu 1941 so bila ustanovljena tri partizanska taborišča in v začetku septembra še dve. Osemnajstega avgusta so v Drežnici ustanovili prvi partizanski odred, ki je štel 25 borcev, a mesec dni pozneje področni komite KPH. Že 9. oktobra 1941 je bil ta kraj osvobojen in je bil razen krajših presledkov svoboden vse do konca vojne.

Najhujši udarec je narodno osvobodilni boj pretrpel 20. septembra 1942, ko so med II. sovražno ofenzivo na enote NOB fašistični okupatorji požgali in porušili vseh 30 vasi in zaselkov.

V štiriletnem oboroženem boju proti okupatorju in domačim izdajalcem je sodelovalo nad 6.000 Drežničanov, nekaj nad tisoč jih je izgubilo svoja življenja v tem boju in v koncentracijskih taboriščih. V teh krajih je nad 100 nosilcev partizanske spomenice 1941 in trije narodni heroji.

Pripravljalni odbor in organizatorji so sklenili, da bodo na to slavo povabili tudi prebivalce iz naše republike, saj je med njimi mnogo takih, ki so v času NOB sodelovali v enotah v tem kraju.

VIKTOR DRAGOS

KOPER

Seja občinskega odbora

Pred kratkim je bila v Kopru seja občinskega odbora ZZZB NOV,

na kateri so se pogovarjali o pripravah za izvedbo letošnjega praznika ob dnevu JLA, katere nosilec bo — ob sodelovanju borčevske organizacije — ZRVS. Sprejeli so tudi predlog predračuna za prihodnje leto ter izvršili nekatere kadrovske spremembe v komisiji za podajanje mnenj za posebno delovno dobo ter predložili imena novih članov za dopolnitev upravnega odbora sklada za urejanje stanovanjskih zadev borcev. Dalje so sprejeli program proslav, ki so predvidene za prihodnje leto. Tako bo občinski odbor ZZZB NOV Koper tesno sodeloval pri uresničenju osrednje prireditve na tem območju, ki bo v Marežigah prihodnje leto. To bo praznovanje 50-letnice marežanskega upora, po katerem praznuje občina Koper tudi svoj občinski praznik! O sodelovanju na drugih republiških proslavah leta 1971 se še niso domenili. Predvidevajo pa, da bosta to predvsem osrednji proslavi ob 30-letnici ustanovitve OF, ki bo v Ljubljani, in centralna proslava 30-letnice splošne ljudske vstaje v Beli krajini.

Ob koncu seje je občinski odbor ZZZB NOV Koper enoglasno sprejel predlog, naj bi skupščina občine Koper podelila diplomsko častnega meščana enemu najbolj zaslužnih revolucionarjev Primorske tovarišu Antonu Ukmarju, ki naj bi jo mu izročili ob njegovi sedemdesetletnici.

ALBERT KLUN

KISOVEC — LOKE

Izlet v Belo Krajino

Organizacija ZB Kisovec-Loke pri Zagorju ob Savi ima v svojem programu na vidnem mestu tudi organiziranje izletov. Vodi jih predvsem želja, da bi nadaljevali tradicije narodnoosvobodilnega boja. V letošnjem letu so organizirali tri uspele izlete. Zanjega, ki je bil 18. oktobra v partizansko Belo Krajino, se je udeležilo 142 članov, kar priča o izrednem zanimanju bivših borcev za obisk zgodovinskih krajev.

Pot nas je vodila iz Zagorja skozi Litijo s prvim postankom na Muljavi. Po kratkem okrepčilu

Sekcija vojaških vojni invalidov pri občinskem odboru ZZZB NOV Piran je za petindvajsetletnico osvoboditve organizirala dvodnevni izlet članstva in rodbinskih članov v partizanske kraje. Izletniki so se na pot odpeljali z dvema avtobusoma podjetja Slavnik. — Obiskali so Žužemberk, Črnomelj, Novo mesto, Dolenjske Toplice, Kumrovec, Rogaško Slatino in Celje. Izlet je organiziral tajnik sekcije Zvonko Sadar, izletnikom pa sta pripovedovala svoje spomine Jože Fuks in Slavko Pirnat. — V Žužemberku so trije svojci padlih položili k spomeniku cvetje. Med njimi je bila tudi mati Gorkičeva, katere šestnajstletni sin je padel v bojih za Žužemberk.

smo nadaljevali pot v Žužemberk, kjer so nas sprejeli predstavniki borčevske organizacije. Tu smo se poklonili spomenu 1300 padlim borcem v NOV. Mnogi naši člani so na spomeniku našli imena bližnjih in daljnjih sorodnikov. Ob spomeniku je lep razgled na precejšen del Suhe krajine. Bivši borci raznih operativnih enot, ki so se borili tod okoli, so obujali spomine na te dni. Pot smo nadaljevali po dolini Krke skozi Dolenjske Toplice, Stare Žage do Črnomlja, kjer smo se ustavili le za kratek čas. Spominska plošča, vzidana na gostišču, nas je opozorila, da se je v tej vasi med NOV zadrževal glavni štab NOV Slovenije in izvršilni odbor OF. Ker se zaradi del na cesti nismo peljali skozi Semič, smo se ustavili šele v Črnomlju; tu nas je sprejel sekretar občinske organizacije ZZZB NOV. Po programu smo najprej obiskali spomenik komandanta Franca Rozmana-Staneta v vasi Lokve. Položili smo venec in se nato odpeljali k centralnemu spomeniku žrtvam revolucije na Gričku. Tu nam je sekretar občinske organizacije ZZZB NOV v kratkem ori-

sal bogato zgodovinsko pot »Male Moskve«, kakor smo med vojno imenovali Črnomelj. Spomenik je postavljen v spomin 1250 padlim Belokranjcem. Od tu smo se napotili do doma kulture, v katerem se je med vojno sestal na Kočevskem zboru izvoljen prvi slovenski narodnosvobodilni svet. Ko smo se poslavljali od prijaznih in gostoljubnih Črnomeljčanov, smo zaklicali: »Na svidenje prihodnje leto!« V Metliki smo prispeli z zamudo. Na dogovorjenem mestu sta nas že čakala predsednik invalidske komisije pri občinskem odboru ZZZB NOV in predsednik občinske borčevske organizacije. Najprej smo šli k spomeniku revolucije, kjer je na lepo urejenih spominskih ploščah vklesanih 500 imen padlih Metličanov. V posebno zadovoljstvo nam je bil tudi ogled muzeja, saj je le-ta izredno lepo urejen. To pa je bila tudi zadnja točka programa našega obiska v Beli krajini.

V imenu organizacije ZB Kisovec-Loke se zahvaljujemo vsem, ki so poskrbeli, da smo se na tem izletu tako prijetno počutili.

IVAN ROGLIČ

Ob tabornem ognju

V številki 249 od 1. 11. 1970 se je glasilo koroške klerikalne stranke »Volkszeitung« pod naslovom »Maister je zanesel vojno na Koroško« z njej lastno šovinistično ihto zagnalo v spomenik generalu Rudolfu Maistru, ki je bil 25. oktobra letos ob veliki udeležbi prebivalstva odkrit v Kamniku.

Članek piše, da so bile v slavnostnih govorih ob odkritju spomenika poudarjene neprecenljive zasluge generala Maistra za osvoboditev Spodnje Štajerske in »čisto nemškega Maribora« in da oficialnih govorov ni moč prestiti, zlasti če so združeni z zahtevami po doživetju neupoštevanih pravic koroških Slovencev.

Očitno izhaja pisec članka iz tiste družine, ki se 25 let po zlomu hitlerjevega tiranstva nad narodi Evrope še vedno ni dokopala do spoznanja, da imajo tudi drugi narodi pravico do življenja.

Znano je namreč, da so nacisti kratko in malo diktirali, katera področja je treba v določenem času »napraviti« za nemška. Tako, je firer nacističnega nemškega rajha Adolf Hitler, ko je leta 1941 obiskal Maribor, naročil štajerskemu gauleiterju Überreiterju, da »napravi« Spodnje Štajersko nemško. Nalog za fizično izvedbo tega firerjevega ukaza je dobil gestapovski štab znanega nacističnega kronika SS Ständartenführerja Lurkerja v Mariboru, ki si je z najbolj nečloveškimi sredstvi in krvnimi metodami ustrahovanja od množičnih izselitev slovenske inteligence, streljanjem, obešanjem, strahovitimi mučenji v zaporih in požiganjem domov sloven-

skih rodoljubov neugnano prizadeval izpolniti Hitlerjev ukaz. Toda kljub krvavemu trinoštvu nad zavezanim slovenskim ljudstvom Spodnje Štajerske barbarskemu nacizmu to ni uspelo. Maribor in Slovenska Štajerska sta ostala slovenska, za kar je poskrbel naša narodnoosvobodilna vojska, v kateri so se borili tudi nešteti spodnještajerski Slovenci. In sedaj se oglašajo o nekdanjem »čisto nemškem Mariboru«, ki ga je otel general Maister...

Koroški šovinisti in spomenik generalu Maistru v Kamniku

Članek imenuje proslavo 50. obletnice koroškega plebiscita, ki je bila letos na Koroškem, slavo odpuščanja, sprave in volje po miru v deželi, da pa je bila počastitev Maistra zanje razočaranje. Ali ni tako pisarje prava ironija? Odpuščanje, sprava, pomirjenje v deželi? S koroškimi Slovenci? Res lepe besede, toda kakšna so v resnici njihova dejanja! Sleherni dan in na vsakem koraku kažejo sovraštvo do svojih sodeželanov koroških Slovencev. Zakaj ta članek ni omenil zahteve

slavnostnega govornika inž. Pavleta Zaucerja, da naj ti, ki so poklicani uresničevati duha in erko ustanovne listine OZN in 7. člena avstrijske državne pogodbe, to svojo dolžnost tudi častno izpolnijo? 15 let čakajo koroški Slovenci na svoje pravice, ki jim jih zagotavlja državna pogodba. In ali bi ne bilo najlepše darilo koroškim Slovincem ob letošnji proslavi 50. obletnice plebiscita, da bi se jim končno priznale njihove pravice, izhajajoče iz 7. člena avstrijske državne pogodbe? Šele tedaj bi bilo mogoče govoriti o kakem odpuščanju, spravi in pomirjenju v deželi. Le tedaj bi bilo mogoče govoriti, da je bila nemška proslava plebiscita 10. oktobra 1970 v Celovcu praznik odpuščanja, sprave in pomirjenja v deželi. Dokler pa bodo v deželi narodni nestrpneži nenehno rovarili proti življenjskim interesom in obstoju koroških Slovencev kot narodne manjšine, dokler Slovincem ne bodo priznane pravice po 7. členu državne pogodbe, tako dolgo se bodo čutili ogrožene v svojem narodnem obstoju in ne more biti miru in sprave v deželi. Odnos do manjšine in njenih pravic je preiskusni kamen demokracije in humanizma, je odraz stopnje kulture večinskega naroda in je merilo razumnosti, plemenitosti in srčne kulture vsakega Avstrijca, kot je dejal govornik.

Zato so tudi pripombe članekarja o odpuščanju, spravi in volji po miru v deželi le prazne besede vse dotlej, dokler ne bodo sprmenjena v dejanja!

F. St.

Če gradite pazite na stroške!

- PREDEN PRIČNETE GRADITI, OBIŠČITE TRGOVSKO PODJETJE »GRAMEX« LJUBLJANA, KURILNIŠKA 10
- PREPRIČALI SE BOSTE, DA IMAMO NA ZALOGI BOGATO IZBIRO NAJRAZLIČNEJŠEGA GRADBENEGA MATERIALA.
- PRIPOROČAMO VAM NAKUP SANITARNE IN OBLOŽNE KERAMIKE IZ UVOZA PO KONKURENČNIH CENAH.
- OBIŠČITE NAŠA SKLADIŠČA V LJUBLJANI, NA LAVRICI IN VRHNIKI

Iz sgodovine revolucije in ljudskega odpora

Kosovelovci v bojih pred zimo 1945

Toda kmalu po polnoči je po vasi začelo pokati. Kroglo so svigale med hišami in udarjale ob zidove in strehe. Naš komandant Emil Fakin je izzval odprtih vrat opazoval, od kod poka. Kaj kmalu je ugotovil, da s hriba na južni strani vasi. Tam pa nikakor ne morejo biti sovražniki. Zato je Emil Fakin je izzval odprtih vrat napadla kakšna naša enota. Predvsem ga je skrbelo, da ne bi nastala med našimi panika in da ne bi bežali naravnost pod kroglo.

Streljanje se je slišalo vedno bliže, zaslišali smo tudi povelja. Bila so ruska in po tem smo ugotovili, da nas napada ruski bataljon Bazoviške brigade. Začeli

smo kričati, naj prenehajo streljati, klicali smo njihovega komandanta Anatolija Djačenka. Kmalu so prenehali streljati, nato pa se je previdno spustila v vas njihova izvidnica. Tako smo odstranili nesporazum in v vas je prišel ves ruski bataljon. Djačenko nam je povedal, da so proti večeru slišali in tudi videli v vas voziti avtomobile, slišali so in videli kako v vasi mrgoliijo nekakšni vojaki. Zato so sklepali, da so vas zasedli sovražniki in nas sklenili ponoči napasti. Nihče jih ni obvestil, da smo to mi. Potem so zaslišali, kako kličevo njihovega komandanta in prenehali streljati.

Seveda so nam Rusi s svojim napadom pokvarili počitek. Predno smo se sporazumeli in predno je bilo vse urejeno, je preteklo precej časa. Tako da smo morali kar na pot, da bi ob pravem času prišli na Kobilico. Tja so bili namenjeni tudi Rusi, ki bi morali zasedeti položaje južneje od nas.

Ob svitanju smo se vzpenjali po strmi in ovinkasti vojaški cesti, ki so jo zgradili med prvo svetovno vojno Avstrijci. Nekaj pod vrhom nas je čakal kurir in nam pokazal, kam naj zavijemo. Našli smo određene položaje, mimo nas so prišli tudi Rusi, nato pa se je vse pomirilo.

Ko se je popolnoma zdanilo, smo iz vsega orožja začeli silovito streljati proti Čepovanu. Italijanski fašisti so jo ucvrli iz hiš proti drugemu koncu doline in tam zasedli že poprej pripravljene zasilne utrube. Nekaj jih je spotoma tudi padlo. Čeprav so imeli ofenzivo, smo jih zdaj presenetili.

Zdaj so tudi oni mirovali, le včasih so izstrelili proti nam kak rafal. Tudi mi smo streljali, toda samo, če smo kaj opazili. Imeli smo namreč ukaz, naj varčujemo s strelivom. Podnevi naj bi samo opazovali sovražnikove položaje ter ugotovili razpored, v mraku pa bi napadli. Vsa brigada naj bi jurišala in pregnala Italijane iz Dola in Čepovana ter jih nato zasledovala proti Gorici.

Nasproti položajem našega prvega bataljona, malo severneje od nas, so imeli Italijani na neki vzpetini protitankovski top. Iz njega so nenehoma obstreljevali naš 1. bataljon. Top je bil dobro skrit in zavarovan, pri njem sta bila samo dva topničarja, morda celo trije. Vsi drugi so bili v hiši kakih 50 metrov proč. Od časa do časa so posadko pri topu zamenjali, da se je pogrela. Bilo je že 23. decembra, dan je bil jasen in mrzel.

Tako sprehanje od topa v hišo in nazaj nas je jezilo. Bili smo predaleč, da bi kaj dosegli s strelji iz pušk in mitraljezov. Najbolj se je jezil Drejček, komandant našega 1. bataljona, ki je bil najbližje in so mu sedeli Italijani takorekoč pred nosom. Sklenil je, da jim bo zagodel.

Kmalu je prišel k nam kurir in nam povedal, da je iz 1. bataljona odšla skupina borcev Italijanov za hrbet in da bo skušala pregnati tiste pri topu. Zato naj bi mi ne streljali proti topu.

Zemljišče pred položaji 1. bataljona je bilo za tako akcijo kot nalašč, saj je bilo kotanjasto in poraščeno. Z naših položajev smo lepo videli kako se plazijo proti italijanskim položajem skupina naših borcev. Italijani pa jih niso mogli videti. Z njimi je šel tudi sam Drejček. Poznali smo ga in vedeli, kako je spet pozabil, da je komandant in se spremenil v borca. To je naredil tudi že prej večkrat, zalegla ni nobena kritika. Izgovarjal se je, da so ostali v štabu komisar in pomočnik ter njegov namestnik, pa še vsi četni komandirji in komisarji povrh. Prav zaradi hrabrosti smo mu dopuščali taka dejanja in tveganja in ga imeli radi.

Tudi mi smo streljali z naših položajev, da se ne bi zazdelo Italijanom kaj sumljivo. Zdelo se mi je, da traja celo večnost, preden se je Drejček s svojimi priplazil Italijanom dovolj blizu. Ze ze izginil izpred naših oči, skril se

je za vzpetino. Bili smo silovito nestrpni, imelo nas je, kako bo. Zato smo komaj čakali, kdaj bo začelo pokati pri topu.

Končno je zaropotalo pri topu. Italijani so bili popolnoma presečeni, padli so ne da bi se utegnili braniti. Dva naša borca sta zgrabila za top in ga vlekla po bregu proti nam, drugi pa so streljali v hišo, v kateri so se gredli drugi Italijani. Potem so se začeli umikati za topom. Tudi mi smo začeli streljati kar se je dalo. Končno so pripeljali top na naše položaje.

Ta drzna akcija sredi sovražnikove ofenzive in pred očmi vse brigade je veliko pomenila za naš pogum. Komaj smo čakali, da se znoči in da bomo pritepencem lahko dali vetra.

Končno smo le dočakali ta trenutek. Po kratkem silovitem streljanju iz vsega orožja je vsa brigada planila po bregu proti Dolu in Čepovanu. Sovražnik se ni dosti branil, slišati je bilo le kak strel ali posamičen rafal. Tekli smo, pa Italijanov nismo mogli dobiti. Že precej daleč od Čepovana smo se ustavili in se začeli zbirati, saj zasledovanje po temi ne bi bilo nič drugega kot nesmiselno utrjevanje ljudi.

Vrnili smo se v Čepovan. Ljudje so vedeli povedati, da so Italijani ves dan čepeli v hišah pripravljeni na beg. Ko pa smo začeli streljati, so jo nemudoma pobrali. Zvedeli smo tudi, da se je del Italijanov umikal po spodnji cesti proti Grgarju, drugi del pa po cesti proti Lokvam. Kot ob vsakem vdoru na naše ozemlje so tudi to pot kradli kar jim je prišlo pod roke. Predno so pobegnili, vsega niso mogli pojesti, zato so pustili nam. Bilo je kar precej perutnine, tudi nekaj živine in prašičev.

Proti jutru je odšla močnejša naša patrulja proti Banjščicam, dve pa sta dobili nalogo oditi proti Lokvam in Grgarju. Patrulja, ki je odšla proti Lokvam, se je srečala s sovražnikom, dve drugi pa nista videli nič. Zdaj je vsa brigada odšla proti Lokvam, da bi napadla Italijane. Toda ko smo prišli tja, smo zvedeli, da se Italijani v Lokvah niti ustavili niso, pač pa so bežali kar naprej proti Nemcem, zasedli južno od Lokev. Zato smo takoj začeli prodirati za njimi.

Nemcem smo se bližali previdno. Pred brigado je šla močna izvidnica, na obeh straneh pa pobočnice. Bili smo se sovražnikove zasede, saj je bilo zemljišče zanj precej pripravno, kotanjasto in gozdno, čez pa je vodila ozka cesta. Po njej smo hodili z velikimi razmaki.

Blizu Nemcev je izvidnica naletela na italijansko zasedo, ki pa je spustila le kratek rafal in takoj pobegnili. Takoj nato smo zavili s ceste in se razvili v strelsko vrsto. Nameravali smo obkoliti Nemce. Zaselek smo dobro poznali, vedeli smo, da sega gozd do prvih hiš. Po gozdu bi prišli lahko skoraj neopaženo v vas.

Toda od Nemcev sem so proti nam začele padati mine. Sprva daleč za nami, nato bližje. Italijani bržkone niso računali, da bomo tako hitro napredovali. Počasi so mine začele padati tudi po gozdu, medtem ko so prve samo na cesto. Njihovo zlovošče vršanje tik za nami nas je še bolj spodbujalo k hitrejšemu napredovanju.

Z roba gozda smo takoj začeli streljati. Italijani so se zatekli v hiše in se začeli braniti. Na nekem travniku pa je ostal njihov minomet in ob njem trije mrličji. Tudi pri težkem mitraljezu sta ostala dva vojaka, eden je imel brzostrelko. Ni jima uspelo pravočasno pobegniti v hišo. Streljala sta proti nam iz dobrega kritja.

Tako so bili Italijani v starih hišah s trdnimi, debelimi zidovi iz kamenja in majhnimi okni. Hiše so bile razporejene tako, da se je dalo iz njih braniti na vse strani. Vojaki v njih so bili na varnem, onima dvema pri težkem mitraljezu pa niso mogli dosti po-

magati, čeprav so ju s svojim streljanjem lahko ščitili. Mi pa smo bili na robu gozda za debelimi smrekami ali za nizkim zidom.

Prav nobene možnosti niso imeli Italijani, da bi se prebili iz zaselka proti Trnovem. Zato so bržkone sklenili, da se bodo branili iz hiš dokler ne dobijo pomoči.

Streljali smo v okna in čakali, da se znoči. Če bi podnevi jurišali, bi imeli najbrž preveč izgub. V temi pa bi se lahko priplazili do hiš bombaši. Računali pa smo tudi, da bi se utegnili tudi Italijani poskusiti prebiti v mraku. Bili smo se tudi, da nas ne bi napadli od Trnovega sem, čeprav smo vedeli, da to postojanko nadzira ruski bataljon. Zato smo morali ves čas pošiljati proti Trnovem močne patrulje.

Dva borca sta počasi pozabila na opreznost, ko smo tako oboji čakali mraka. Eden je pogledal izza nje, da bi bolje videl minomet sredi travnika. Razpravljala sta, kako škoda bi ga bilo pustiti ko ga imamo že tako blizu. Tedaj pa je v neki hiši počil strel. Tovariša je zadelo naravnost v sredo čela. Pač italijanski ostrostrelec, ki je izkoristil priložnost. Izguba nas je močno prizadela, zato smo začeli ponovno iz vsega orožja streljati v okna. Naš merilec pri lahkem minometu pa je naravnost skozi okna pošiljal v hiše mine.

Tudi tista dva Italijana pri težkem mitraljezu sta se še vedno oglašala. Emilu se je zazdelo čudno, kako to, da naši še niso opravili z njima. Zato je zasumil, da je prav tam v našem obroču okoli vasi vrzel, ki bi jo utegnili Italijani izkoristiti za pobeg. Bilo nas je namreč vse premalo, da bi vso vas oklenili z obročem. Zato me je prosil, naj grem pogledat kako je tam.

Šel sem, s seboj sem vzel enega borca za spremstvo. Kaj kmalu sva ugotovila, da je imel Emil prav. Niti v gozdu niti za zidom nisva zapazila sledov niti našla izstreljenih stročnic. Previdno sva napredovala skozi gozd, nisem se počutil najbolje, toda tega nisem smel pokazati. Kmalu sva prišla obema Italijanoma za hrbet, opazovala sva ju, kako nadzirata naše premike, le v njihino smer nista niti pogledala. To je spet pomenilo, da vesta, kako za njimi ni naših.

Hitro sva opravila z njima. Iz bližine sva sprožila vsak v enega. Bala sva se, da se nista potuhnili, zato sva ustrelila še vsak enkrat. Kaj pa zdaj? Blizu je ležala dragocena brzostrelka, ki sem si jo stalno vroče želel, pa še težki mitraljez povrh. Tudi tovariš je bil enakih misli. Toda kaj, če se iz hiš vidi k težkemu mitraljezu in bodo udarili po nama Ita-

lijani? Lahko bi tudi naši začeli streljati, zamenjali bi naju za sovražnika?

Toda skušnjava je bila premočna. Sklenila sva, da se bom jaz plazil k mrličema, on pa naj me ščiti iz kritja. Previdno sem se prekobalil prek zidu, za katerim sva se skrivala. Oba Italijana sta ležala tik pod vrhom nizke vzpetine, brzostrelka je ležala malo vstran, vrh vzpetine pa je stal težki mitraljez. Ko sem se priplazil do prvega mrliča, sem ga za noge potegnil malo nižje in k sebi. Če bi me videli Italijani iz hiš, bi že streljali. Pa je bilo tam vse tiho. Vzel sem mu pas z okviri za brzostrelko in naboji, nato pa sem se splazil še kak meter dalje in potegnil brzostrelko k sebi. Nisem si jo imel časa ogledati, vrgel sem si jo prek ramen. Potem sem se pomaknil proti vrhu in skušal potegniti k sebi še težko brečo. Skoraj bi jo skupil. Nekaj krogel je zapiskalo okoli mojih ušes. Izstrelili so jih naši. Malo sem počakal, potem pa poskusil srečo znova. Spet so zapiskale okoli mene krogle, toda letele so precej daleč. Zdaj sem zgrabil brečo, jo potegnil k sebi in se z njo vred povahil po bregu.

Medtem se je k meni priplazil tudi moj tovariš, da bi mi pomagal. Takoj je snel zgornji del s stojala in mi rekel, da bo vse skupaj odnesel sam proti našim položajem. Zdelo se mu je škoda da bi pustila mrličema obleko in obutev. Tudi jaz sem bil enakega mnenja, zato vsa vsak sezula po enega. Eden izmed mrličev je imel tudi dober plašč, sam sem sicer imel angleškega, toda v bataljonu jih je bilo precej brez plaščev. Zato sem mrliču siekel še plašč.

Tovariš, ki je bil z menoj, je še našel na bataljonskih položajih nekoga, ki ga je Emil pustil za zvezo z nama. Računal je, da sem tik za njim, zato je temu ukazal, naj gresta za bataljonom. Tako sem ostal sam. Toda vedel sem, kam bi utegnil oditi bataljon, zato sem hitreje stopil za njimi. Kaj kmalu sem dohitel našo zosčitnico. Mahali so mi in klicali, naj pohitim.

Tedaj sem med drevjem, precej globoko v gozdu zaznal nekaj kar se premika. Ob drevesu sem zagledal postavbo človeka, podobnega našemu komandirju Birsu. Toda komaj sem se premaknil, se je izza drevesa zablistala čelada. Videl sem tisto postavbo, kako dviga proti meni puško. Čeprav sem imel roke polne, sem tudi sam naglo pomeiril in sprožil. Zatem sem stekel za našimi.

Nato smo nekaj dni počivali, saj smo bili počitka zares potrebni. Začele so se tudi priprave za napad na Trnovo.

LOJZE DOLENC

Franc Taurer-Plahun — šestdesetletnik

Leta minevajo in tako je te dni Franc Taurer-Plahun praznoval svoj šestdeseti rojstni dan.

Kot sin železničarja je zagledal luč sveta v Trstu, odkoder se je družina preselila v Zalog pri Ljubljani. In ker je bil že njegov oče vnet pristaš delavskega gibanja, je bil tudi mladi France že kot vajenec član SKOJ ter aktiven član mladinske organizacije »Vesna«. Pozneje se je udeleževal v delavskih kulturno-prosvetnih društvih »Svoboda« in »Vzajemnost«.

Spričo tega je povsem razumljivo, da se je takoj po fašistični okupaciji leta 1941 vključil v aktivno delo OF in je februarja 1942 odšel v partizane, a že maja istega leta so ga sprejeli v članstvo KPS.

Njegova pot borca NOV se je začela v 2. štajerskem bataljonu, s katerim se je udeležil borbe na Pugledu pri Ljubljani. Pozneje je bil komisar 2. bataljona Gubčeve brigade, a že 1. sebruarja 1943 je hudo ranjen izgubil nogo.

Že kot vojaški vojni invalid je bil izvoljen v zbor odposlancev, bil pa je tudi član plenuma SNOS. Bil je politkomisar postojanske Vinice, a v Italiji, kamor so ga kot invalida poslali na zdravljenje in ob povratku v domovino, je opravljal razne politične funkcije.

Po osvoboditvi srečujemo Franc Taurerja v kadrovske službi Oзне, obenem pa tudi kot člana glavnega odbora Zveze VVI Slovenije, kot predsednika komisije za invalidski šport in predvsem kot aktivnega športnika. Bil je tudi predsednik mestnega odbora, pozneje okrajnega odbora ZVVI v Ljubljani. Sedaj je tudi član republiškega odbora ZZB NOV Slovenije, predsednik mestnega odbora ZZB Ljubljana, občinskega odbora ZZB Ljubljana-Moste itd. Je pa tudi nosilec partizanske spomenice 1941 in številnih odlikovanj.

Vesprošna družbenopolitična aktivnost mu tudi kot upokojenec ne dopušča misliti na leta, pa tudi invalidnost ga ne ovira pri opravljanju številnih društvenih dolžnosti. Zato mu ob njegovem šestdesetletnem jubileju želimo:

Se na mnoga zdrava in zadovoljna leta!

V. M.

Dne 29. septembra so v Skofji Loki priredili strelsko tekmo za ekipe, sestavljene iz članov Zveze rezervnih vojaških starejših gorenjskih občin. Tekmovanja se je udeležilo sedem ekip in sicer iz Skofje Loke, Radovljice, Domžal, Kranja, Jesenic, Kamnika in Tržiča. Zmagali so Skofjeločani, ki so imeli 922 krogov izmed 1200 možnih. Najboljši pa je bil kot posameznik Franc Lotrič iz radovljiške ekipe, ki je dosegel 245 krogov izmed 300 možnih. Vsaka ekipa je štela štiri tekmovalce, streljali so z malokalibrsko puško. Vsak tekmovalac je izstrelil po deset strelcev leže, kleče in stoje. To tekmovanje je že tradicionalno, čeprav je bilo v Skofji Loki po enoletnem presledku. Na fotografiji: Predsednik tekmovalne komisije Anton Oman izroča pokal Hinku Peternelju kot članu najboljšje ekipe.

Utrinki in odmevi

Strupene cvetke onstran Karavank

Ko se je glasilo koroških socialističnih demokratov pred več kot štiridesetimi leti (Arbeiterwille, 9. oktobra 1924) dotikalo takratnih plebiscitnih proslav, je med drugim poudarilo, da plebiscitna zmaga nalaga večinskemu narodu tudi pravne in materialne obveznosti do slovenskih sodelavcev. List je dalje pisal, da je treba nuditi Slovincem dokaz enakovrednosti in dokazati svetu, da se Slovincem njihovih pravic ne krati, ter da se slovenska manjšina ne draži (pač z nacionalističnimi proslavami ob plebiscitnih obletnicah). Toda kaj se dogaja? se je spraševal list. Na prevečer 10. oktobra, ob štiriletnici plebiscita, je moral list ugotoviti, da imajo pri plebiscitnih proslavah prvo besedo »plebiscitni maroderji«, ki pretvarjajo proslave v nemške nacionalistične ekscese; pri tem je čuti najbolj neumne nacionalistične govore, ki so za slovensko ljudstvo izžalivalni. Socialni demokrati so naslednje leto nastopili tudi proti osrednji protislovenski organizaciji na Koroškem, proti Kärntner Heimatbundu, Koroški domovinski zvezi.

Trezna beseda delavskega glasila bi bila v marsičem na mestu tudi ob nedavni petdesetletnici plebiscita, na kar opozarja vrsta vzporednih pojavov, najtesneje povezanih s to obletnico. Ze samo osrednja proslava petdesetletnice plebiscita v Celovcu — nje so se udeležili tako najvišji predstavniki države kot države — kaže, da obstaja pri delu večinskega naroda enaka protislovenska miselnost kot v dvajsetih letih. Ze površen pogled opozarja, da je bila to izključno proslava (koroškega) nemštva in da Slovenci na njej niso sodelovali. Na to dejstvo je opozoril tudi vodilni avstrijski tisk (npr. Die Presse, 12. oktobra 1970). Zato pa je ob proslavi sodelovala idejna naslednica tiste organizacije, katere razpustitev je zahteval delavski tisk ob petletnici plebiscita (danes se ta organizacija imenuje Kärntner Heimatdienst, Koroška domovinska služba). Se več, sodelavci te v petdesetih letih obnovljene organizacije so bili celo med vodilnimi pripravljalci koroškega nemškega slavlja. Kot vse podobne priložnosti je Heimatdienst izkoristil tudi letošnjo proslavo za ponovno zahtevo po redukciji obstoječe manjšinske zakonodaje, med drugim omejitve se obstoječega dvojezičnega šolstva in (posebno »ugotavljanje«) slovenske manjšine, »ugotavljanje«, ki naj bi po

mnenju protislovenskih koroških krogov dokazalo — do Slovencev na Koroškem sploh ni! Značilno za zdajšnji avstrijski politični trenutak pa je, da je predsednik avstrijske republike sprejel spomenico Kärntner Heimatdiensta s temi in takimi zahtevami.

Ostalo pa ni le pri spomenici, o čemer so na celovski proslavi zgovorno pričala pisana gesla, npr. »Zahtevamo ugotavljanje manjšine«, »Resnica prinaša jasnost, zato ugotavljanje manjšine«, »Ali bo Kreisky izpolnil, kar sta obljubila dva kancelarja?« (namreč »ugotavljanje« manjšine) i.p. Zgovoren primer duha koroških nemško-nacionalnih krogov pa je bil dopis nekega Celovčana; ta dopis je seveda povzel vodilni koroški meščanski tisk. Z njim je pisec napadal gimnazijo za Slovence v Celovcu s prozorno zahtevo po njeni ukinitvi; tistim dijakom, ki bi želeli pouk v materinščini, pa je dopisnik svetoval: »Če pa si kdo želi vcepiti svoje znanje v jugoslovanskem jeziku, naj se izseli v Jugoslavijo, to je vendar danes dovoljeno vsakemu Avstrijcu«. Drug tak dokument nemško-nacionalne miselnosti pa je (ob vseh drugih) objavil znani protislovenski publicist Viktor Miltshinsky v listu Salzburg FPÖ Nachrichten 17. oktobra 1970). V njem je skušal z zavračanjem slovenskih ugovorov ob vsakoletnem proslavljanju plebiscitne zmage utemeljiti vsakokratno nemško slavlje, s prenašanjem nekdanjega protislovenskega duha tudi na mlado generacijo.

Priprave za osrednjo letošnjo plebiscitno proslavo so se sicer pričele že pred časom, vse pa kaže, da pomeni začetek letošnje jubilej plebiscitne dejavnosti na strani koroških meščanskih krogov nasprotovanje postavitvi obrata velenjskega Gorenja v Pliberku. Da bi slovensko (balkansko, komunistično i.p.) podjetje — kot beremo v tem tisku — ustanovilo na območju južne Koroške enega največjih industrijskih obratov v deželi — ne, to bi bil zločin nad Koroško in nad plebiscitno odločitvijo leta 1920! Ko pa bi tako podjetje ustanovil italijanski, švicarski ali zahodno-nemški kapital (očitno predvsem ta!), potem bi bilo vse v redu. Stališčem meščanskih krogov je pritegnila tudi koroška deželna zbornica, medtem ko se deželna vlada za zdaj še ni dokončno izrekla. Konec septembra letošnjega leta so pliberški nasprotniki Slovencev in Jugoslovijce celo razobesili po Pliberku napise proti postavitvi slovenskega obrata na enem najbolj gospodarsko zaostalih območjih Koroške in Avstrije. Pri tem so se znova sklicevali na petdesetletnico koroškega plebiscita, pliberški občinski svetvalci meščanske ljudske stranke pa so ob tem dogodku celo protestirali proti pliberškemu županu, ki je dal takoj odstraniti to nacionalistično izpoved tamkajšnjega purgarstva. In še enkrat se je v septemberskih dneh izkazala »domovina« (t.j. nemštvo) zvesta pliberška purgarija. V mislih imamo odkritje spominskega obe-

ležja, posvečenega tistim nemškim nacionalcem iz let 1920-1945, ki so leta 1945 propadli skupaj z nacizmom. Meščanski tisk je ob tej priložnosti posebej poudarjal, da so se tega odkritja udeležili tudi mandatarji socialistične stranke (Kärntner Nachrichten, 3. oktobra), vse pa kaže, da je bilo pliberško odkritje v marsičem odgovor nemško-nacionalni strani na nedavno slovesnost ob stoletnici slovenskega taborskega gibanja na Koroškem v Bistrici pri Pliberku. Kljub obsežnim pripravam — na čelu udeležencev je bil seveda Kärntner Heimatdienst — pa je videti, da se »domovini zvesti« vendarle niso odzvali v tolikem številu, kot je prireditelj pričakoval in upal. Pa tudi drugače je bila proslava stoletnice slovenskih taborov tni v peti meščanskemu tisku in krogom; pri tem je očitno prednjačilo »neodvisno« celovsko glasilo Kleine Zeitung, ki se je v začetku oktobra lani celo hvalilo s svojim pozitivnim odnosom do koroškega slovenstva (4. oktobra). Volkszeitung, glasilo ljudske stranke, pa je 17. septembra podtaknilo proslavi taborskega gibanja namero po ponovnem oživljanju »političnih sanj« o Zedinjeni Sloveniji ter skušalo na ta način diskreditirati slovensko prireditev.

Petdesetletnica koroškega plebiscita je tudi opozorila, da slovenska manjšina na Koroškem nikakor ni pasiven in izginjajoč element, kot menijo nemško-nacionalni krogi, ampak da boče tvorno prispevati k urejanju svojih odprtih življenjskih vprašanj. Simbolično kaže na to že slovensko mladinsko glasilo »Kladivo«, ki je v dneh pred plebiscitom z duhovito označitvijo (karikatur) deželne plebiscitne mitologije razburilo celotno nemško-nacionalno srenjo. — Na predvečer 10. oktobra je očrtavalo članstvo »Zveze socialističnih srednješolcev« s posebnim letakom svoj odklonilni odnos do plebiscitnih proslav: vsekakor zanimiv premik v miselnosti mlade, demokratično usmerjene generacije, osvobojene nacionalističnih predsodkov preteklosti. Ne glede na očitne provokacije, ki so spremljale petdeseti koroški plebiscitni jubilej, pa se je prav ob tem dogodku pokazalo živo prizadevanje za uveljavitev neizpolnjene obveznosti avstrijske državne pogodbe iz leta 1955 glede namestitve dvojezičnih nemško-slovenskih napisov na tistih območjih Koroške, kjer žive Slovenci. To, česar zakonodajalec do danes ni izpolnil, se je izpolnilo v eni noči: v noči med 25. in 26. oktobrom je bila vrsta krajevni oznak na območju Roža in Podjune dodano se slovensko poimenovanje. Res, da je naročila pristojna oblast odstranitev takih dvojezičnih krajevnih oznak, očitno pa je, da tega dejstva oblasti ne bodo mogle več dolgo ignorirati, posebno ker si Avstrija istočasno prizadeva za ureditev pravnega in dejanskega položaja nemško govoreče manjšine v italijanskem Poadižju, na Južnem Tirolskem.

TONE ZORN

Pravna posvetovalnica

Posebno varstvo pravic in svoboščin

Sorazmeroma malo je znano, da obstoji po naših predpisih posebno varstvo pravic ali svoboščin zajamčenih z ustavo. Gre za varstvo, ki ga državljanom daje Zakon o upravnih sporih, ki začasno (čeprav že od leta 1965) ureja to gradivo, dokler ne bo izdan poseben zakon, s katerim bo urejen postopek za varstvo z ustavo določenih pravic in svoboščin. Zakon o upravnih sporih iz leta 1965 daje namreč državljanom pravico, da se z običajno vlogo obrnejo na okrožno ali vrhovno sodišče republike, če smatrajo, da so bili v svojih pravicah prizadejeni. Možna pa sta dva primera. Prvi primer je podan, če je bila pravica ali svoboščina kršena z dokončnim posamičnim aktom, ni pa predvideno drugačno sodno varstvo. V tem primeru odlo-

ča o zahtevi za varstvo take pravice ali svoboščine Vrhovno sodišče. Drug primer pa je podan takrat, če pravice ali svoboščine krši odgovorna oseba, ne da bi bil izdan kak uradni akt ali kaka odločba. Zakon o upravnih sporih določa, da je tak primer podan, kadar prekrši pravico ali svoboščino uradna oseba upravne organa ali delovne organizacije s svojim dejanjem, s katerim v nasprotju z zakonom neposredno preprečuje ali omejuje nekemu posamezniku ali tudi organizaciji izvrševanje pravice ali svoboščine. Seveda tako varstvo prihaja v poštev, če ni možna drugačna zaščita. Pristojen pa je v tem primeru senat okrožnega sodišča, na katerega se je treba obrniti.

Predlog ni vezan na kakšen rok temveč ga je mogoče podati dokler dejanje traja. V imenu prizadetega lahko predlog vlože tudi njegovi najbližji svojci. V predlogu je treba navesti dejanje, kraj in čas, kakor tudi odgovorno ose-

bo, ki je s svojim ravnanjem omejevala nekomu pravice. Podan mora biti tudi zahtevek naj se ovira ali omejitev izvrševanja pravice ali svoboščine odstrani. Sodišče mora v takih zadevah postopati nujno. Potem ko pošlje predlog nasprotni strani v izjavo odnosa zaradi odgovora, mora o stvari odločiti. Sodišče v sklepu določi vse, kar je potrebno za upostavitve zakonitega stanja. Pri tem določa tudi rok in pa sankcije za primer, če sklep ne bi bil izvršen. Če sklep ni izvršen ga lahko izvrši sodišče neposredno ali po drugem organu. Sodišče sme naložiti tudi denarno kazen, če se sklep sodišča ne izvrši. Seveda pa lahko sodišče predlog tudi zavrne. V vsakem primeru je zoper sklep možna tudi pritožba.

Gre torej za posebno varstvo, ki ima namen hitre pomoči, vendar prihaja ta postopek, kot rečeno, le takrat v poštev, če ni zagotovljeno drugačno sodno varstvo.

Banka vašega zaupanja -

KREDITNA BANKA CELJE

NAGRAJUJE SVOJE VARČEVALCE!

Na žrebanjih v Šoštanju 9. 10. 1970

v Slovenski Bistrici 24. 10. 1970 in
v Celju 30. 10. 1970so bile izžrebane naslednje hranilne vloge:
CELJSKA MESTNA HRANILNICA:

17594, 109054, P-3570, 119715, 114726, P-1992, 105366, 12891, 13646, P-556, 110866, M-4622, 118914, 109723, 16705, 113133, 12637, 110646, 20931, 4208, 113633, 115272, 111856, 113365, 120766, 109499, 8920, 7047, P-4303, 97846, P-1603, 94187, 9067, 115898, 117512, 108039, 111134, 115562, 119154, 11391, C-6, M-4503, 116465, 116936, 110847, 13222, 111853, 17327, 119691, P-5027, P-809, P-331, 17304, 117531, 4285, 119692, 109251, 118103, 12376, 116626, 117232, 96879, 116310, 8273, P-6208, 111858, 8248, 120821, 97693, 115698, 119684, P-4222, 114468, 96827, 14939, P-154, 95497, 118335, 17581, 11194 113825, 12878, 98970, 15644, 7043, 14418, 117373, 6241, 110011, 115183, 16905, 114347, 111735, 107442, P-6470, P-2778, 114296, 112544, 12877, 118865, 8396, P-5968, P-2862, 119920, 94934, 17082, P-7418, 14975, 5303, 108795, P-3736, P-7693, P-4727, 17366, 116504, P-5231, 107034, 117570, 13933, 109027, 14388, 16686, P-199, 104172, 109064, 14919, 4766, 110345, 18844, 105358, 1274, 16663, P-7765, 105679, 109982, P-3197, 5671, 13675, 8565, 11614, 11890, 10563, 120130, 15896, M-2871, 108990, 18099, 17592, P-4705, P-2594.

PODRUŽNICA CELJE:**EKSPOZITURA BREZICE:**

4213, 2950, 4114, 3577, 5263, 4956, 1673, 2834, 1862, 5326, 4767, 1918, 1395, 4761, 4700, 4954.

EKSPOZITURA LASKO:

5137, 5077, 4301, 4255, 2838, 546, 1256, 1607, 4504, 4372.

EKSPOZITURA MOZIRJE:

3219, 103235, 3180, 3408, 3010, 2891, 436, 3471.

EKSPOZITURA OTOK — CELJE:

24, 33.

EKSPOZITURA ROGASKA SLATINA:

2118, 1889, 1540, 1864, 2035, 2077.

EKSPOZITURA SEVNICA:

1720, 938, 2223-31, 2134-L, 696, 674, 2060, 92-1306, 1128.

EKSPOZITURA SLOVENSKE KONJICE:

4219, 4155, 625, 3030, 4215, 3377, 3600, 303, 3624.

EKSPOZITURA SENTJUR:

1400, 31, 1659, 1457, 1440, 1163.

EKSPOZITURA SMARJE:

2936, 2944, 2348, 2331, 2817, 251.

EKSPOZITURA ZALEC:

6108, 4720, 4355, 4056, 25, 5557, 4495, 7578, 8134, 7040, 6046, 6966, 3539, 8624, 7993, 4968, 5592, 7321.

PODRUŽNICA SLOVENSKA BISTRICA:

4648, 3322, 4646, 3437, 8259, 5499, 5144, 3932, 6231, 8715, 5057, 4068, 5328, 1423, 2966, 5426, 8039, 426, 4340, 4799, 6460, 162, 4207, 5441, 8173, 449, 6308, 6541.

EKSPOZITURA POLJČANE:

10332, 10349.

PODRUŽNICA VELENJE:

100520, 70 B, 102779, 9 C, 2098, 5636 P, 2336, 201, 611, 4072, 2385, 5024, 2442, 1328, 1622, 2201, 2722, 202 A, 133 A, 3333, 1798, 1881 a, 4705 P, 1888, 1729, 103048, 1261, 1474.

EKSPOZITURA ŠOŠTANJ:

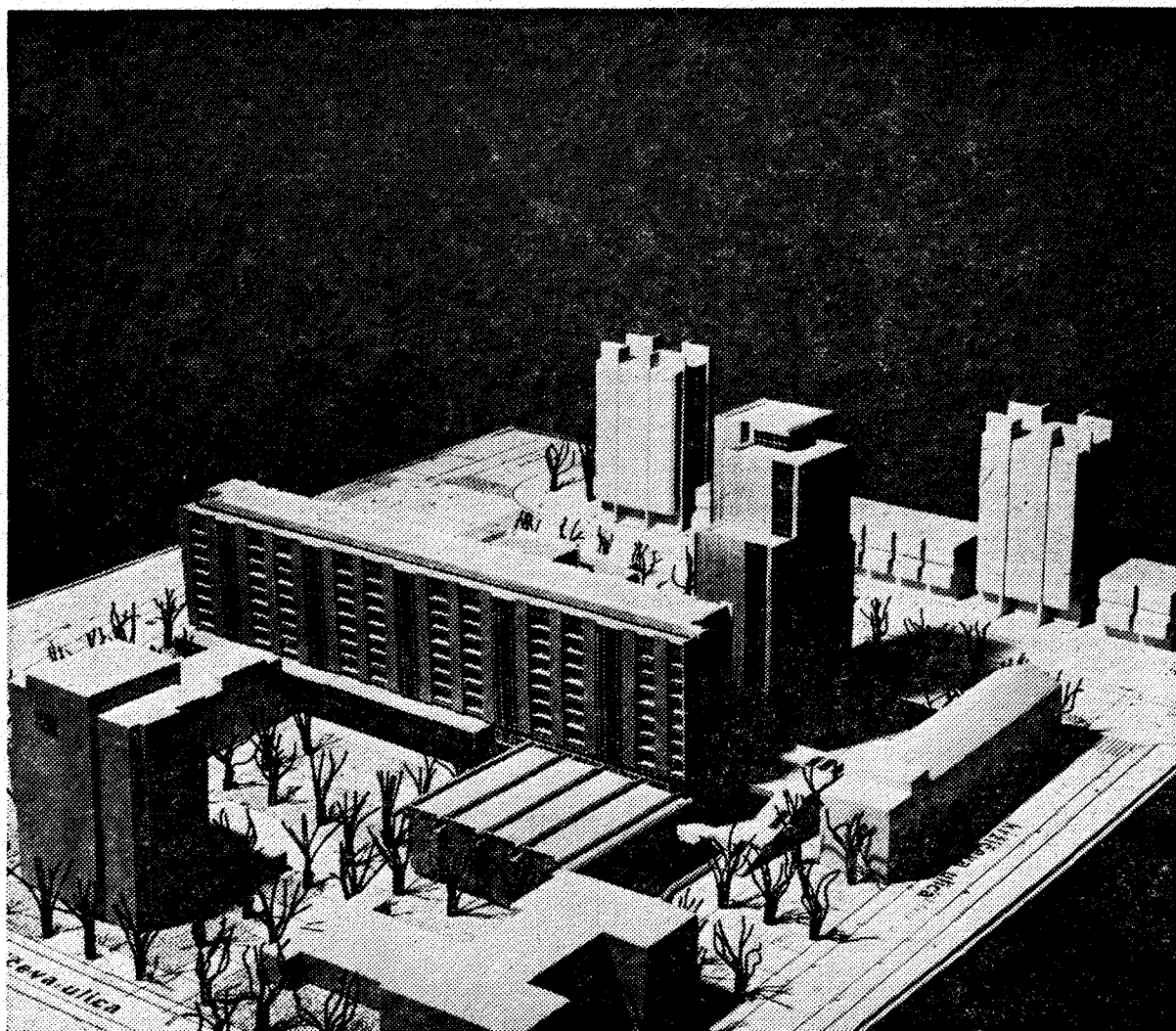
3616, 3787, 3323, 809, 5100, 5237, 4545, 5389, 6085, 3843, 3645, 3200, 925, 2582, 4672, 5535, 5414, 3905, 5138, 5382, 4641, 3991.

Izžrebane vloge prejmejo nagrade v znesku od 200,00 do 3.000,00 din, podrobnosti pa povedo v vseh bančnih enotah.

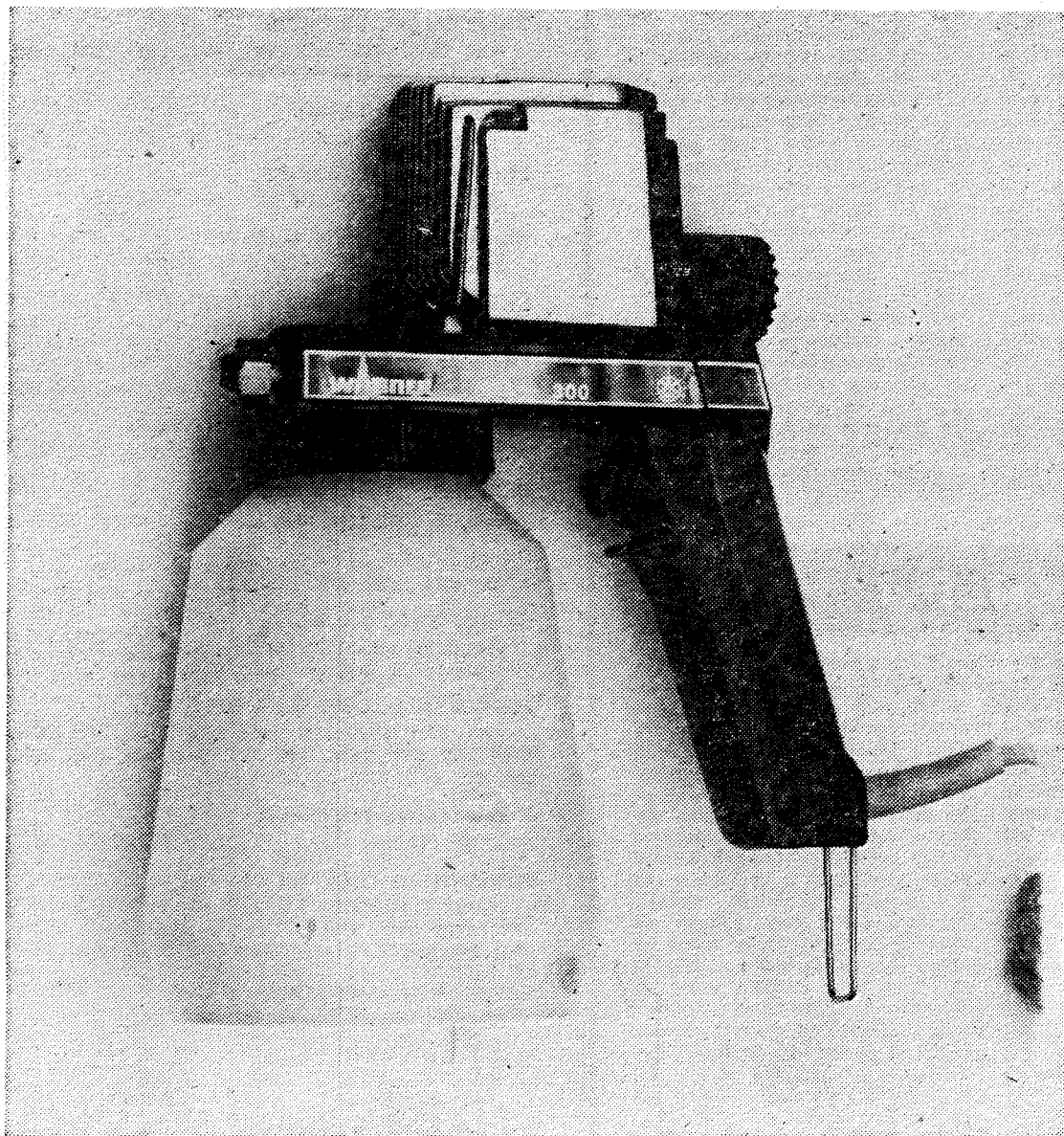
banke vašega zaupanja
Kreditne banke Celje

SPLOŠNO GRADBENO PODJETJE Grosuplje

nudi interesantom za nakup vse vrste stanovanjskih enot, poslovne in garažne prostore

Maketa: poslovno trgovsko stanovanjski center z garažami za Bežigradom v Ljubljani

Električne brizgalke
ISKRA-WAGNER

so namenjene za brizganje z različnimi vrstami lakov in barv, kakor tudi z ostalimi, za brizganje primernimi materiali.

Univerzalni razpršilci ISKRA-WAGNER so nepogrešljivi aparati za obrtniška dela in hoby!

TRŽIŠČE ZASTOPA:

Iskra Commerce
Ljubljana

Kulturni obzornik

'LIFE' napoveduje spomine Nikita Hruščova

Ena izmed vodilnih ameriških revij »Life« je najavila objavljane spomine nekdanjega sovjetskega predsednika Nikite Hruščova. Prvo nadaljevanje serije, ki obsega 35.000 besed in je opremljena z doslej neobjavljenimi fotografijami, ki bo izšlo 24. novembra. Pravijo, da je »napisano po gradivu različnih izvorov! Istočasno so sporočili, da bo 21. decembra izšla tudi knjiga z naslovom »Hruščov se spominja«, obsegala bo 275.000 besed, njena prodajna cena pa bo 10 dolarjev. Ko so predstavnika založniške hiše »Time« vprašali, če je Hruščov seznanjen z njihovimi nameni, je odgovoril: »O tem ne morem dati nikakršne izjave!«

Zgodovinarji si niso enotni

Oktober leta 1941 so nemški fašisti izvršili v Kraljevu množičen pokol nedolžnih ljudi iz vseh krajev naše domovine, ki so se v teh tragičnih dneh zatekli v to mesto. Na spominski plošči piše, da je okupator ustrelil 6.000 ljudi! To število so Kraljevcani prevzeli kot verodostojno in jo prenašali tudi novim rodovom. Pred kratkim pa je izšla knjiga »Teror in zločini nacistične Nemčije v Srbiji 1941 — 1944«, ki jo je napisal dr. Venceslav Glišić. To je pravzaprav avtorjeva doktorska disertacija, ki jo je na berlinski filozofski fakulteti ubranil 4. julija 1968. V knjigi je zapisal precej manjše število ustrlelih v Kraljevu, kar je povzročilo negotovanje tamkajšnjih zgodovinarjev. »Čudno je, da nekateri zgodovinarji še vedno poskušajo »dokazati«, da v Kraljevu oktobra leta 1941 ni bilo ustrlelih šest tisoč ljudi«, je po izdaji knjige dejal profesor Berežnov.

Zakaj se profesor Berežnov in njegovi tovariši hudojejo?

Na štirinajstdeseti strani Glišićeve knjige piše: »V noči med 14. in 15. oktobrom so partizani izvedli enega svojih najmočnejših napadov na Kraljevo. Izgube okupatorja so bile dosti velike: štirinajst mrtvih in deset ranjenih. Dne 15. oktobra popoldne so Nemci pričeli streljati in do 18. oktobra je bilo v Kraljevu ubitih 1.736 mož in 19 žensk. Ker so s stre-

ljanjem nadaljevali do 24. oktobra, ko so ubili tudi vse moške begunce iz raznih krajev Jugoslavije — nastanjene na železniški postaji — znaša skupno število žrtev okoli 2.000.« »Znano pa je,« pravi profesor Berežnov, »da Nemci niso streljali do 24. oktobra, ampak do 20. oktobra, in tudi to, da so se begunci drževali po vsem mestu in ne samo na železniški postaji!« Trditve, da je bilo oktobra 1941 v Kraljevu ustrlelih okoli 6.000 ljudi, pa Berežnov in njegovi tovariši dokazujejo s poročilom Državne komisije za ugotavljanje okupatorjevih zločinov in njihovih pomagačev — objavljenim v Beogradu leta 1947 — v katerem med drugim piše tudi tole: »Istočasno s pokolom v Kragujevcu, je bil izvršen še drugi množični pokol v Kraljevu... Avstrijski poročnik Karl Wagner je kar se da skrbno vodil zapiske o številu žrtev, ki so jih pobili vojaki 717. rezervne pehotne divizije. Poslednja številka, zapisana v dnevniku, je bila 5.606...«

Zgodovinarji si torej niti po devetindvajsetih letih od teh tragičnih okoliščin niso enotni glede števila ustrlelih rodoljubov — Kraljevcani pa so trdno prepričani, da je bilo njihovo mesto 1941 prepolovljeno, saj je pred tem štelu dvanaest tisoč prebivalcev.

Partizansko šolstvo na Vipavskem

Dne 12. novembra zvečer so v avli kinodvorane v Ajdovščini odprli zanimivo razstavo »NAŠA ŠOLA — partizansko šolstvo na Vipavskem«. Na pobudo in ob sodelovanju vodstva Temeljne izobraževalne skupnosti v Ajdovščini je to razstavo pripravil in postavil Goriški muzej — oddelek NOB, ki ga vodi kustos Lidija Krevelj.

Razstavljeno gradivo so prispevali: Goriški muzej, Slovenski šolski muzej, Arhiv IZDG in Muzej ljudske revolucije Slovenije. Nekaj gradiva so organizatorji razstave zbrali tudi pri osnovnih šolah na območju ajdovske občine. Posebej velja omeniti prosvetna delavca iz Trsta tovariša Draga Pahorja in njegovo ženo Marijo. Prispevala sta precej zgodovinsko vrednih eksponatov in s tem popestrila to razstavo. Pa ne samo to. Prav ta dva sodita, med najbolj zaslužne prosvetne delavce in aktiviste na Vipavskem; sta pa tudi organizatorja partizanskega šolstva na Vipavskem. Sedaj svoje družbeno-prosvetno delo z vso požrtvovalnostjo nadaljujeta pod drugimi razmerami v Trstu.

Ta lepa razstava nam predstavlja partizansko šolstvo na Vipavskem; razstavljena snov je razdeljena na naslednja poglavja:

Zeja po slovenski šoli, Organizacija prosvetne oblasti, Roditeljski sveti, Belogardijske šole, Učiteljski kader, Strokovna pomoč učitelstvu, Učni načrti in urniki, Učna snov, Tekmovanja, Priložnostni pouk, Večerni tečaji, Tečaji za aktiviste, Pionirska organizacija, Pevski zbori, Po vojni.

Vsa ta poglavja so z opisi in eksponati zelo pregledno razporejena. Gradiva je seveda za vsako poglavje več, kot ga zmora predstaviti razstava. Na vsak način pa je tisto, kar je razstavljeno, smiselno izbrano, da predstavlja zaokroženo celoto.

Po razstavljenih dokumentih se razbere, da gre za partizansko šolstvo, kakor je bilo organizirano na terenu Srednjeprimorskega okrožja. To okrožje je zajemalo tudi del Krasa, naselja, ki so sedaj v sežanski občini. Podrobneje so na tej razstavi obdelane šole v tedanjem Vipavskem in Ajdovskem okraju, ki sta spadala v omenjeno okrožje in ki se po sedanjih razdelitvi skladata z območjem sedanje ajdovske občine.

Šolska dejavnost, kakor je prikazana na tej razstavi, je bila resnično neločljivi del našega osvo-

bodilnega boja. V tem učitelstvu, v teh rediteljskih svetih, v teh otrocih, o katerih priča razstava, je pomemben del naše NOB.

Učitelja in aktivista Drago in Marija Pahor imata pri vsem tem največje zasluge. Kot okrožna šolska nadzornika sta bila prava organizatorja vse te velike in uspešne dejavnosti. Še do danes nista bila primerno ocenjena in nagrajena za vse to veliko delo. Naj jima bo vsaj ob tej priliki izrečeno skromno javno priznanje.

Priznanje zaslužijo tudi vsi tisti, ki so prizadevno zbrali vse to bogato in pestro gradivo in ga v tako primerni obliki sedaj sredi Ajdovščine predstavljajo naši javnosti.

CIRIL ZUPANČ

OB ŠESTDESETLETNICI STANETA KUMARJA

Razstava železniških motivov

Prejšnji teden je bila v prostorih železniško prometno transportne šole v Mariboru otvoritev stalne razstave železniških motivov akademskega slikarja Staneta Kumarja, ki to leto praznuje šestdesetletnico življenja.

STANE KUMAR se je rodil v Trstu kot sin železničarja, kjer je v kurilniškem in postajnem okolju doživel prve vtise in jih je upodabljal na papir in v glini. Realno je dovršil v Ljubljani, slikarstvo in grafiko pa na Akademiji likovnih umetnosti v Zagrebu. Bil je med ustanovitelji napredne likovne skupine »Grudac«, ki je s socialno kritično vsebino protestirala proti tedanji družbi. Socialne motive je zajemal največ po železniških čakalnicah in jih upodabljal z napredno humanistično miselnostjo. Med vojno je napravil obširen ciklus del iz zaporov in taborišča. Po vojni so se mu odprla vrata v železniški svet, ki ga je moral prej zaradi prepovedi skrivaj opazovati in risati. Prvo razstavo železniških motivov je imel leta 1945 ob otvoritvi livarne kurilnice Šiška, kasneje je večkrat sodeloval s tematiko na prireditvah društev likovnih umetnikov po vsej državi. Ob stoletnici slovenskih železnic leta 1949 je sodeloval v Moderni galeriji v Ljubljani s šestdesetimi deli z železniško motiviko, med njimi z več panoji velikega stenskega formata.

Uvodne besede ob otvoritvi razstave sto del Staneta Kumarja, sta imela direktor prometno transportne šole Stanko Čretnik in ravnatelj umetnostne galerije v Mariboru Branko Rudolf.

Zanimivosti

Nagrajeno leto skušnjave

Pred kratkim sta centralni komite Komunistične partije Sovjetske zveze in ministrski svet ob obletnici oktobrske revolucije podelila številnim umetnikom državne nagrade. Visoko državno priznanje je prejel tudi dokumentarni film, ki nosi naslov »Češkoslovaško leto skušnjave«.

Nova jugoslovanska himna

Zveza skladateljev Jugoslavije je po nedavnem sestanku v Opatiji sporočila, da se bodo začeli v kratkem dokončni pogovori o sprejetju nove jugoslovanske himne. Kakor je znano, je prvo nagrado razpisane natečaja prejel Makedonec Tači Hrisik za »Slovesna pesem«. Na natečaj je prispelo 204 pesmi!

Nazaj v Vzhodno Nemčijo

Preden je leta 1961 zrasel berlinski zid, je zbežalo iz Vzhodne Nemčije v Zahodno Nemčijo tri in pol milijona Nemcev, iščoč tam politično svobodo. Pravijo, da se je v zadnjih desetih letih vrnilo v Vzhodno Nemčijo pol milijona razočaranih beguncev. O njihovi razdvojeni duši je nedavno v izdani knjigi spregovorila dvaintridesetletna časnikarka Barbara Gruenert-Bronnen. Knjiga, ki je zbudila veliko zanimanje, nosi naslov »Sem državljanka Nemške demokratične republike, živim pa v Zvezni republiki«. Med zapisanimi pogovori je tudi tale ugotovitev nekega begunca: »Svoboda je lepa stvar, vendar pa ima tudi svoje luknje...« In neka gospodinja je dodala: »Občutek, da te skupnost potrebuje, in volja, da ji služiš — to dveje je na vzhodu veliko močnejše!«

Valter brani Sarajevo

Režiser »Diverzantov« Hajrudin Kravac se pripravlja na snemanje novega filma. Film, ki nosi naslov »Valter brani Sarajevo«, nam bo predstavil narodnega heroja Perića-Valterja. »To bo akcijski film!« obljublja režiser. V glavni vlogi: Bata Živojinović.

Velikan v težavah

Od leta 1936, ko je izšla njegova prva številka, je revija »Life« svojim bralcem kar najbolj verodostojneje predstavljala svet in življenje. Ze leta 1938 je objavila »reportažo o rojstvu nekega otroka«, nato so se na njenih straneh zvrstile še neznane Hitlerjeve fotografije, prve v ZDA objavljene fotografije v Vietnamu padlih ameriških vojakov, lani pa je »Life« pretresel Ameriko in svet z barvnimi fotografijami pokola v My Laiu. Kljub nakladi 8,6 milijona izvodov pa »Life« že nekaj časa posluje z izgubo; lani je le-ta znašala kar sto trideset milijonov novih dolarjev. Za sedaj je znano le to, da bo »Life« kljub izgubi izhajal še naprej.

1.900 funtov za Napoleonovo pismo

Eno izmed doslej neznanih Napoleonovih pism — namenjeno maršalu Neyu — so v Londonu pred kratkim prodali za 1.900 funtov, to je za 57.000 dolarjev. Vsebinska pisma, ki obsega samo en list, je zelo zanimiva. Govori namreč o Napoleonovih navodilih Neyu v zvezi z bitko pri Waterlooju. Napoleon v pismu ukazuje Neyu, da 16. julija 1815 napade levo krilo Blücherjeve pruske armade. Kaže, da pismo ni nikoli prišlo do Neyja! Nekateri vojaški poznavalci trdijo, da bi bil ta napad lahko spremenil tok bitke in tako rešil Napoleona. Pismo se je mnogo let nahajalo v privatni lasti neke francoske družine.

Lekcija iz Japonske

Nihče v Jugoslaviji se ni spomnil, da bi bilo dobro izdati ploščo z glasbo iz filma »Krvava bajka«, za katero je skladatelj Vojislav Kostić na festivalu v Pulju prejel zlato areno. Tega so se, če verjamete ali ne, spomnili Japonci. Samo enajst dni zatem, ko jim je Kostić sporočil svojo privolitve in poslal partituro, je prišla iz Osake plošča. Pravijo, da je bila plošča po mesecu dni prodaje na prvem mestu vseh rang list tuje glasbe na Japonskem.

Partizanska ljudska pesem

Svinčen večer

Svinčen večer. Oblaki. Črna tolpa: skvadrasti, karabinke, noži iz Trsta. Za zidom čaka že ob krsti krsta jetnikom pa še bije ura s stolpa,

ko škrtne ključ z zapahom. Na morišče je kratka pot. Kratek je strašni ples smrtno zadetih, vzkriljenih teles — kakor da vsak od njih v objem nečesa išče

in pade strt na oškropljeni tlak. Plaho zgrožen se izgublja dim in mrak. Tedaj zarjove noč. Togotno burna

pod čez svod svojat z zastavami scefranimi. Srca bijó v viharju prometejskega nokturna za brati mrtvimi, zaprtimi, pregnanimi.

JOŠT ŽBOGAR
Ljubljana — oktober 1942

Ilustracijo narisal akad. slikar Vladimir Leković

Vojaška veda in tehnika

So v Sredozemlju Rusi močnejši kot Američani?

Prejšnji poveljnik ameriškega 6. ladjeja viceadmiral David Richardson je pred nekaj dnevi izjavil, češ da so sovjetske pomorske sile v Sredozemlju nekakšna odskočna deska za prodor po kopnem na Bližnji vzhod. Po njegovem mnenju so sovjetske pomorske sile na tem območju že močnejše od ameriškega 6. ladjeja, čeprav še niso povsem opremljene za zadostno podporo kopenskimi enotami in za dolgotrajnejše zadrževanje na tem območju.

Viceadmiral David Richardson je še dejal, da imajo Američani na Sredozemskem morju 39 vojnih ladij, Sovjeti pa 40, toda število sovjetskih ladij tu pa tam naraste celo do 71 ladij.

Ameriške vojne ladje za Grčijo in Turčijo

Združene države Amerike nameravajo turško in grško vojno mornarico povečati z nekaterimi svojimi vojnimi ladjami z namenom, da bi okrepili južni bok NATO in tako odgovorili na čedalje močnejšo sovjetsko prisotnost v tem delu Sredozemlja. Sklep je posledica obiska vrste obiskov najvišjih ameriških voditeljev v zadnjih mesecih v teh dveh deželah.

»Washington Star« piše, da bodo ZDA odstopile Grčiji in Turčiji nekatere vojne ladje, ki so jih izločili iz ameriške vojne mornarice. Te ladje pa so še vedno učinkovite in jih je mogoče uporabljati.

V zvezi s temi načrti bo Turčija svojih deset zastarelih podmornic, ki jih ima na Črnem morju, nadomestila z enakim številom sodobnejših ameriških podmornic.

Sedemdeset milijard dolarjev za vojsko

Ameriški predsednik Nixon je za raziskovalna dela na vojaškem področju v letu 1971 odobril 1.700 milijonov dolarjev. To pa je le del ameriškega vojaškega proračuna, ki za tekoče proračunsko leto znaša 70.000 milijonov dolarjev. Kljub fantastičnim visokim številki pa menijo, da so potrebe Pentagona doma in na tujem še večje.

NATO manevri na Egejskem morju

Konec oktobra so se končali največji NATO manevri v tem letu, ki so jih izvajali pod žitro »globoki prodor«. Manevri so potekali v severovzhodnem delu Grčije, kontinentalnem delu Turčije in na območju Egejskega morja. Udeležilo se jih je približno 100.000 vojakov osmih članic NATO, med katerimi je bilo 50.000 turških in grških vojakov.

Manevre so jemali zelo resno, saj st jih je bil ogledal celo poveljnik NATO sil v Evropi general Goodpaster. Opazovalci spravljajo te velike manevre v zvezo s poslabšanjem razmer na Bližnjem vzhodu in poskus pritiska ZDA na arabske dežele. Grška vlada pa vidi v njih znak zanesljive podpore vojaški hunti s strani ZDA in NATO.

Letalstvo za kopensko vojsko

Francozi imajo v vsaki izmed šestih manevrskih divizij po 40, v dveh armadnih korpusih po 50, v sedmih armadnih območjih po 10 helikopterjev. Skupno je v kopenski vojski približno 400 helikopterjev in 300 letal. Toda letala bodo v naslednjih petih letih povsem izločili in jih nadomestili s helikopterji.

Francoške kopenske enote bodo že do leta 1972 dobile 130 novih manevrskih helikopterjev SA-330, razen teh pa načrtujejo še poseben lovski helikopter. Oborožen naj bi bil s topom ali raketnimi izstrelki, namenjen pa za spremljevanje in obrambo drugih helikopterjev pred morebitnimi nasprotnikovim napadom.

Obrambna vzgoja in ljudska zaščita

KAKSNE PODATKE ZBIRAJO VOJAŠKI SATELITI? — KAJ JE MOGOČE ODKRITI IZ VESOLJA?

Pogled iz vesolja

divizija ima toliko motorjev, da na območju, na katerem se giblje, nastaja velik oblak infra rdečega žarčenja, ki ga je mogoče z zelo občutljivimi detektorji na infra rdeče žarčenje hitro odkriti.

VRSTA SE NEREŠENIH VPRAŠANJ

Tehnične možnosti za opravljanje izvidniške dejavnosti iz vesolja so potemtakem kar precejšnje, kar pa še ne pomeni, da pri tem nimajo težav. Iz vesolja je res mogoče snemati tudi majhne predmete, vendar le v primeru, če ni oblakov in če je atmosfera čista in mirna. Pred napravami v vesolju pa se pod oblaki in v dežju lahko skrijejo celo največje oklepne enote. Če slabo vreme traja dalj časa, bo oklepna ali motorizirana raketa enota lahko prešla na stotine kilometrov veliko razdaljo, ne da bi jo kdo iz vesolja mogel opaziti.

Razen tega je na posnetkih toliko različnih predmetov, da se je treba na vso moč potruditi, preden je moč dešifrirati vse, kar

je posneto. Posnetki namreč niso kristalno čisti. Največkrat je na ta način mogoče dobiti le delne informacije, ki kažejo na ustrezne objekte ali velike vojaške formacije, vendar ni vselej mogoče natančno ugotoviti, za kaj sploh gre. Američani so na primer s snemanjem iz vesolja v letošnjem februarju odkrili kitajska raketna oporišča in ugotovili, da so tam velike rakete. Na podlagi tega je vojni minister Laird sporočil, da bodo Kitajci kmalu izstrelili medcelinsko raketo z dosegom približno 9.400 km. Toda ameriški strokovnjaki niso pričakovali, da bodo Kitajci že aprila izstrelili tudi umetni satelit kot prvega izstreljenega s kitajsko raketo, še manj pa so mogli vedeti, da bo satelit težak 173 kg.

Ko teče beseda o odkrivanju vojaških enot s snemanjem iz vesolja, je treba vedeti, da je to mogoče ugotoviti šele z dolgotrajnim preučevanjem ali naknadnim snemanjem. Da bi iz umetnih satelitov dobili o razmerah na Zemlji čim natančnejše in razločnej-

še podatke, bo treba še marsikaj izpopolniti, čeprav že sedaj po daljšem spremljanju lahko zberemo zelo pomembne strateške in operativne informacije. Tako na primer Američani dobe iz vesolja podatke o plovbi 37 odstotkov vseh ladij na Tihem oceanu (trgovskih in vojnih). Ni pa mogoče dobiti pregleda nad vsemi ladjami, zakaj to preprečujejo oblaki in slabo vreme.

Izstreljevanje umetnih izvidniških satelitov in zbiranje podatkov od njih je sedaj že običajna praksa v oboroženih silah ZDA in ZSSR. Vojaški voditelji se pri strateškem načrtovanju zelo oslanjajo na podatke, ki jih umetni sateliti na najrazličnejše načine zbirajo iz vesolja. V satelitskih orbitah, zlasti pa tistih, ki so usmerjene nad obema Zemljinih tečajima, nenehno krožijo po nekaj umetnih vojaških satelitov. Polarne orbite pa vojaki najbolj cenijo zato, ker je mogoče iz satelita, ki je na tej orbiti, nadzirati največji del Zemljine površine.

STEVAN KORDA

KAKSNE NALOGE IMAJO SATELITI

Vojaški sateliti so namenjeni za izvajanje naslednjih nalog:

- ugotavljanje trenutka, ko nasprotnik iz podzemeljskih silosov ali s podmornic pod vodo izstreljuje balistične rakete, z namenom, da bi pravočasno alarmirali protiraketno obrambo;

- odkrivanje velikih vojaških objektov, kot so letališča, vojaška pomorska oporišča, gradbišča podzemeljskih oporišč za balistične rakete in položajev protiraketne obrambe;

- zasledovanje premikov večjih vojaških enot, zlasti oklepnih in motoriziranih, na kopnem ter vojnih ladij in podmornic na morju;

- elektronsko izvidništvo, ki naj bi odkrilo razporeditev nasprotnikovih radarskih in radijskih postaj, njihove frekvence, modulacije in dolžine impulzov;
- odkrivanje jedrskih eksplozij na Zemlji, zlasti pa v vesolju;
- vzdrževanje zvez na velikih razdaljah (v tem primeru so sateliti za relee);

- opazovanje vremenskih razmer, s čemer dobe vremenske napovedi, in ugotavljanje oblačnosti na območju delovanja lastnega letalstva in nad cilji na sovražnikovem ozemlju.

KAKO ZBIRAJO OBVEŠČEVALNE PODATKE

Največji del nalog uresničujejo s fotografiranjem iz vesolja, manj pa z ugotavljanjem infra rdečega sevanja. Velika gradbišča (letališča, pristanišča, raketna oporišča) s fotografiranjem iz vesolja kaj hitro odkrijejo glede na to, da so tam tla razkopana, rastlinstvo pa uničeno na površini od nekaj sto kvadratnih metrov do nekaj deset kilometrov. Fotokamera z žariščno razdaljo 91 cm in filmsko ploščo, ki ima 15-25 črt na milimeter, lahko iz višine 280 km zabeleži vsak objekt, ki je večji kot 20 metrov. Pri snemanju iz višine 300 km se meter dolg predmet pokaže na fotografski plošči kot pičica s premerom 0,0033 m. Imamo že filme, ki tudi tako majhne predmete ob ustrezni povečavi, zlasti elektronski, še kar razločno registrirajo. Zato so že pred leti iz višine 220 km lahko snemali in odkrivali predmete, ki so v premeru imeli vsaj meter.

S satelitske orbite je mogoče snemati tudi sodobne tanke (in druge predmete njihove velikosti), razen v primerih, ko so maskirani. Nemaskirano oklepno enoto bodo vohunski sateliti zelo hitro odkrili. Z dobrim maskiranjem je sicer res mogoče tanke in kamijone prikriti, vendar le toliko časa, dokler mirujejo. Brž ko pa krenejo na pot, jih bo izdalo močno toplotno (infra rdeče) žarčenje njihovih motorjev. Oklepna

Vesoljski meteorologi

Prvi ameriški meteorološki sateliti so začeli krožiti v vesolju pred dobrimi desetimi leti. Prvega aprila 1960 je bil namreč izstreljen prvi meteorološki satelit tios-1. Sprva so bili sateliti iz serije tios le poskusni, kasneje pa so se razvili v prave meteorološke.

Predstavnik iz serije večjih in izpopolnjenih meteoroloških satelitov je nimbus-1. Izstrelili so ga 28. avgusta 1964, deloval pa je do 23. septembra istega leta. V tem času je na Zemljo poslal skupno 27.000 fotografij.

Satelit je deloval na podlagi infrardečega sevanja. Podatke je dostavljal računalniku na Zemlji, leta pa je, kadar koli je bilo to potrebno, popravljal njegovo lego. Nimbus-1 je prenehal delovati zaradi premočnega segrevanja pogoškega sistema. Pri tem so bili sončni stabilizatorji poškodovani, dotok električne energije pa je bil prekinjen, zaradi česar satelit ni bilo več mogoče usmerjati.

Izkušnje, ki so si jih bili pridobili pri nimbus-1, so upoštevali pri naslednjem meteorološkem satelitu istega imena, vendar s številko 2, ki so ga izstrelili 15. maja 1966. Nimbus-2 je podatke o vremenskih razmerah nepretrgoma dostavljal skoraj tri leta. Satelit, ki je bil od prejšnjega težji 37 kg, je imel skupno 414 kg. Njegove naprave so delovale vse do lani, ko se je eden od dveh oddajnikov slik pokvaril. Satelit je imel štiri zelo občutljive snemalne sisteme, in sicer AVCS sistem, kamero za dnevno snemanje in dva infra rdeča sistema, od katerih enega velike in drugega srednje prednosti. S pomočjo AVCS sistema je bilo na Zemljo odposlanih več kot 112.000 slik. Nimbus-2 je imel občutljivejše naprave od nimbus-1 in so z njegovo pomočjo ugotavljali, za koliko se zemeljska tla čez dan se segrejejo.

Da bi lahko dobili še več podatkov o vremenu, so Nimbus-3 opremili še z nekaterimi novimi napravami. To so sistem SIRS za navpične meritve temperatur od zemeljske površine do višine 15 milj, sistem IRIS za navpično merjenje temperature atmosfere, vlažnosti in razporeditve ozona, sistem MUSE za merjenje ultravijoličnega sevanja Sonca, sistem IRLS za zbiranje splošnih podatkov z raznih balonov, plovnih objektov in atmosferskih meteoroloških postaj ter sistem IDCOS za fotografiranje oblakov in zemeljske površine podnevi.

Sistem SIRS je za meteorologe pomemben dosežek, saj z njim lahko merijo temperature na raznih višinah.

Še več pa so dosegli s sistemom IRLS. Strokovnjaki so prišli na misel, da bi kazalo razviti sistem za lokacijo in zbiranje podatkov iz ozračja, morja in Zemljine površine, in sicer s krajev, ki so nedostopni. Tako na primer so posebne elektronske naprave pritrili na robove nekega jelena na Aljaski, nimbus-3 pa je nato dvakrat dnevno prestrezal njihove signale in tako prejete podatke dostavljal na Zemljo.

Zadnji iz serije nimbus je nimbus-4, ki so ga izstrelili letos 8. aprila. Na njem je devet raznih

sistemov, izmed katerih se štirje povsem razlikujejo od sistemov, s katerimi je bil opremljen nimbus-3. Gre za sisteme za merjenje ozona in vodnih hlapov v atmosferi, za določanje temperature v šestih atmosferskih plasteh in za merjenje infra rdečega sevanja.

Leta 1972 nameravajo poslati v vesolje nimbus-E, leto dni kasneje pa nimbus-F. Strokovnjaki trdijo, da nimbusi niso le orodje v rokah meteorologov, ampak tudi sateliti, namenjeni za nadaljnje izpopolnjevanje vesoljskih ladij.

Spomin iz Novare

V 45. številki našega lista smo pod naslovom »Moje ime je Svoboda« objavili članek o udeležbi delegacije ZZZB Slovenije pri odkritju spomenika padlim partizanom v Borgosesi pri Novari. Zdaj pa objavljamo še dve sliki o srečanju tovarišev iz Ljubljane s predstavniki ANPI v Novari. Na zgornji sliki vidimo naše tovariše v družbi vodilnih anpijevcev Novare, na spodnji pa naše pevce, ki so ob tej priložnosti krepko urezali pesem »Slovenci kremeniti«. (Italijanski tovariši so namreč poskrbeli za uspešno fotodokumentacijo tega srečanja in nam prejšnji teden poslali slike).

Pisana torba dejavnosti

Pred sejo sveta za razvijanje tradicij ljudske revolucije pri RO ZZB NOV je njegov sekretir Turnher pripravil poročilo o uresničitvi načrtov sveta v prvem polletju letošnjega leta ter mase plohe o delu sveta. Svet je predvsem skušal uresničiti sklepe, sprejete na VI. kongresu ZZB NOV v Ohridu. Pri svojem delu je sodeloval z različnimi telesi v okviru ZZB, pa tudi z Zvezo prijateljev mladine, Zvezo tabornikov Slovenije, Zvezo mladine Slovenije ter Klubom slovenskih študentov v Zagrebu.

Poročilo pa razčlenjuje delo sveta po komisijah in odborih ter obravnava tudi način dela sveta ter denarno poslovanje.

Komisija za zgodovino je pregledala pet rokopisov za zgodovino enot, oziroma razne zgodovine področij, z vrsto piscev pa je imela stike zaradi pomoči pri pisanju. Julija je izšla kronika Bazoviške brigade, septembra pa Jeseniško-bohinjskega odreda. Tako je od načrtovanih 76 del izšlo doslej že 21 knjig.

V okviru medrepubliške izmenjave gradiva se je komisija dogovarjala s predstavniki »Vojnega dela« iz Beograda za izdajo 4–5 monografij enot v srbohrvaškem prevodu. Prek te vojaške založbe bi te knjige prišle tudi v knjižnice JLA. Toda do sporazuma ni prišlo, ker »Vojno delo« meni, da je edino poklicano za sklepanje o tem, kaj naj pride v vojaške knjižnice in kaj ne. Komisija pa meni, da so knjige iz zbirke »Knjižnica NOV in POS« pomembne ne samo za Slovenijo, ampak sploh za vso zgodovino naše vojske in za patriotsko vzgojo mornarjev.

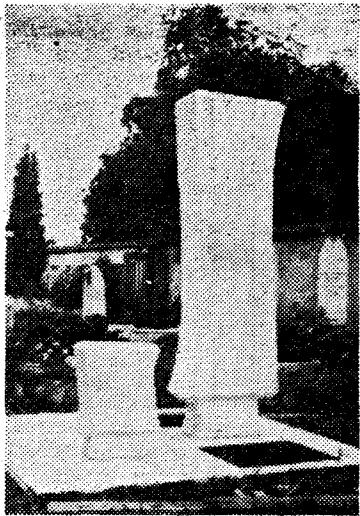
Republiški odbor je že četrto leto za »Knjižnico NOV in POS« odobril vsoto 63.000 dinarjev. Ta denar komisija za zgodovino deli po posebnem pravilniku, namenjenem pa je zbiranju gradiva, pripravi rokopisov in za ocene. Vsekakor pa je ta vsota premajhna za tolikšen obseg dela. Sklad za založništvo pa je prispeval le 42.000 dinarjev od zaprosenih 430.000. To je daleč premalo in bi zadostovalo samo za izdajo dveh knjig, medtem ko bi jih bilo treba izdati osemnajst.

Komisija za likovno umetnost je svoj delovni načrt precej prekoračila. Komisija stalno sodeluje pri izbiri najbolj primernih oblik novih spomenikov ter pri opremljenosti knjig iz »Knjižnice NOV in POS« ter pri delu odbora za postavitev šole v Cerknem. Izšla je tudi že druga knjiga »Revolucija in umetnost«, v pripravi pa je tretja. Pripravljajo tudi izbor najbolj uspešnih partizanskih risb za »šolsko mapo«. Razpisali so tudi natečaj za počastitev 30-letnice vstaje, nagrade so slikarstvo, kiparstvo in grafiko. Za uresničitev je komisija od republiške konferencie SZDL prejela dodatnih 45.000 dinarjev. Iz prispelih del bo komisija priredila razstavo v Mestni galeriji v Ljubljani. Glede sodelovanja s turističnimi podjetji in organizacijami, da bi nekatere partizanske spomenike vključili v domači in tuji turizem, pa komisija še ni prišla dle kot do uvodnih pogovorov.

Komisija za glasbeno umetnost se ukvarja s pripravo pesmarice zborovskih pesmi iz osvobodilne vojne. Prva knjiga, ki jo je uredil Rado Simoniti, je tik pred izidom. Druga knjiga bo zajemala samospeve. Zanimivo je, da so našli precej doslej popolnoma neznanih del Pahorja, Šivca in Kozine. Nadalje je komisija v dogovoru z Zavodom za šolstvo zbrala partizanske pesmi, ki jih bodo posneli na plošče. Pri tem zavodu že deluje posebna delovna skupina, ki se ukvarja s to zadevo.

Ta komisija je tudi skušala doseči, da bi pomladili Partizanski invalidski pevski zbor. Obravnavala je tudi pritožbo Karla Pahorja zaradi izredno nizkih točkovnih ocen partizanskih pesmi. Komisija za zaščito avtorskih pravic v Zvezi skladateljev Jugoslavije je nato na svoji seji sklenila partizanske pesmi ocenjevati z dvojnimi števili. V počastitev 30-letnice vstaje bo po sporazumu s komisijo Ljubljanski festival priredil 10 do 15 koncertov po partizanskih krajih, na katerih bodo sodelovali znani umetniki.

Natečaj za scenarije, sinopsise in zgodbe s snovjo iz osvobodilne vojne je razpisala tudi komisija za film, radio in televizijo. Toda uspeh natečaja je bil skromen, prispela so samo štiri dela. Zira

Spomenik padlim partizanom v Šentlupšu v Podjuni

rija je nagradila Zvoneta Sintiča za scenarij »Živi v grobnici« in Milana Ljubca za scenarij »V obzoru podzemlja«.

Zelo širokopotezno je zastavila delo komisija za stike s šolstvom in drugimi izobraževalnimi zavodi. Ta dejavnost je po svoje izraz potreb in želja po modernizaciji pouka zgodovine osvobodilne vojne. Na pobudo komisije je Zavod za šolstvo sklical posvetovanje pedagogov. Stvarnih sklepov s tega posveta sicer ni, so pa vsi navzoči potrdili pravilnost smeri pri delu Komisije. Ta vztraja na stalšču, da je treba prikazovati zgodovino brez olepševanja. Na pobudo Komisije je do istega sklepa prišla tudi sekcija za razvijanje tradicij pri republiški konferenci SZDL. »Sava film« pa je na pobudo komisije izdelal načrt za snemanje sedemnajstih tem za diafilme. Na pobudo te komisije je sekretariat za kulturo in prosveto razpisal letos tri natečaje, in sicer za izdelavo priročnika za metodiko poučevanja zgodovine NOV v šolah, izdelavo vodiča po partizanskih poteh ter izdelavo gramofonskih plošč za osnovne šole z gradivom o narodnih herojih. Komisija se je tudi dogovarjala z zastopniki univerze, kako bi tudi na tej stopnji

izobraževanja uresničili načrte o razvijanju revolucionarnih tradicij.

Komisija za spomeniško varstvo in muzejsko dejavnost je pripravila osnutek meril za obnovo razvrščanja spomenikov revolucije po pomembnosti. Seznam v vestniku zavoda za spomeniško varstvo SR Slovenije iz leta 1962 zajema 216 objektov republiškega pomena, občinski odbori pa imajo v svoji evidenci samo 28 objektov. Prav tako delajo načrte za enotno kartoteko vseh spomenikov in plošč. Posebej so izdelali seznam spomenikov, ki se nanašajo na dogodeke iz leta 1941. Posebej naj bi tudi objavili seznam grobišč in jih ponovno razvrstili po pomembnosti. Komisija je sodelovala s pristojnimi organi tudi v zvezi z ureditvijo muzejev v brestaniškem gradu in ustanovitvijo samostojnega muzeja revolucije na Jesenicah.

Koordinacijski odbor odborov enot in služb NOV za zdaj še ni popolnoma zaživel, ker še ni navezal tesnih stikov z odbori.

Glede delovnih metod je svet ugotovil, da je pomemben korak k podružbljevanju negovanja in razvijanja revolucionarnih tradicij ustanovitve sekcije za razvijanje revolucionarnih tradicij pri republiški konferenci SZDL. Sekcija in svet bosta lahko v prihodnosti dopolnjevala drug drugega pri delu, čeprav se zna zgoditi, da bosta zlasti v začetku kdaj tudi oba delala isto.

Na predlog Sveta je republiški odbor ZZB poslal pismo upravniemu odboru sklada za založništvo, s katerim opozarja na nezadovoljivo pomoč družbe pri izdajanju knjig s področja osvobodilne vojne in revolucije.

Svet za razvijanje tradicij je sodeloval tudi z drugimi komisijami republiškega odbora ZZB, predvsem s komisijo za mednarodne odnose ter komisijo za zapornike, internirance in pregnance. Uspeh tega sodelovanja je odkritje spomenika v Nabrežini ter ureditev dvajsetih grobišč na Koroškem.

Včasih se zgodi, da se svet ukvarja s stvarnimi akcijami, ker drugače ne gre. Pogosto namreč naleti na velike težave ali pa je premalo vztrajen. S tem pa zanemarljivo svojo vlogo pobudnika raznih akcij.

Glede denarnega poslovanja pa je po eni strani zadovoljivo, po drugi pa ne, da imajo nekatere komisije še dovolj denarja za svoje delovanje. Zato bi bilo dobro, če bi denar tistih komisij, ki ga še niso uporabile, dodelili tistim, ki jim denarja manjka. Predvsem komisiji za zgodovino.

odslej
kupujem
tudi živila
v NAMI

Vse blago v eni hiši!
Široko izbiro blaga v Nami že dobro poznate. Za vas smo uredili tudi samopostrežno etazo, kjer so na voljo: delikatese, meso in mesni izdelki, vse vrste živil, sadje, zelenjava in velika izbira pijac. Vabimo vas tudi v naš mini bar.

nami

Fran Štaudekar:

Ob 50. obletnici plebiscita na Koroškem

Samo v enem procesu pred vojaškim sodiščem v Celovcu je bilo obsojeno na smrt z odsekanjem glave 14 koroških Slovencev in Slovenk, ki so jih osumili sodelovanja s koroškimi partizani. Drugi zopet so morali prestati strašna mučenja v celovških in dravogradijskih gestapovskih zaporih, da bi iz njih izsilili priznanja. Toda nasilje nacistov je bilo zaman. Naš narod ob Zilji in Dravi se je čedalje bolj dvigal k upor. To je bila edina rešitev, zakaj načrt vodje »Heimatdiensta« Maierja Kaibitscha in njegovega nacističnega »Grenzlandamta« v Celovcu je predvideval izselitev vsega slovenskega prebivalstva v posebno kolonijo v Ukrajini, ki so jo nacisti že pripravljali in ji dali ime »Nova Koroška«.

Tako nakano pa so preprečili koroški partizani. Slovenski koroški fantje so dezertirali iz hitlerjevske vojske in odhajali k Titovim partizanom. Narodnoosvobodilna vojska je tudi na Koroškem naraščala z dneva v dan, in to v veliko veselje koroških Slovencev in v strah nacistom. Koroški Slovenci so v oboroženih formacijah prizadejali nacistični vojski občutene udarce. Rušili so železniške in cestne mostove, uničevali lokomotive in vlake, rudnike in elektrarne in druge važne objekte, udarjali bliskovito iz zased na sovražne kolone in s tem vezali velike sile nacistične vojske na tem področju, ki ga je gauleiter Rainer bil prisiljen proglasiti za vojno področje prav zaradi uspešnih borb koroških partizanskih odredov. Ti so zato prejeli od komandanta zavezniških sil v Sredozemlju, feldmaršala Aleksandra za njihova junaška dejanja javno pohvalo.

Spriču junaške borbe koroških partizanov na strani zaveznikov in strašnega trpljenja koroških Slovencev pod jarmom nacističnih krvolokov, so koroški Slovenci trdno računali, da jim bodo zavezniški za njihovo zvestobo po končani vojni dali tudi plačilo, da bi se priključili matični domovini. In kakšna je bila ta nagrada?

V največje presenečenje koroških Slovencev je angleška zasedbena oblast po zasedbi Celovca 9. maja 1945 odobrila, da prevzame oblast neka v socializem zakrinkana garnitura. Oblast ji je izročil nacistični gauleiter Rainer z oporoko, naj zvesto čuva nacistično parolo »o enotnosti in nedeljivosti Koroške«.

Taka je bila torej nagrada koroškim Slovincem od zaveznikov za izkazano jim zvestobo in krvave žrtve v borbi proti nacizmu!

PORAZ NACIZMA IN POLOŽAJ KOROŠKIH SLOVENCEV PO DRUGI SVETOVNI VOJNI

Vse politične stranke v Avstriji so bile organizirane na protislovenski osnovi v pangermanskem »Heimatdienstu« razen socialistov. Heimatdienst je našel svojo glavno oporo med učitelji. Časa senžermenske Avstrije (1918–1938) je bila ena tretjina učiteljev organizirana v ilegalni nacistični stranki. Leta 1934 je predica nacistični udar v tej deželi uspel, četudi se je povsod drugod nesrečil. V letu 1938, ko je drugi udar uspel, je nacizem Koroško prevzel in organiziral hitreje kakor katerikoli drugi del Avstrije.

In prav zato, ker je bila koroška dežela prepojena z nacizmom, je nacisti in velenemci ob bližajočem se zlomu nacizma hudo skrbelo, kdo bo deželo zasedel, zlasti ker so vso vojno krvavo preganjali koroške Slovence in so se upravičeno bali maščevanja. Bili so se, da bi prišla prej na Koroško jugoslovanska narodnoosvobodilna vojska kot angleška armada. V prvih dneh meseca maja 1945 sta se obe armadi že približevali meji Avstrije. Treba je bilo napeti vse sile, da se prepreči jugoslovanski vojski, da bi prišla prva na Koroško.

Dne 4. maja 1945, 4 dni pred brezpogojno kapitulacijo Hitlerjeve Nemčije, so predstavniki med vojno od nacistične oblasti razpuščenih koroških nemških političnih strank obiskali koroškega nacističnega gauleiterja Rainerja in ga prosili, da jim preda oblast. V načelu je soglašal in 6. maja so mu predložili seznam članov nove koroške vlade z dr. Hansom Pieschem kot predsednikom in Ferlitschem, znanim protislovencom, kot podpredsednikom. Hkrati so ga prosili, da z nacistično vojsko, ki še ni kapitulirala, zadrži jugoslovanske čete na meji Koroške tako dolgo, da prispejo na Koroško angleške čete. Zato pa je bilo zaradi odrejenega odpora nacistične divizije SS pri Borovljah 7. in 8. maja 1945 med jugoslovanskimi borci, ki so tod prodirali, toliko žrtev.

Značilen za povezanost nove vladne garniture z raznarodovalnimi metodami in cilji nacizma je odstopni govor gauleiterja Rainerja, ki je rekel: »Odstopam kot Reichsstatthalter, da s tem omogočim tistim silam, ki bolje ustrezajo zamislim naših sovražnikov, da ustvarijo nov politični program. Vzdržite sedaj z vašimi močmi ramo ob ramo za svobodno in nedeljeno Koroško. Se jasneje pa je poudaril obljubo, ki jo je nova vlada Koroške dala gauleiterju Rainerju ob prevzemu oblasti, Rainerjev predstavnik Natmessnig, da se bo zatiranje koroških Slovencev tudi pod novim režimom nadaljevalo, ko je rekel: »Posebno se vam želim, gospodje, zahvaliti, da ste v vaših razgovorih z menoj in gauleiterjem spontano in ponovno izrazili svojo neomajno odločitev, da ne bo noben naš sorojak zasledovan samo zaradi tega, ker je bil član nacionalsocialistične stranke. S tem mislim, da izražate mnenje vseh marljivih in pozitivnih elementov našega koroškega ljudstva«.

V svojem nastopitvenem proglasu je nova koroška vlada sama podkrepila gauleiterjevo narečilo, ko je končala z besedami: »Nova pokrajinska vlada šteje za svojo prvo nalogo, da ohrani svobodno in nedeljeno Koroško«, pri čemer je uporabila staro raznarodovalno geslo »Heimatdiensta«: »Koroška svobodna in nedeljena«.

Ker je dunajska vlada novo koroško deželno vlado Hansa Piescha potrdila, je soglašala z njo tudi angleška vojaška zasedbena oblast v Celovcu. Kmalu se je pokazalo, da so bili bivši nacisti in velenemci živahno na delu. Angleži so čedalje bolj popuščali njihovemu prigravarjanju, da naj ostro nastopijo proti koroškim Slovincem in zasti njihovi propagandi za priključitev k Jugoslaviji. V kratkem času so dosegli, da so Slovenci tudi v obeh Angležev postali manjvredno ljudstvo. Angleška varnostna služba je na pobudo bivših nacistov začela strogo nadzirati koroške Slovence, odklanjala jim je izdajo potnih dovoljenj v Jugoslavijo, odklonila dovoljenje za delovanje Zveze koroških partizanov, Društva slovenskih koroških zapornikov in internirancev, idr. Mnogi Slovenci, ki so bili zaprti pod nacisti, so bili tudi sedaj pod Angleži aretirani in obsojeni. Nacisti in velenemci v deželi so se že po nekaj mesecih počutili popolnoma varne, saj jim je uspelo pridobiti zaupanje zasedbene oblasti in pri njej očrtniti koroške Slovence kot upornike in Titove komuniste, ki delajo v deželi nemir in nered.

Mile Pavlin **SKRIVNOST ŠIMNOVE SMRTI** / TORZO ROMANA /

Ponudam ji roko, prime se me kot klop, toda ko se ji hočem še bolj približati, se mi umakne. Tako jo počasi spravim do vežnih vrat. Ali me bo povabila k sebi? Niti na misel ji ne pride. Torej se ji moram vsiliti. Odpri hišna vrata, leno mi ponudi roko in potem skuša smukniti po stopnicah navzgor, mi hoče uiti. Ze sem za njo, odriva me, toda zrinem se prednjo in ji prižgem luč. Išče ključ po torbici, končno jih najde, odklene vrata in skoči v predsobo. Jaz pa z nogo zastavim vrata, da jih ne more zapreti.

»Ali se takole vošči bodočemu možu lahko noč?« jo zbudem.

Dostojanstvena je in hladna kot mati božja v oltarju. Z mirnim glasom mi začne groziti, da bo začela vpiti, če takoj ne odidem. Spet moram poslušati dolgo predavanje o njeni neoporečnosti in poštenosti glede moških. Naj kriči, si mislim, če hoče, se ji bodo vsaj ljudje smejali in rešil se je bom. Mogoče le uspem?

Končno ugane, da me zlepa ne bo spravila iz stanovanja in da ji tudi kričanje ne bo pomagalo, ker ji nihče ne bo verjel, da je branila svoje poštenje. Zato si izmisli zvijačo. Zaljubljeno mi šepeče, da bi me spustila k sebi, ker mi zaupa in ve, da sem pošten, toda da nočoj ne more, naj počakam še nekaj dni, saj menda vem, kako je z ženskami enkrat na mesec. Ponuja mi usta v poljub, kar brž izkoristim. Hladna je, zato poskusim še enkrat, pa ni nič bolje. Med poljubljanjem čutim, kako išče vrata, da bi jih zapahnila, seveda pa tudi oporo, da bi me sunila ven. Ne bo ti uspelo, kača

360

in sploh vse ženske. Potem sedem in si pritisnem pištolo na sence. Ze se mi krči prst na petlinu. Ne, še nekaj trenutkov bom počakal, saj se mi nikamor ne mudi. Čakam...

Potem se premislim. Saj sem zares samo pri eni poskušal svojo srečo. Koliko jih je še, kjer bi lahko! Spomnim se, kako me imajo ženske lahko rade kljub pohabljenosti, spomnim se Irene in spet mi je hudo, da bi se najraje ustrelil. Končno se napijem, da bi zaspal in pozabil.

Zjutraj so se tovariši v službi že norčevali iz mene in namigovali, češ kdaj bo poroka. Mimogrede zvem, kakšne križe in težave je imel bivši mož z žensko, ki sem bil z njo prejšnji večer. Po ločitvi se je podobno kot meni že skušala obesiti okrog vratu najmanj dvajsetim, pa ji je povsod spodletelo, ker je vsak izmed njih moral poslušati dolge pridige o poštenju in časti.

Teden ali dva zdržim, potem pa se spet lotim iskanja primerne ženske. Pričakujem telefonskih pozivov in pisem, pa nič. Končno zapazim lepo svetlolasko, ki se mi menda nasmeha, kadar se na cesti kje srečava. Polizvem, kdo je, potem jo pozdravim. Odgovori mi. Vsak dan se srečava in nazadnje jo ogovorim...

Nekaj vsakdanjih besedi o vremenu in podobnem, potem greva vsak svojo pot. Zazenja me zanimati in mi vzbujati upe, zato se podrobneje pozanimam zanje. Nekoč je bilo z njo nekaj narobe, govorila je čez našo oblast, ko so bili nacionalizirani. Oče je bil pred vojno nekje zunaj Maribora bogat trgovec, Nemci so ga izgnali v Srbijo, kjer je umrl. Po vojni so se vrnili in se naselili v Mariboru, da bi študirala. Zdaj živi pri materi in stari služknji, vpisana je na univerzo v Ljubljani, pa bolj malo študira, že zdavnaj bi morala končati, pa menda ni preveč nadarjena. Ze zdavnaj je absolvirala in zdaj se baje uči za diplomu...

363

Zdaj je lepotečka v mojih rokah, sem si mislil.

Izkoristil sem priložnost, ko je bila doma samo služkinja. Vstopil sem v njeno sobo, z obraza sem ji razbral gnus, toda vedel sem, da se bo uklonila, ko bo zvedela, kaj vse vem o njej in materi. Omenim ji nekaj malega, ona pa se začne pretvarjati, kot ne bi znala šteti do pet. Gostoli o svojem poštenju, časti in nedolžnosti, zaročencu in hudobnih jeziki, ki da so jo oklevetali. Poznal sem take izgovore. Omenim ji nemške oficirje. Ni res, mi ugovarja. Samo slovenski fantje, ki so služili v nemški vojski, so včasih prihajali k njim. Nato ji omenim materine zabave, pa očetovo druženje z nemškimi oblastniki in srbskimi politiki, beg pred našo vojsko. Dekle kar pobesni, v divji jezi se ji bliskajo oči. Pričakujem, da bo planila vame, me začela tepeti, mi očitati to ali ono... Namesto tega pa se hipoma premisli, me začne tikati in se delati prijazno.

»Zaradi starih dveh se tukaj ne moreva pogovoriti,« mi reče pomenljivo. »Pelji me v kavarno ali kam drugam, kjer bova sama. Vse ti bom povedala po pravici. Zakaj bi se sovražila in si drug drugega mu očitala, kaj je kdo počenjal med vojno. Res si mi všeč in sam si kriv, da se nisva zblížala že prej. Ko pa si bil tako neroden in sam vase zaprt. Zdaj, ko si že dlje pri nas, je drugače, ko te bolj poznam. Take reči gredo tako hitro...«

Ali mi bo očitala moje pobijanje po Pohorju, sem pomislil. Vedel sem že, da ljudje veliko govorijo o meni. Morda pa sem res na pragu uresničenja svojih skritih želja. Spet bom imel lepo žensko...

Povabim jo kar v kavarno, naj ljudje vidijo, da nisem od muh in da osvajam ženske bolj ko tisti, ki se s tem širokoustijo. Pa še kako zale! Skupaj greva tja in sam sebi se zdim kot petelin na gnoju,

358

potuhnjena, si mislim, in rinem vedno globlje od vrat. Upira se mi, drsava po parketu, toda zmagujem centimeter za centimetrom in prodiram proti spalnici. Spet jo poljubim, stisnem jo nase, da ji poide sapa. Otepa se me, nastane hrup, zunaj nekdo sprašuje, kaj ropota. Drugje se nekdo glasno smeji. Vedno bolj silim vanjo, da bi si jo podvrgel, ona pa vse moje napada zavrača kot kak star izkušen suličar sovražnikove meče.

Ves sem iz sebe, zavem se, da se bom vsak hip sprostil, kar mi bo vzelo še zadnjo trohico razsodnosti. Najbrž bom zaradi dolge vzdržnosti in razdraženosti za nekaj hipov tudi omedlel, saj se poznam, kakšen sem v takih trenutkih. Končno pa, naj se zgodi tudi to, naj vidi, kakšen sem, morda bo to kaj pomagalo...

Grabim po njej, jo stiskam k sebi, ne vem več, kaj se dogaja z menoj. Lahko bi me ubili, pa najbrž ne bi čutil tega. Končno se zavem na mrzlem parketu, ležim z obrazom spodaj. Tedaj pa se spomnim, da sem jo morda zadavil, spraskal, ji polomil rebra. Ali pa je pomislila, da sem zmored, da me je kap, in stekla po rešilni avto, raztrobila po hiši, da sem jo napadel. Spet bi imel vrsto nevrsečnosti. Skočim na noge, kolena se mi tresejo, vse pleše okoli mene. Tedaj zapazim v sobi luč in stopim skozi vrata.

Ona pa stoji pred ogledalom in se ogleduje. Vsa je razmršena, objokana, upehana, obleko ima v neredu, napol je slečena. Ko me zasliši, se sunkovito obrne, me zagleda in krične v divji grozi: »Gospod, vi ste čisto navadna žival!«

Še in še mi je nekaj pripovedovala, ni se razburjala, prej mi je nekaj očitala. Zijal sem od začudenja nad tolikšno ravnodušnostjo, še vedno mi je slabo, zato sedem na stol. Začudeno me gleda, tedaj pa začnem govoriti jaz:

»Da, gospa, takšen sem. res sem kot žival, toda

361

Pokličem jo na razgovor. Ko pride, hlinim začudenje, češ nisem vedel, da ste to vi, poznam vas samo na videz. Zlažem se, da smo dobili zoper njo hudo ovadbo, da pa bomo skušali zadevo urediti tako, da ji ne bo nič hudega. Uradno bomo ugotovili, da je privolila, kako nas bo obveščala, kaj ljudje govorijo, zato pa je ne bomo preganjali.

Seveda je vsa ginitena in me takoj povabi na obisk. Pogostili so me skromno. Iz pogovora ugotovim, da se me strašno bojijo in da imajo najbrž precej masla na glavi. Če bi vedeli, koliko ga imam jaz, si mislim. Toda kaj naj bi bilo z njimi? Oprezno sprašujem, beseda jim ne gre iz ust, nazadnje zvem, da so očeta v Srbiji ubili nekakšni neznanci. Znal je pač dobro nemški...

Če bi ga četniki ali Nemci, bi povedali to pred menoj s ponosom. Tako pa so ga partizani... Toda najbolje je, da o tem molčim. Zdaj vem za vzrok bojazni, slutim tudi, zakaj je hči prijazna z menoj in zakaj so me povabili na stanovanje. Bojijo se, iz mene skušajo narediti ščit...

Ženske preveč ne ovinkarijo. Mati me povabi, naj pridem k njim stanovat, če imam slabo stanovanje ali če ga sploh nimam. Prali bi mi in kuhali, saj v menzah najbrž nimamo nič dobrega, čeprav je baje hrane dosti. Pokažejo mi lepo sobico, zraven so vrata v hčerino sobo. Z njo se spogledava, zardi in pobesi oči. Ze sem pripravljen na vse, samo da jo dobim. Lepotica je in vsak moški bi si jo pozelel. Prava reč, če so ji očeta ubili partizani in če je iz meščanske družine, saj sem jaz tudi in tudi jaz sem ubijal vse po vrsti, tako ene kot druge ne da bi se spraševal, kakšen je kdo. Samo zato, da sem se ohranil. Končno pa ne bom vedno v tej neumni službi, skušal bom doseči svoje davne želje, postati zdravnik. Bila bi mi dobra žena, čeprav z njeno diplomu najbrž ne bo nič. Če bi se poročila,

364

tako se repenčim. Sklenem, da bom dopis o zadržanju njene družine odnesel s seboj na stanovanje in ga tamkaj skril...

V kavarni sva. Najde si družbo sošolk ali znank in brž sem jaz tisti, ki na debelo plačuje pijačo. Okoli mene je gruča lepih deklet in sam sebi se zdim kot turški sultan med popoldanskim počitkom v haremu. Dekleta se hihitajo, pijejo kot gobe, naročujejo to in on, ne da bi me prosile, če lahko in ne da bi jih zanimalo, kdo bo plačal. Nazadnje, ko ga imajo bolj ali manj že vse kar precej pod kapo, začno s pikrimi opazkami na račun Državne ustanove, pa tudi sploh na rovaš partizanov, ki da so sami primitivci.

Končno jo le že precej pozno ponoči spremim domov. Plačal sem masten račun in jutri si bom moral denar nekeje sposoditi. Če ne pojde drugače, pritisnem kakega obrtnika ali koga drugega, ki ima maslo na glavi. Seveda bom vsoto pozneje pozabil vrniti ali pa se me ne bo upal terjati.

Preveč sem pijan, da bi bil sposoben za pogovor, toda pričakujem, da me bo spustila v sobo. Toda tik pred vrati mi prekanjeno uide. Ko skušam za njo, ugotovim, da so vrata zapahnjena. Tiho trkam, da ne bi zbudil starih dveh, pa se niti ne oglasi. Skoraj do jutra čakam pred njeno sobo kot kak berač, od časa do časa začnem tiho trkati, pa spet nič. Tolažim se, da je morda zaspala ali pa da je pijana, toda zaman...

Naslednji dan se res izgovarja, da je takoj ko je legla, resnično zaspala in ni slišala mojega trkanja. Drugače bi mi bila odprla vrata, saj si me želi. Le mati in služkinja ne smeta nič vedeti o tem. Toda zakaj je vendar zapahnila vrata, če je to res, jo vprašam.

Izgovarja se, da iz navade. Tako hitro se zlaže,

359

zdrava žival. Kaj morem zato? Tak sem se najbrž že rodil. Vsaka ženska bi me bila vesela, le vi se me branite. Samo enkrat, pa me ne bi nikoli več pozabila...«

Spet se mi je ob teh besedah zdela kot star vojščak, ki z obrazom, mirnim, kot bi sadila rožice, odbija sredi najhujše bitke besne napade sovražnikov.

»Meni ni za moške,« pravi mirno. »Zaradi mene bi bila lahko vse življenje brez teh reči. Precej dolgo sem živela z možem, pa nisem nikoli čutila ob njem nobenega veselja ali sramotnega užitka, prej gnus. Vedno sem skušala možu samo ustreči, da ne bi hodil drugam, ker je to zoprno in ker potem ljudje govorijo razne neslanosti, pa siten bi postal...«

V hipu sem se iztreznil. Pri njej res nimam kaj iskati, zdaj vem, da se ne pretvarja. Nekatere sem bral, da so resnično take ženske na svetu, plod ne bo obrekovala ali me šla kam tožiti. Moram jo prositi, naj mi oprostí...

»Ne smete mi zameriti, jaz v takih trenutkih podivjam, sami ste me videli, kako sem izgubil zavest. Če sem vas kaj poškodoval, vam bom plačal zdravniške stroške in za obleko. Sami ste krivi, ko ste me razvneli...«

»Nič strašnega ni bilo, malo fine rebra bolijo, upam, da ni nič hudega,« me tolaži. »Zdaj pa res pojdite, da vas kdo ne vidi.«

Ponudi mi roko v poljub, mene pa kar odnese skozi vrata. Spet sem ob upanju, da bom končno le uredil svoje življenje. Spomnim se na samomor, na hladno cev pištolo, ki jo bom prislonek k vročemu čelu, potem pa pritisnil na petelina. To bo zame zadnji užitek. Vrnem se v svoje stanovanje, poiščem pištolo. Še prej bom napisal pismo. Vzamem papir in pero, začnem pisati. Preklinjam ves svet, umazane, podle ljudi, Državno ustanovo, vojno, starše

362

bi imela dober izgovor, da ji ne bi bilo treba več študirati.

Zato navdušeno privolim vabilu in se takoj naslednji dan preselim. Preden v novem stanovanju zaspim, vstanem in se splazim k njenim vratom, poslušam, nato pa jih skušam odpreti. Ugotovim, da so od znotraj zaklenjena. Naslednji večer spet poskušam, pa spet ni nič. Hudo trpim, ko čutim lepoto tik zraven sebe, pa ne morem do nje. Poslušam ponoči skripanje njene postelje, včasih jo vidim v spalni srajci, včasih se mi zapeljivo nasmeha, vsepovsod ležijo kosi njene obleke, kar me nepopisno draži... Komaj se brzdam, da ne podivjam, da ne vderem v njeno sobo. Pomišljam, kako bi že podnevi ukradel ključ. Končno se mi to posreči, vzamem ga iz ključavnice in ga zabrišem skozi okno na vrt.

Po službeni zvezi pa pošljem v Srbijo pismo z vprašanjem, kako se je med vojno tam obnašala njena družina. Nestrpno čakam odgovor. Če kaj zvem, kar bom lahko uporabil za pritisk, bom zadovoljen...

V službi mi ne gre več tako, kot mi je šlo prej. Razmišljam sem, raztresen, večkrat so mi že očitali, da sem zagrešil različne malomarnosti. Toda medtem sem prejel odgovor iz Srbije, kakršnega sem pričakoval. Oče je bil izdajalec velikega kova, pristajaš gibanja Draže Mihajlovića, povrh pa še v zelo tesnih odnosih z visokimi nacističnimi funkcionarji. Kakšna čudna igra usode! Hči in mamica pa sta se zabavali z mladimi oficirji. Nato sta bežali z Nemci iz Beograda in se ustavili v Mariboru, kjer ju ljudje niso poznali. Zadnje mesece sta se vedli dokaj pristojno, tako da jima nihče ni mogel ničesar očitati. Dočakali sta konec vojne in če ne bi jaz vsega tega poizvedel, bi veljali za poštene Slovence, ki sta imeli samo to smolo, da izhajata iz kapitalistične družine...

365

da ji začenjam verjeti, saj vem, da se ni mogoče tako hitro izmisliti laži.

Zvečer mi predlaga, da bi šla kam ven in tamkaj počakala, da mati in služkinja zaspita. Od neučakanosti sem že ves iz sebe. Seveda jo ubogam. Zavijeva v neko restavracijo, spet na njen nasvet, in tam najdeva kup njenih znak. Kmalu vse jedo in pijejo na moj račun, me hvalijo na vse pretege in mi celo namigujejo, kako lep par bi bila.

Ko pa se že po polnoči vrneva, je vse stanovanje razsvetljeno. Služkinja je dobila ne vem več kakšen napad, vsa hiša je pokonci. Tečem po zdravniku. Ko se vrnem, hči že spi, do jutra ni zdravnika. Ko pride, zapiše neke kapljice, jaz pa moram naravnost v službo. Neprespan in ne da bi dosegel svoj cilj.

Tretjo noč straži pred njenimi vrati mati. Četrto, peto in šesto pa tudi osmo je bolna. Toda nikoli ne pozabi na svoje prijateljice, ki jedo in pijejo na moj račun, kot da so prišle iz nemškega taborišča.

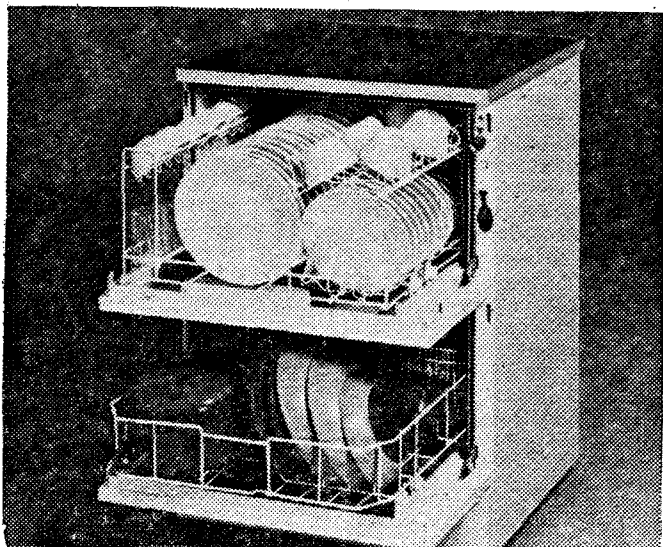
Od jeze sem vas zelen. Počasi se mi začne dozdevati, kako me izgrava in vleče za nos. Da ne ukrepam, je krivo samo to, ker je z menoj vsak dan bolj medena in mi objublja vse mogoče užitke. Še dobro, da to počenja ona, da mi kdaj ne bo očitala, kako sem jo izsiljeval. Še vedno lahko rečem, kako sem se samo hotel pozanimati, pri kakšnih ljudeh stanujem.

Devetega dne me pošljejo za teden dni na službeno potovanje. Ko se vrnem, najdem svoje reči lepo zložene na hodniku, vrhu kupa pa list, popisan z njeno pisavo: da se moram takoj izseliti, ker se bo poročila. Zaročenec se je vrnil od vojakov in ni imel kje stanovati, zato se je naselil kar v moji sobi.

sandy

BRAVA 8/4

Za družine od 4 - članov
Stroj za pomivanje posode -
najnovejša izvedba

ZASTOPSTVO INOZEMSKIH TOVARN IN KONSIGNACIJE

tehno union

LJUBLJANA, VOŠNJAKOVA 5

TELEFON komerc., uprava in računovodstvo
h. c. 320-855, skladišče 57-490, 57-498

Turistična organizacija za rekreacijo,
izletništvo in letovanje delavcev
LJUBLJANA, Masarykova 14

PO KONKURENCNIH CENAH PRIREJAMO IZLETE IN
POTOVANJA:

V ČASU PRAZNOVANJA DNEVA REPUBLIKE prirejamo potovanje z avionom v EGIPT, z ogledom največjih znamenitosti te prijateljske dežele ob reki NIL. V času od 25. 11. do 2. 12. letos si z nami lahko ogledate KAIRO z obiskom groba predsednika NASERJA, ter drugih zgodovinskih spomenikov tega mesta. Poleg tega še obisk starih mest LUXOR in ALEKSANDRIJE z ogledom faraonskih piramid in sfing, grško-rimskih spomenikov in arabske arhitekture. Za naše goste posebno kosilo v bivšem kraljevem dvorcu MONTAZA.

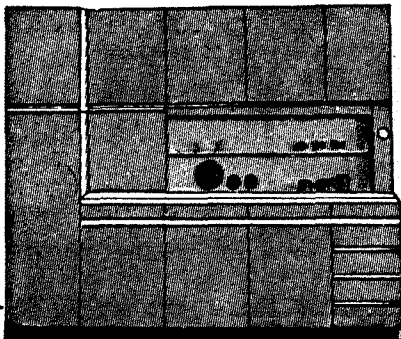
ZA NOVOLETNE PRAZNIKE POTUJTE Z NAMI:

NA NAŠE TRADICIONALNO SILVESTROVANJE V PRAGO. Potovanje z modernim in komfortnim avtobusom traja 5 dni. Poleg ogleda znamenitosti ZLATE PRAGE še obisk čudovitih gradov HLUBOKA in KONOPISTE. Prijetno SILVESTROVANJE v hotelu JALTA na VACLAVSKEM TRGU, prenočišče v hotelu, ki se nahaja v središču mesta. Avtobusni izlet v BUDIMPEŠTO s silvestrovanjem v tem mestu ob Donavi. V štirih dneh boste spoznali značilnosti tega mesta, v Silvestrski noči pa prijetno dočakali NOVO LETO.

SILVESTROVANJE v SORENTU, z avionom iz Ljubljane v NEAPELJ. Poleg ogleda Neaplja in Sorenta še obisk POMPEJEV, ter prevoz z avtobusi v Rim. Let z avionom DC-9 iz Rima v Ljubljano le v 55 minutah. V štirih dneh bogat program ogledov in potovanj ter prijetno SILVESTROVANJE v SORENTU.

V SODOBNO KUHINJO — SODOBNO KUHINJSKO POHIŠTVO

kredenca izpeljanke
iz kuhinje VEGA 55

SAP

VABIMO VAS NA VIKEND
IZLETE V NOVEMBRU

— 28. novembra — štiridnevni izlet za praznik republike. Dunaj — Bratislava — Budimpešta

— 28. novembra — tridnevni izlet — Gardsko jezero — Bologna — San Marino

— 29. novembra — enodnevni izlet — Po beneški Sloveniji in Furlaniji

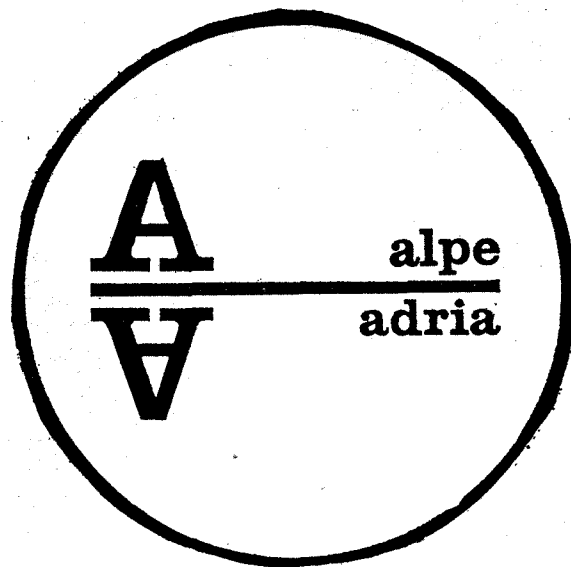
— 30. novembra — enodnevni obisk Andrejevega sejma v Gorici, povratek preko Dobrodo in Trsta

— 30. — novembra — šestdnevni izlet z avionom v Pariz in povratek z avtobusom preko Švice in Italije

v novembru vsak četrtek z avionom v London, petdnevni izlet z avtobusnimi ogledi mestnih zanimivosti

— vsako soboto v novembru avtobusni izlet v Rim po reklamni ceni 475.— din za pet dni

Prijave in informacije SAP
— Ljubljana, Titova 38, tel. 315-342.

Na 8-dnevno potovanje z avionom v EGIPT ter SILVESTROVANJE v deželi FARAONOV MED PIRAMIDAMI IN SFINGAMI. Poleg silvestrovanja v Kairu še potovanje v LUXOR in ALEKSANDRIJO z ogledom bogatih in edinstvenih kulturnih in zgodovinskih spomenikov ter običajev ljudstva ob reki NIL.

Udeležencem na potovanjih zagotavljamo solidne gostinsko-hotelske storitve in kvalitetno strokovno vodstvo. V LASTNIH HOTELIH, PENZIONIH in PLANINSKIH DOMOVIH PRIPRAVIMO PRIJETNO POČITNICE IN DOPUSTE.

OB PRAZNIČNIH DNEH ZA 29. NOVEMBER VAS VLJUDNO VABIMO K OBISKU; PRIREJAMO PRIJETNO SILVESTROVANJE V NAŠIH OBJEKTIH:

»HOTEL ALPE-ADRIA« in »PENZION PRI MLINU« v Kranjski gori

»HOTEL ALPE-ADRIA« v Radovljici

»PLANINSKI DOM NA KUREŠČKU« Kurešček

»HOTEL VOJKO« Portorož

»PIVNICA LAŠKEGA PIVA« v Ljubljani

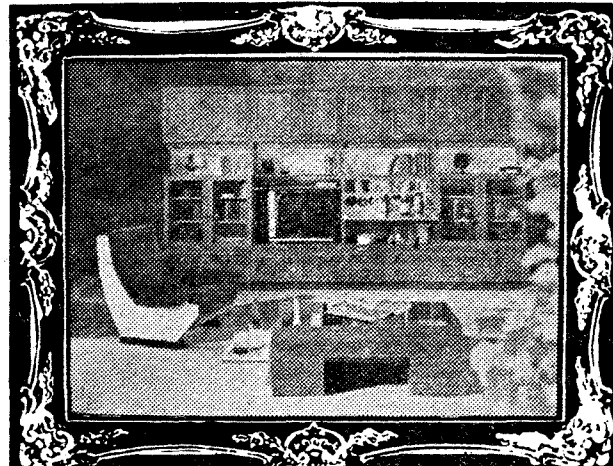
V vseh naših objektih SILVESTRSKI MENI IN GLASBA. PO ŽELJI PRIPRAVIMO BIVANJE IN SILVESTROVANJE TUDI DRUGOD.

V LJUBLJANI VAS VLJUDNO VABIMO k obisku naših objektov na Masarykovi cesti 14 (blizu železniške in avtobusne postaje)

PIVNICA LAŠKEGA PIVA, SNACK BAR in ŠTIRISTEZNO AVTOMATICO KEGLJIŠČE.

»VSEM DELOVNIM LJUDEM ISKRENO ČESTITAMO OB DNEVU REPUBLIKE«

Vsa pojasnila posreduje in se priporoča ALPE-ADRIA, Ljubljana — telefon 315-092

BREST
POHISTVO

dnevna soba

CLAUDIA

cerknica
jugoslavija
telefon 79-080
telex 31-167

POMAGAJ SI SAM
IN UNIOR
TI BO POMAGAL

Pripoved Gačnarjeve matere

MRZLICA je mogočna gora, eno samo lesovje, vmes pa strme planine in pod njimi posamezne kmetije. Bolj severno stoji hrib Kamnik, ki ga je proti vrhu ena sama napol apnenčasta skala. Ljudje govore, da se gori sončijo modrasi in gadi, med razpokami pa najdeš šope avrik-ljev. Ob vznožju zahodnega pobočja je GAČNARJEVA kmetija. Pokojni Gačnarjev oče je bil vesel človek, rad je potegnil meh, da so pete v Grenkovi gostilni kar poskakovale. In tisto je rad zapel:

— Od Matk tja do Celja je
ravno polje,
po njem se spreha eno
zauber dekle...

GAČNARJEVA mama, visoka in koščena ženica — nad sedemdeset let ima — pripoveduje, kako je bilo v mrzliški grapi med vojno. Skromna je in o sebi ne govori rada. Je pač ena tistih kmečkih žena, ki jim življenje ni prizanašalo. Življenje v hribih je bilo pred pol stoletja trdo in neizprosno, trdo pa je še danes.

»Še dobro, da sem vsega vajena. Biti žena, mati in gospodinja na gruntu ni kar tako. Šele tak pred vojno sva si z rajnim malo opomogla.

Cprav sem rada kaj prebrala, se za politiko nisem brigala. Pa kaj bi jaz, navadna hribovska kmetica! Čula pa sem, da se pripravljajo velika vojna in da nas bodo Nemci podjarmili. Avstrije sem se dobro spominjala: v šoli smo se tudi nemško učili, živeti pa se je kar dalo. In smo najbrž mislili: če bo tudi pod Hitlerjem tako, ne bo treba od lakote umirati. Res, prvi dve leti okupacije smo kar brezskrbno pretokli. Naši sosede Likovičevi so pa res dosti prestali. Tudi to smo zvedeli, kako jih v celjskem Piskru mučijo in streljajo. Spraševali smo se, kaj so naši ljudje Hitlerju hudega storili. In sem si včasih potihoma mislila, če bo šlo tako naprej, se zna zgoditi, da si ti nori policisti kaj izmislijo in še Gačnarje izpod Kamnika spravijo.

No, pa se je zgodilo, da je nekdo prinesel vest, da so se med Preboldom in Gornjo vasjo partizani spopadli s policisti. En partizan da je bil ubit, eden pa hudo ranjen, vendar se mu je posrečilo ubežati. Nemci so pretaknili vsak kot, ranjenca niso našli. Bili so jezni in pripodili so se tudi v naš graben. Predme je stopil visok policist in me s pištolo v roki vprašal, če sem videla bandite.

— Ne, nobenega nisimo videli, res ne...

— Lažeš! Tu gori so banditi, to ti jaz povem! Je rjul policist, verman pa me je posvaril v slovenskem jeziku:

— Mama, če boste govorili resnico, bo vse lepo in prav. V nasprotnem primeru vam komandant ne bo prizanesel.

Gledam policista, gledam vermana, sama pa si mislim: Naši fantje prihajajo ponoči in vidva jih nista videla, mene pa tudi ne bosta prisilila, da vama s prstom pokažem sled. Odločno sem jim dejala:

— Nisem lagala in tudi ne bom, pa če me pri priči postavita za zid in ustrelita!

Nista pričakovala takega odpora. Zdelo se mi je, da sem ju za hip zmedla. Bila sem drobna in koščena, pred menoj pa taka brdavska... Pa saj nista bila samo dva, bilo jih je cel regiment. No, pa si je komandant omislil in zahteval starejši hčeri, da ste kazali pot proti Zvajgi. Med potjo pa jima je neki verman, Slovenec, namignil, naj zbežita.

češ da je nemški komandant vse drugo, samo človek ne. Izkoristili sta prvo priliko in se izgubili v gozd.

Še isti večer — bili smo že v posteljah — je nekdo potrkal na okno.

— Odprite! je šepetaje klical moški glas.

Vstala sem in šla odpret, tudi petrolejko sem hotela prižgati, pa me je zgrabila močna moška roka: »Nikar, opravili bomo kar v temi! Veste, mi smo partizani. Ranjenca imamo, radi bi mleka in kruha.«

Povedala sem jim, da so bili malo prej Nemci v hiši, vendar so me potolažili, partizani seveda, da so švabi že daleč, boje se noči in partizanskih svincenk. Dala sem jim, kar sem imela pri roki, in pred odhodom mi je mladi fant stisnil roko: »Gačnarjeva mama, hvala za vse, ko pa bomo v stiski, spet pridemo.«

Ne vem, kaj sem odgovorila. Vedela pa sem, da vedo za našo domačijo eni in drugi ter da bomo morali biti zelo previdni. In tako se je začelo. Podnevi so prihajale nemške patrulje, zvečer in ponoči so trkali partizani. Najpogostejši obiskovalci so bili naši terenci. Kuhali smo jim in pekli, prali perilo in pletli nogavice. Prihajali pa so tudi mobiliziranci, se pri nas odpočili, nato pa s kurirji krenili proti Zgornji Savinjski dolini.

Prišla je zima 44-45. Tu, v mrzlih grapah je bilo vse polno partizanov. Vsak dan so bili pri nas. Nekoč so zaklali govedo in naslednjega dne nerabni ostanki še niso bili zakopani. Prišlo je sporočilo, da se bliža močna nemška patrulja. Partizani se za sporočilo niso dosti menili. Komandir zdi se mi, da je bil doma neke na Primorskem — je možato dejal:

— Mamca, ne gremo prej, da bodo krogle po naših hrbtih letele!

Pripravljala sem peko. V peči je močno gorelo, jaz sem mesila testo. Pristopil je komandir in smeje se namignil: »Mamca, dva hleba bosta naša!«

— Ježeš, če sem dala drugim, bom dala še vam! sem rekla. V tem pa priteče nečak Viktor in zakliče komandirju: »Švabi so že blizu našega mlina!«

Komandir je zresnil obraz in se pogljal na dvorišče. V največji naglici so se partizani umaknili v hosto. Lahko bi Nemce v zasedi pričakali, vendar tega niso storili. Vedeli so, da bi s tem uničili našo domačijo in njihovo varno postojanko.

Moža ni bilo doma. Tudi hčerki sta bili nekeje v dolini. Daleč od doma so ju zaustavili Nemci in morali sta nazaj v Prebold. Spraševali so ju, če sta videli bandite, vendar nista izrekli nobene napačne besede.

Nemška patrulja pa je obkrožila našo hišo. Togoten komandant je nameril brzostrelko proti kmetu Sirku in začel divje streljati; toliko da ni zadel gospodinjce.

— Kje skrivate bandite? Govo-

rite, odprite gobce! je kričal komandant in grozil z orožjem. K meni je stopil verman in mi poslovensko dejal.

— Mati, dajte, govorite resnico. Rešili boste sebe in sosede. Ukaz imamo, da požgemo vašo poslopja. Pa vi? Našli bomo prostor za vas, zapomnite si!

Res me je bilo strah, priznam. V hipu je lahko upropaščeno vse, kar sva z možem toliko let gradila. Strahu pa kljub notranjem nemiru le nisem kazala.

— Nimam kaj premišljevat, sem odgovorila, glas se mi je močno tresel. Bili so tu in šli. Bilo jih je sto, dvesto in morda še več. Kaj pa more ena rečna ženska proti toliko puškam, brzostrelkam, strojnjam, bombam. In vi, kaj boste imeli od tega, če me ubijete, če mi požgete streho nad glavo? Partizanov bo v hosti ravno toliko. Ježeš, ko pa jih je vsak dan več!...

Komandantu moja pripoved ni bila všeč. Grdo me je pogledal, nato pa so brskali po vseh kotih. Povsod so se razlezli: po hiši, na parno so šli, na kozolec, v svinjak, na podstrešje, v kaščo. Najbolj sem se bala, da bodo v drvarnici začeli razmetavati kup nacepljenih drv. Našli bi dve veliki kanti masti, ki smo jo hranili za partizane. In še kaj drugega bi našli. Nekam se je kar dobro izteklo, ko mi je komandant dejal, da bodo policisti in vermani ostali nekaj tednov pri nas. Mene pa je popadel strah, če se vrnejo partizani, vnela se

bo borba in v tej borbi utegnemo popadati tudi mi. Skrivaj smo poslali možu sporočilo, da naj ne hodi domov, ker je hiša polna Nemcev. Zelenuhi so jedli naše meso, se nacejali z našo pi-jajo. Imela sem poln koš sčesane volne. Z njo so si ovijali noge, precej so jo razmetali in pohodili. Hoteli so biti vedno na toplem, zato so me kar naprej dražili:

— Dajte, zakurite že vendar, sicer vam pokažemo!

Pobrala sem vsako polence okoli hiše in po dvorišču, le kupa v drvarnici se nisem dotaknila. Ponoči, ko sem ležala v kamri, je večkrat prišel policist in z baterijo osvetlil posteljo. Nekega večera pa so v kadi našli nasoljeno meso. Kar naprej so kuhali in jedli. O, apetit so pa imeli, apetit! Zelenuhi, meni so pa kosti ponujali! Ah, strašno sem si želela, da bi bilo vsega konec. No, končno je le napočil tisti dan. Komandant — baje je bil nek mariborski nemčur — mi je pred odhodom dejal:

— Dajte nam mladega prašička. Tudi teliček je dober. Za slovo se moramo pošteno najesti. In napiti, to pa!

— Kar je bilo kaj prida pri hiši ste nam pobrali, sem rekla, pri tem pa me je hudo stisnilo pri srcu, ko sem pomislila na edinega telička, ki je prav zdaj zablejal. Kakor podivjane zverine so se zakadili v hlev, jaz pa se zrinem mednje in se ustupim pred telička.

— Ne! sem kriknila. Ne dam ga. To je zdaj naša edina žival. Te teličke ne dam, pa če me kar tukaj blisknete!

Znala sem nekaj nemških besed in sem začela groziti, da imam gori v Nemčiji sorodnike, eden od njih je celo višji oficir. Pisala da mu bom in pritožila se bo na višjo komando.

Uspela sem zaigrati igro, kakršne nisem ne prej in ne pozneje. Odnehali so in komandant mi je nekam zvišeno zabrusil:

— Požvižgamo se na vaše sorodnike, pa četudi jih imate v Berlinu. Koliko pa smo pravzaprav dolžni? Dal vam bom potrdilo, po zmagi za vaše dobro delo v naših nebesih zveličanje.

— Ne maram potrdila, denar mi dajte! sem zahtevala, dobila pa nisem ničesar. Bila sem srečna, da so šli, ti zlodeji zeleni, ki so mi toliko strahu pripravili.

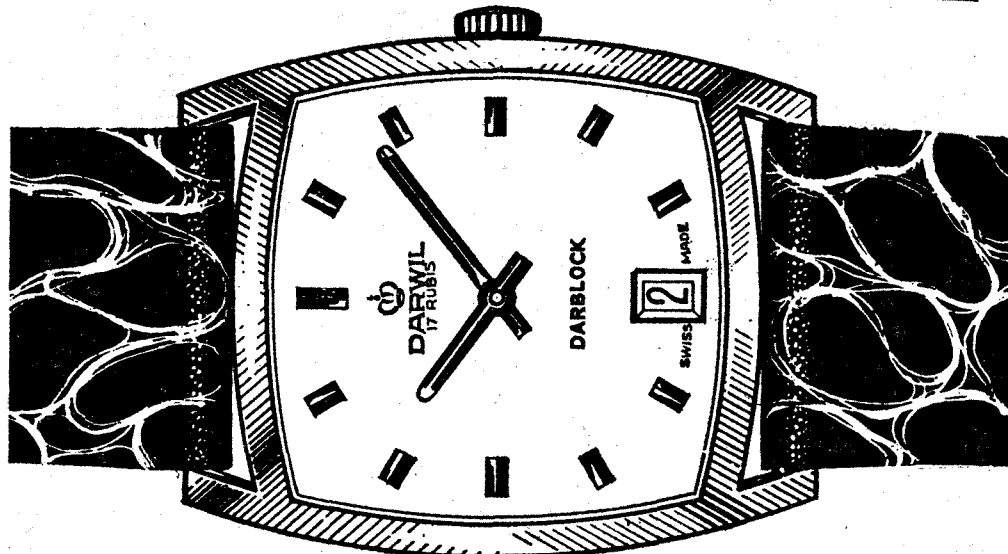
Tretjo ali četrto noč zatem je prišlo petnajst, dvajset partizanov. Bili so prezeblji do kosti. Sami so si pripravili večerjo. In ko jih je še čaj z žganjem odtajal, so postali zgovornejši. Tudi mož se je že bil vrnil. Dali so mu cigaret in moral je zaigrati na harmoniko. Posedli so okoli tople peči in zapeli nekaj partizanskih pesmi. Tudi mi Gačnarji smo peli. Bilo nam je v prsih, kakor da ni vojne in kakor da se ni nič zgodilo, je končala GAČNARJEVA mama; vmes pa tolikokrat ponovila, da ko bi mogla, bi spomine na vojno za vselej zavrgla.

-dk-

Biseri
proizvodnje

DARWIL

V vseh je vgrajen specialni mehanizem izredne preciznosti. Najnovejši urah DARWIL — vgrajen DARBLOCK, ki ščiti vsako DARWIL uro proti udarcem in pretresom. DARWIL Superavtomatik SNOW STAR cronometer je pojem elegance in točnosti. DARWIL LORD 71 Special Flat DARBLOCK. DARWIL LADY 71 DARBLOCK — ženska moda 1970. GENERALNO ŠVICARSKO ZASTOPSTVO

NUDIMO PO SVETOVNIH KONKURENČNIH CENAH NAJVEČJO IZBIRO NAKITA IZ 14, 18 IN 22 KARATNEGA KONTROLIRANEGA ZLATA.

Prodaja s posebno garancijo! Na zalogi vedno 600 modelov ur DARWIL in ARETTA. Ure znamke DARWIL in ARETTA lahko kupite tudi v specializiranih trgovinah in veletrgovinah v Jugoslaviji. Servisi so v vseh večjih mestih Jugoslavije. DARWIL — TRST, PIAZZA S. ANTONIO NUOVO 4/I-II

HIGIENSKA
PAPIRNA KONFEKCIJA

Taloma

Sladkogorska
SLADKI VRH

Pismo tovarišu Aljoši

Dragi Tone!

Verjemi mi, da velikokrat mislim nate. Pa ne samo jaz. Vsi se živeči borci iz Loške doline, Bloške planote in drugod, ki so te poznali in cenili, obujajo spomine nate, komisarja Aljoša. Kako naglo mineva čas! V živem neizbrisnem spominu mi je ostal tisti sončni septembrski dan leta 1943. Utrjene laške postojanke v Prezidu ni več. Razočarani vojaki vzklikajo: »La guerra e finita, andiamo a casa...« V žarkih sonca se lesketa skalnati Vražji vrtec. A tja k deželni meji bo kmalu prispela velika skupina manifestantov. V vetru plapolajo zastave s petokrako, slišati je zanosne partizanske pesmi, prsti harmonikarja drsijo po tipkah. A kaj se dogaja tam na slovenski

smo se »postrojili«, smo stali tam pri taborišču v nekaki posevni vrsti: šest partizanskih čet, dva bataljona in še odredni štab — vse skupaj blizu 120 borcev — in med temi skoraj polovica funkcionarjev. A čeprav nas ni bilo veliko, je bila naša enota prava udarna partizanska pest, kar so kaj hitro občutili Italijani in belogardistična svojat v dolini Loški.

Vidim te, Aljoša, tako pred tisto našo prvo uspešno akcijo po laški ofenzivi odhajajo na posvet v štab odreda. Pri Bračiču, poveljniku enote, ste bataljonski in odredni funkcionarji snovali načrt za napad. Tedaj belogardisti še niso bili zbrani v skupni postojanki, tudi Italijani v Starem trgu se še niso kanili utrditi. Podcenjevali so nas. Kaj bi z »ostanki ostankov partizanskih tolpe«, je

go Priroda in ljudje. Za politično delo seveda ni bilo časa na pretek. Bil si zelo načitan in nadarjen človek. Lepo in nazorno si znal podajati snov, da smo te vsi zavzeto poslušali. Pa bil si tudi dober govornik, kar je bilo za tiste čase nemalo pomembno. Ko ti pišem te vrstice, te v duhu gledam pred borci Gortanovega bataljona na Hrvaškem, kamor smo bili krenili kmalu po tisti akciji v Loški dolini. Da, vidim te, puško imaš v rokah in med stoletnimi bukvami zvenijo tvoje ognjevitve besede: »Bratje, hrvatski partizanski borci, z orožjem v rokah si bomo priborili svobodo, z orožjem v rokah skovali bratstvo in enotnost naših narodov, in ni je sile, ki bi nam mogla to preprečiti, zakaj v tem krvavem boju se ne bojujemo osemletni! Z nami vred se borijo proti fašizmu Sovjetska zveza in Angloameričani. Ko si končal, je v taborišču pri Sokolih odmevala ploskanje. »Da, da, dobrega govornika imajo v Loškem odredu«, so govorili borci iz Gorskega kotarja.

Vem, da sta si bila s komandirjem Antonom Cindričem iz Babnega polja velika prijatelja. Zelo si cenil njegovo junaštvo, iskreno tovarštvo in pripravljenost storiti vse za soborca. A junak Tone je zaprosil za premostitev med hrvatske partizane. Zaman si ga prosil, naj se premisli in še nadalje ostane v našem odredu. Nekega jesenskega večera se je poslovil — za vedno. Pa smo spet krenili v napad. Tam v vasi Kozarišče se je vgnezdilo kakih dvajset oboroženih belogardistov. Ponoči smo se spuščali v dolino.

Ta akcija je imela velik odmev v dolini. Govorili so, da je prišlo nad belogardiste več kot tisoč partizanov... Hladen jesenski veter je raznašal suho listje okrog Otrobovca, ko ste se pripravljali na pohod proti Primorski. Skrbno ste čistili orožje in preštevali strelivo. Pri kuhinji so mesili testo. Vsakemu je bil za popotnjo namenjen lep kos kruha in govedine. Potlej vas je vzela noč. Minevali so meseci in zima se je poslavljala. In ko se je prebujala pomlad 1943, pomlad vsa polna zelenja in cvetja, krvava vojna vrgred, sva se tam v Beli krajini

srečala v udarni brigadi Ljube Šercerja. Še dve taki pomladi sta bili, preden je prišla svoboda. A ta pomlad je bila tudi zadnja v tvojem življenju, dragi tovariš Aljoša. Iz partizanske deželice nas je vodila pot naprej. Zbrali smo se neke tostran Save blizu Litije in nameravali oditi na Stajersko, pa nam to ni uspelo. In ko smo se vračali, so se naše bojne enote zapletle v silovite borbe s sovražniki in domačimi izdajalci. Tekla je kri. Številni ranjenci pa so nemočni čakali na nosilih, da jih ponesemo tja v zavetje iskega skalovja. A v zraku pa je že dišalo po kapitulaciji Italije. Dobri dve leti so bili okupatorji na naših tleh. Prišli so do zob oboroženi in vračali so se skoz snežne gozdove — razoroženi. Kako klavrn je bil odhod nekdanj mogočne Mussolinijeve vojske!

Dragi Tone, še veliko bi imel pisati. Tišina vlada sedaj okrog Otrobovca, tišina, ki pa jo kdaj pa kdaj zmoti osamljen strel. Lovci zalezujejo divjačino. Sem ter tja zapoje sekira. Na vozove pa nalagajo trame, hlode in drva. Najprijetnejše se mi zdi takrat, ko krog studenčka brusijo kose in grabijo dišeče seno. A tam, kjer smo taborili mi, komajda še razločiš, kje je bilo partizansko naselje.

V tisto hišo v Ložu pa prihaja jo starejši in mlajši. In slednji z veliko pozornostjo prislunkejo razlagi starejših in zrejo na razstavno gradivo. Potlej pa se vpisujejo v spominsko knjigo.

Veliko se jih je že ustavilo pred tvojo podobo, podobo prvoborca Toneta Šraja-Aljoše z Bloške planote. Krvavi vihar je ugonobil tebe in desetletje mladih življenj. A v tem krvavem viharju se je v silnih bolečinah porajala svoboda. Skoraj tri desetletja je od tvojega odhoda. Pa dasiravno je bila takrat smrt nekaj vsakdanjega, je vendarle tisto jesen tvoja tragedija smrt boleče odjeknila med nami.

Na steni visi tvoja slika. A v mojem srcu pa še živi in bo živel do konca mojih dni svetel lik živega podobna notranjskega rojaka, prvoborca in iskrenega prijatelja Aljoša.

JOZE JANEZ

Cilka Mrak že 14 let skrbi za grobišče padlih borcev v Tolminu. Cilka je bila vrtnarica pri komunalnem podjetju Tolmin, zdaj pa je upokojenka, toda še vedno prijateljica rož in marljiva urejevalka grobišča padlih borcev. Tudi ob nedavnem odkritju spomenika padlim borcem v Volčah je poskrbela, da je bil spomenik na dan odkritja v cvetju, za kar je dobila priznanje krajevnega organizacije zveze borcev.

Foto in tekst: Jože Vidic

strani v Babnem polju? Nad gomilami devetindesetih ustrelenih talcev se sklanjajo v črno zavite žene. Tako pretresljivo je njih ihtenje, da bi se še kamen omeščal.

In ti, Tone, si se mi tisti dan zdel nekako resnoben, otožen in zamišljen kljub radosti, ki nas je vse prevečala ob zlomu italijanskega fašizma. Ko so ob večerni zarji zašumela drevesa na okrog, sva si segla v roko. Zadnjikrat, zakaj potem te nikoli več nisem videl. Od tistega nepozabnega dne je minilo že sedemindvajset let. Veš, dragi Aljoša, večkrat me vodi pot v muzej ljudske revolucije v Ložu. In oni dan sem dolgo zrl na podobo mladega črnolasega človeka, polnega življenja in hotenja, ki so mu v muzeju povsem upravičeno namenili mesto, kakršno si je zaslužil. Da, to je tvoja povečana slika, dragi prijatelj. In pod fotografijo je napis: TONE ŠRAJ-ALJOŠA, organizator naprednega gibanja na Bloški planoti. A to je bilo še pred tistimi najusodnejšimi aprilskimi dnevi 1941. Potlej pa si bil med organizatorji osvobodilnega gibanja v tem predelu notranjske dežele — v drugi sobi visi seznam članov rajonskega komiteja KPS Loška dolina (za desni breg Obrha), katerega član je med drugimi tudi Anton Šraj, medtem ko je sekretar komiteja Nace Voljč-Fric, narodni heroj.

Glej, Tone, kadar sem v tem hramu, se mi zdi kot da sem za osemindvajset let mlajši. Kdo ve koliko stoletij že žubori studenček na jasi v Otrobovcu. In pod okriljem iglavcev in listavcev smo si uredili tabor borci Loškega odreda. Naša bojna enota ni bila mnogoštevilna. Samo dva bataljona je premogel odred. In drugemu bataljonu je poveljeval Anton Bavec-Cene, njegov namestnik je bil Alojz Bombač, bataljonski komisar je bil Tone Dimač, a ti njegov namestnik. Tistega 16. septembra 1942 sta z Dimačem zamenjala funkciji. Ti postaneš komisar bataljona, Dimač pa opravlja tvoje poprejšnje delo. A jaz pa sem bil tedaj v tej enoti komisar čete, ki ni štela več kot petindvajset mladih ljudi. Kadar

menil sovražnik. A so se bridko uštel. Tiste noči so v dolini rezko odmevali strelji, čuli so se bojni klici napadajočih partizanov in nebo nad dolino je žarelo. Ne vem, koliko nas je bilo določenih v zasedo nad vasjo Dane proti Gor. jezeru. Tam neke ob cesti smo izbrali pripraven kraj, da bi užgali po njih, če bi po tej cesti prihajala pomoč. Proti jutru smo se vračali težko obloženi. Pa ne sami. Z nami so bili tudi ujeti pripadniki MVAC, zaplenjeno orožje in najbolj ogrožene partizanske družine iz doline, pri katerih si lahko videl znanega aktivista Franca Plosa. Komandant Bračič pa je potlej pisal poročilo o uspešni akciji, ki ga je naslovil na Glavno poveljstvo slovenskih partizanskih čet.

Ne vem, kako je naneslo, da sva bila tistega 10. septembra 1942 oba dežurna: ti odredni, a jaz bataljonski, ko so zgodaj jutraj naši odšli nad Babno polico. Ni minilo dolgo, ko se je vnel hud spopad.

Gosti strelji, dolgi rafali strojnice in oglušujoči poki min, in zdelo se je kot, da je sovražnik že v neposredni bližini tabora. V popoldanskih urah so se naši vračali. Vse nas je presunila junaška smrt mitraljezca Janka, a skoraj prepričani smo bili, da je padel tudi priljubljeni komandant prvega bataljona Ivo Slave-Jokl. A naslednji dan se nam je nudil žalosten pogled: na severni strani logorja je ležal v šotorsko krilo zavrt človek, nad njim pa se je sklanjal zdravnik. Le še iskrica življenja je bila v njem. Potlej pa so zaškrpala nosila. Kam s hudo ranjenim komandantom Slavcem? Dolga in nevarna je pot v najbližjo bolnišnico hrvatskih partizanov. Heroja Slavca nisva potem uzrli nikdar več. Da, to je bil v besedah in dejanjih pravi komunist, ljubljenev v bataljonu in odredu. In kaj naj ti še pišem, dragi Aljoša? Bataljonski komisar si bil v snežniškem pogorju. Vidim te skrbno oblečenega, s torbico ob pasu. V usnjeni torbici pa imaš zgodovino VKPb, ciklostirana radijska poročila, nekaj brošuric, ki jih je izdal CK KPS, lično rdečo knjižico Borovih pesmi (Previharimo viharje) in še knji-

Dobro je če veste...

KONKURENCA? »V veleblagovnici Furtado sem zgubila dve strupenjači, zaprti v posebej izdelani košarici. Opozorjam cenjenega najditelja, naj ne odpre košarice, ker je to življenjsko nevarno, marveč naj prinese košarico naravnost k meni. Najditelju izplačam visoko nagrado. Naslov v upravi časnika pod št. 131313«. Takle oglas je bil nedavno objavljen v vseh časnikih mesta Sao Paulo (Brazilija). Kakor bi trenil jo je sleherni kupec pobrisal iz veleblagovnice. Zbežalo je celo v blagovnici zaposlena oseba. Uprava veleblagovnice je pozvala slovit strokovnjake za kače ter dala preiskati vse prostore od vrha do tal in v njih vse premetati. Zaman. O kačah ni bilo ne duha ne sluha. Nato je »Furtado« v vseh časnikih objavil na »vse cenjene odjemalce« naslovljen oglas, v katerem jim je sporočil, da so vse prostore blagovnice posteno preiskali in da v njih ni kač. Zaman. Nihče ni temu oglasu verjel. »Kaj pa, če sta se strupenjači tako skrili, da jih nihče ni mogel najti?« so »cenjeni odjemalci« drug drugemu prišepetavali. Napisal je uprava od policije zahtevala, naj ugotovi naslov oglaševalca. Izkazalo se je, da ne obstoji ulica, navedena v naslovu, da gre za izmišljeno ime... Vse kaže, da gre za prebrisano konkurenco. Raziskavo vodijo v tej smeri, a doslej brezuspešno.

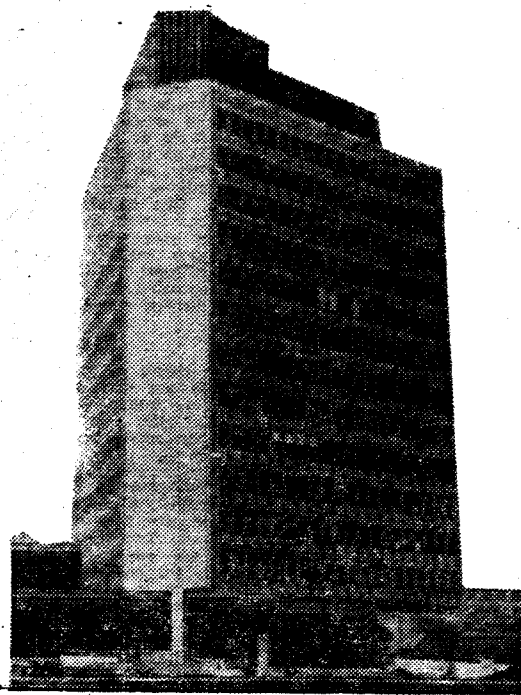
SPEKULACIJA Z LJUDSKO KRVJO. V ZDA vsemu določa ceno borza. Tudi krvi. Bolnišnice in drugi zdravstveni zavodi potrebujejo čedalje več krvne plazme za reševanje življenja bolnikom, prizadetim od hudih opeklin, bolnikom z odprtimi ranami in drugim hudimi poškodbami. Prestojnih dajalcev krvi je iz dneva v dan manj. Spričo tega morajo zdravstveni zavodi in bolnišnice kri kupovati. V Manhattanu (newyorkski četrti) so ustanovili celo banko, ki se ukvarja skoraj izključno le s prekupčevanjem ljudske krvi. Banka plačuje trenutno za deciliter krvi 5 dolarjev, prodaja pa je bolnišnicam in zdravstvenim zavodom pogosto kar dvakrat dražje. Trgovina s krvjo se je tako razvila, da se je pojavila na trgu že ponarejena in nečista kri.

GLOVEK Z »ZLATO KRVJO«. V Detroitu (ZDA) živi Joe Thomas, ki že dolgo prodaja kri. Zdravniki so šele pred kratkim odkrili, da vsebuje njegova kri zelo redek anti-Lewis B, ki pri transfuzijah zelo koristi, ker preprečuje razne reakcije, ki utegnejo biti prejemnikom tuje krvi zelo nevarne. Joe se je sporazumel z dr. Eliom, ki je odkril v njegovi krvi anti-Lewis B, da bo dajal svojo kri izključno bolnišnicam in zdravstvenim zavodom (brez posrednikov). Vsi, ki se zanimajo za to kri, so sklenili s Thomasom sporazum, da bodo kupovali njegovo kri po 27.500 novih dolarjev. Joe da lahko na leto, ne da bi to škodovalo njegovemu zdravju in življenju, osem litrov krvi, kar pomeni, da bo možakar »zaslužil« 220.000 novih dolarjev na leto. Joe Thomas bo posledaj lahko živel samo od tega »zaslužka«.

POSKUSI Z DOMACIMI ZIVALMI V ZDA so dokazali, da hrush in truse ne vzmernirajo živali. Molzne krave zadržajo pod vplivom močnih eksplozij nekaj časa mleko, po 30 minutah pa se molza normalno nadaljuje. Opažanje 42 čred, ki jih gojijo blizu nekega letališča, je pokazalo, da ne hrush in truse letal ne letenje letel nad čredami ne ovirajo normalne molze. Podobne ugotovitve veljajo tudi za ovce, konje in svinje. Krmaca je pod vplivom raznovrstnega hrusha in truse najprej nehala, je pa kmalu znova jela dojeti prasičke.

PIVO ima, čeprav je v prvi vrsti alkoholna in osvežujoča pijača, vendarle tudi neko kalorično (hranino) vrednost. Pivo vsebuje — odvisno od vrste — 220 do 500 kalorij po litru. Kalorije izvirajo deloma iz alkohola (če so fiziološko brez vrednosti), deloma iz redilnih snovi, vsebovanih v pijači, zlasti iz ogljikovih vodikov — dekstrina, ki ga je v pivu 3 do 5 odstotkov, v posebnih vrstah piva pa še več. Tudi vitaminske vrednosti piva, zlasti v pogledu nekih vitaminov skupine B, ne kaže podcenjevati. Potemtakem ne moremo piva, čeprav ga izrečno štejemo za živilo, odrekat hranilnosti, če ga uživamo v zmernih količinah. Vsekakor pa mora potrošnik plačati kalorije v pivu neprimer- no dražje kot kalorije v drugih živilih (sladkorju, kruhu, krompirju itd.)

ljubljska banka nadaljuje tradicijo zanesljivega bančnega servisa

LJUBLJANSKA BANKA

novi ime kreditne banke

S SEJE REPUBLIŠKEGA ODBORA ZZB NOV HRVATSKE

O invalidskih zadevah in splošni ljudski obrambi

Prejšnji teden je predsedstvo republiškega odbora ZZB NOV Hrvatske na svoji seji obravnavalo predlog zveznega zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o vojaških vojnih invalidih. Ko so sprejeli nekaj spreminjalnih predlogov k temu zakonu so obravnavali še informacije iz vršnega komiteja ZK Hrvatske o aktualnih idejnih problemih v pripravi republiškega zakona o splošni ljudski obrambi. Ker bodo borci sodelovali v razpravi o tem zakonu, so na seji to informacijo sprejeli in jo bodo posredovali občinskemu odboru ZZB. Prizadetim po potresu v Dalmatinski zagori so iz sredstev republiškega odbora ZZB NOV do-

delili 50.000 dinarjev in priporočili vsem borcem, da dajo enodnevni zaslužek ali del pokojnine v isti namen.

Pred koncem seje so še sklenili sprejeti Združenje civilnih žrtev vojne kot kolektivnega člana. To združenje je bilo v SR Hrvatski ustanovljeno pred kratkim in je šele začelo z organizacijo svojega dela. Zato je predsedstvo republiškega odbora ZZB NOV Hrvatske sklenilo dodeliti mu 5000 dinarjev pomoči.

OBVESTILO

ZZB — NOV Ljubljana — Zg. Šiška, obvešča, vse svoje člane, da namerava že v letošnjem letu ustanoviti moški pevski zbor.

Da bi ustanovitev tega pevskega zbora uspela, prosimo vse člane naše organizacije, ki imajo veselje do lepih partizanskih in narodnih pesmi, da se prijavijo.

Prijave sprejemamo vsak četrtek od 17. do 18. ure do konca meseca decembra, v naši krajevni pisarni, Šišenska 34.

Se enkrat prosimo naše člane — pevce in njihove si-
novce, da se prijavijo v čim večjem številu.

Odbor

Viktor Pagon — šestdesetletnik

Te dni je v Tolminu praznoval svoj 60. rojstni dan eden najaktivnejših članov občinskega odbora ZZB NOV Tolmin — Viktor Pagon.

Tovariš Viktor je bil rojen 8. 11. 1910 v Šebreljah v Idrijski občini. Bil je deveti otrok v trinajstčlanski družini naprednega kmeta. Še pred prvo svetovno vojno pa je Viktorjev oče neozdravljivo zbolel in številna družina nedoraslih otrok je bila obsojena na hudo pomanjkanje. Uteho so našli v tem, da so po očetu povzeli neizčrpno veselje do branja knjig in do samoizobraževanja.

Ko je Viktor odrasel šoli, se je izučil za mehanika. In kmalu nato so prišla huda vojna leta. Viktorjev brat Andrej-Ogarev je v vaši ustanovil odbor OF že junija 1942. Viktor je postal član tega odbora v avgustu 1942 in je deloval v njem do marca 1943, ko so ga aretirali, zaprli v Trstu in nato po mučnih zasljevanjih poslali v koncentracijsko taborišče. Po zlomu fašistične Italije so ga zajeli Nemci ter odpeljali v Mauthausen. V tem taborišču je ostal do konca januarja 1944, nakar je bil obremen s večjo skupino internirancev s Tolminskega, ki so

jih tako oslabele, da so izgledali kot živi okostnjaki — vrnili v Trst in od tam, s to skupino, po čudežnem naključju poslali domov.

Komaj si je doma malo opomogel je že prevzel nalogo propagandista pri rajonskem odboru OF.

Ob volitvah v NOO leta 1944 so ga izvolili za odbornika Baško-Cerkljanskega okraja, a hkrati je postal član okrajnega komiteja.

Po osvoboditvi je Viktor Pagon prevzel dolžnost načelnika oddelka za notranje zadeve v okraju Idrija-Cerkno. Nato je bil načelnik za gospodarstvo okraja Hrpelje-Kozina in zatem uslužbenec občine Tolmin, kjer je dočkal zasluženi pokoj.

Tovarišu Viktorju Pagonu, ki je še danes, kljub rahlemu zdravju eden najaktivnejših, saj je poleg članstva v družbeno političnih organizacijah še tajnik občinske sekcije internirancev, podpredsednik komisije za posebno dobo NOV in član komisije za dodelitev kreditov za stanovanja borcem, želimo predvsem zdravja in mnogo let življenja med nami!

Tovariši soborci NOV občine Tolmin

POJASNILO

V zadnji številki »TV 15« je bil na 5. strani objavljen članek »Vtisi z obiska v Beneški Sloveniji«. Zaradi nepazljivosti pri metiranju sta izpadla uvodni odstavek in ime avtorja. V uvodnem odstavku je navedeno, da je skupina prosvetnih delavcev iz Gorij pri Bledu skupaj s predstavniki občinskega sindikalnega sveta ter občinskih konferenc ZK in SZDL Radovičica pred kratkim priredila poučen izlet v Beneško Slovenijo. Avtor sestavka je JOST ROLC.

Imeli smo ljudi

Mihael Kenda

Pokopali smo ga v Cerknem 31. oktobra letos, rojen pa je bil v Cerknem 31. avgusta 1882. Bil je finančar in so ga oblasti, to je avstro-ogrske, italijanske in jugoslovanske pošiljale iz kraja v kraj, od Skadra do Trsta. Ze zgo-

daj se je vključil v delavsko gibanje. Leta 1930 je bil na lastno željo upokojen, ko je služboval v Makedoniji. Potem je delal honorarno v Ljubljani. Ob začetku okupacije se je tam takoj povezal z OF. Sodeloval je z železničarji pri pošiljanju blaga iz Ljubljane na osvobodeno ozemlje. Večkratne preiskave ga niso plašile, svoje delo je nadaljeval do konca.

Po vojni je prispeval svoje pri obnovi porušene vasi. Mnogo je naredil pri obnovi Sotražice, pri ureditvi Pšate in v Zalogu, prislužil si je srebrno značko. Po ženini smrti pa se je vrnil v domači kraj. Tam je delal na matičnem uradu kolikor mu je dovoljevala starost.

Julijan Bolko

Rodil se je januarja 1902 kot sin malega kmeta. Bil je bistri otrok, toda doma niso ime-
la denarja, da bi ga dali v šole. Po končani osnovni šoli si je služil kruh kot žagar. Bil je veseljak, kjer se je pojavil, se je oglasila sloven-

ska pesem. Svojemu narodu je bil vedno zvest, zaradi česar ga tedanji fašistični oblastniki niso prijazno gledali. Februarja 1943 so skupaj z drugimi tudi Julijana fašisti odpeljali v poseben kazenski enote italijanske vojske. Znašel se je v Potenzi, od tam pa so ga poslali na Sicilijo. Ko so Angličani v Američani zasedli ta otok, so ga kot vojnega ujetnika odpeljali v Afriko. Tam je kmalu zbral okoli sebe skupino slovenskih fantov začel organizirati kulturno življenje. Med prvimi se je s svojo skupino prijavil v NOV, dodelili so ga v letalstvo. Kmalu je postal vodnik, bil je tudi intendant brigade. Jeseni 1945 je bil demobiliziran.

Po vojni je postal organizator kulturno-prosvetnega dela Lokavcu pri Aj-

dovščini, kjer je živel. Bil je predsednik društva. Tudi pesmi je pisal in nekatere so uglasbili. Vrsto let je bil tudi član odbora ZB ter član poravnalnega sveta.

Pokopali smo ga 5. novembra, na zadnjo pot ga je spremlilo veliko šte-
vilo ljudi.

Franjo Kosce

Sončnega oktobra dne so se številni soborci, aktivisti in nekdanji tovariši skupno z velikim številom domačinov v Zelenikah za vedno poslovili od 53-letnega Franja Kosca, ki ga je neizprosna smrt za vedno iztrgala od dela in ga prisilila k večnemu počitku.

Navedenih naprednih misli je leta 1943 pobegnil iz Nemčije in se priključil partizanom kot vsa njegova družina. Šibko zdravje in še posebej slaba vidnost mu ni dopuščala v neposreden boj. Moral se je sprizniti v partizanski tehnik, kot partizanski učitelj in kot aktivist. Prevzemal je odgovorne in zaupne naloge ter jih z vso vestnostjo opravljal. Tudi v povojni obnovi domovine je bil med prvimi začeti s odgovorno nalogo pri takratnem Okrajnem ljudskem odboru v Skofji Loki in zatem pri prvih začetkih uveljavljanja samoupravnega sistema. To je pokazal med poštenim kolektivom v Skofji Loki in zatem v Kranju, kjer je bil do zadnjega. Povsod je skušal uveljavljati izbojevana načela pravice, svobode in skrbi za slehernega človeka. Ostal nam bo v trajnem spominu!

Jože Kozole

»Šel sem naprej, zopet čez hribe in doline, ne da bi srečal živo dušo. Noge v copatah so mi že krvavele, stresal me je globok kašelj, bljuval sem kri.

Dolgo sem lačen potoval po španski zemlji. Hotel sem priti do Castellana, a neko jutro sem se znašel prav na nasprotni strani. Bila je reka Ebro. Most je bil že porušen od fašistične aviacije, tovornjaki in avtobusi so ležali razbiti ob kraju ceste. Preostalo mi ni nič drugega, kot da sem prepla-

val široko reko in se vzel na drugi breg.

To je odlomek iz knjige »Bili smo v Španiji Jožeta Kozoleta, ki se je rodil 19. julija 1903 leta v Koprivnici pri Brešanici. Po končani šoli je služil na kmetih, star 18 let se je zaposlil pri rudniku Senovo, nato v Trbovljah. Hudi jami in Ljubljani. Ko je odslužil vojaški rok, je leta 1929 odšel v Francijo, kjer je spet dobil delo pri rudniku. V Franciji je delal do leta 1936, ko je odšel v Španijo in se dve leti boril proti fašizmu.

Po dveh letih bojev je težko obolel, poslali so ga na zdravljenje v Francijo. Ko je ozdravel je bila vojna v Španiji že končana, začela pa se je druga svetovna vojna v Franciji je bil eno leto brez dela, nato je dobil spet zaposlitev v rudniku in se vključil v odporiško gibanje Francije, v katerem je sodeloval ves čas do konca druge svetovne vojne.

Leta 1947 se je vrnil v domovino. Prišel je v Kočevje, se zaposlil pri rudniku in delal tu do upokojitve. V Kočevju se je drugič poročil in si v Zelenjahu uredil skromen dom. Dne 27. oktobra so ga pokopali v Kočevju. Zaposlil je ženo, sina in hčerko.

Jože Kozole je zapisan v zgodovini slovenskih delavcev in intelektualcev v isto vrsto borcev, ki so se začeli prvi boriti z orožjem v rokah proti fašizmu. Takega bomo ohranili v našem spominu in zgodovini slovenskega delovnega človeka. Slava mu!

Marija Bevec

Umrila je 5. novembra, rodila pa se je leta 1892. Bila je iz znane Vidmarjeve družine. Leta 1919 se je poročila in odšla na Debenec pri Mirni, znani partizanski kraj. Rodilo se ji je šest otrok.

Vsa družina je aktivno delala za osvoboditev od prvih časov pa do konca vojne. Blizu kmetije je znani Blatni klanec, kjer so se zbirali prvi partizani. Trije sinovi in hči Marija so bili tudi sami partizani. Leta 1962 ji je zaradi posledic vojne umrl mož. Otroci so se odselili, doma je ostal le sin Jože.

Pokopali smo jo ob številni udeležbi znancev in prijateljev.

Marija Kljun

Dne 6. novembra smo jo pokopali na pokopališču v Podgradu pri Vremah. Rojena je bila 7. januarja 1899 v Podgradu. Bila je dobra mati štirim otrokom.

Že leta 1942 je bila vsa družina povezana z osvobodilnim gibanjem, hisa je bila odprta za vse partizane. V njej je bilo tudi veliko število sestankov aktivistov. Posebno aktivisti Bazoviškega okraja so se pogosto zadrževali tam. Kljunova mati je bila zelo zavedna in mnogi partizani se še dandanes spominajo njenega gostoljubja. Naj ji bo lahka kraška zemlja!

Politični razgledi

»Vse življenje sem nosil v sebi čisto določeno zamisel o Franciji. To zamisel mi navdihujeta čustvo kakor tudi razum. Srčno nagajenje, ki je v meni, seveda vidi v Franciji nekaj takega kot pravljico princezo ali kot madono stenskih fresk — določeno za prav posebno in izredno usodo. (...) Pozitivna stran mojega duha me vsevilj prepričuje, da je Francija resnično prava in svojstvena le tedaj, kadar stoji v prvi vrsti; da edinole mogoča junaštva lahko odtehtajo in uničijo kali razkroja, ki jih nosi v sebi njeno ljudstvo; da mora naša dežela, takšna kot je, sredi drugih dežel, takšnih kot so, ob grožnji smrtni nevarnosti težiti visoko in se držati pokončno. Skratka — po mojem občutku Francija ne more biti Francija brez veličine.«

Tako se začnajo »Vojni spomini« generala Charlesa de Gaulle: ideja je vodila vse njegovo življenje, ponavljala se je v njegovih besedah in dejanjih, bil ji je zvest od najhujših časov v drugi svetovni vojni do zadnjih dni, tistih novembrskih dni leta 1970, ko je po ponovnem mogočnem vstopu v javno življenje Francije z novo knjigo spominov prenehalo biti njegovo srce v vasi Colombey-les-deux-Eglises.

V ugledni, tradiciji in omiki naklonjeni družini, so Charlesu de Gaulleu namenili vojaško kariero. Naredil je vojaško akademijo Saint-Cyr, prišel pod poveljstvo polkovnika Pétaina, takoj nato pa že v viro prve svetovne vojne. Veselil se je ugleda, ki ga je Francija znova dobivala po koncu vojne, sprejemal je pomembne funkcije, kmalu pa se je začel žalostiti: nemirna in razkrojena III. republika, ki je od leta 1932 do 1937 imela kar štirinajst vlad, nikakor ni bila država, ki bi mogla ukrotiti Hitlerjevo Nemčijo. Tedaj je polkovnik de Gaulle bil eden izmed redkih Francozov, ki je zagovarjal tisti način vojskovanja, ki ga je uvedel in izvedel Wehrmacht: bliskovito tankovsko vojno. Navzile razočaranjem je sprejel položaj v vladi, toda po sramotnem porazu francoske vojske v maju 1940 in po Pétainovem poklonu Hitlerju, je zapustil domovino ter v

Charles de Gaulle

Londonu tako rekoč sam ustanovil gibanje »Svobodna Francija«. Sodeloval je z vsemi silami, ki so se hotele bojevati proti okupatorju: med temi pa so imeli komunisti pomembno vlogo. S trdno voljo in predanostjo idealu je kmalu dosegel, da so ga zavezniki morali upoštevati, da je sodeloval z vodilnimi politiki, ki so se bojevali proti Hitlerju, in da je leta 1944 slovesno vkorakal v Pariz, v katerem so še bili poulične boje.

Leta 1945 je Charles de Gaulle postal predsednik vlade, toda v svobodni Franciji so se že spet obnovili strankarski boji: njegova vlada je izgubila podporo levice, tako da je leta 1946 odstopil. Leto kasneje je ustanovil desničarsko Zvezo francoskega ljudstva, ki je delovala do leta 1953.

Francija IV. republike je bila v marsičem podobna III. republiki: stranke so se bojevale med seboj, vlade so se nenehno menjale, vojna v Indokini se je s porazom francoske armade pri Dien Bien Fuju čudno zapletla, čedalje huje pa je besnela osvobodilna vojna v Alžiriji. Francija se je z Anglijo in Izraelom zapletla tudi v sramotni napad na Egipt in v vse hujši krizi je dežela potrebovala voditelja, ki bi jo utrdil tako v notranji kot v zunanji politiki. Leta 1958 je general de Gaulle prišel iz Colombeya v Pariz, ker »so se mu upirali strankarski boji in ker je bil prepričan o svojem poslanstvu«. Postal je najprej predsednik vlade, nato pa predsednik republike.

V republika Charlesa de Gaulle je živel v skladu s predsedniškimi večnimi ideali. Z novo ustavo je utrdil oblast in s spretno formuliranimi določbami tako rekoč onemogočil vladne krize in nenehno menjavanje ministrskih predsednikov. Okoli sebe je zbral skupino zvestih ljudi, potem pa začel uresničevati svoje cilje. Z evianskim sporazumom je končal alžirsko vojno, s sporazumom z Bonnom je naredil formalni konec stoletnemu sovraštvu med Francijo in Nemčijo, izboljšal je odnose Francije z evropskim vzhodom in tretjega sveta, gradil je samostojnejšo Francijo in »pregnal« sile NATO s francoskega ozemlja, naredil je spektakularno potezo, ko je priznal ljudsko republiko Kitajske. Za zunanjo politiko Charlesa de Gaulle bi skorajda lahko rekli, da je bila »levo« usmerjena, medtem ko je bila notranja precej »desna«. V želji, da bi Evropa postala dovolj močna nasprotna utež Ameriki, si je želel enotnost starega kontinenta »od Atlantika do Urala«.

Vendar se je zavedal notranjega položaja. Vedel je, da bi bila Francija v težavah, če bi v EGS stopila tudi Velika Britanija, zato se je odločno upiral sprejemu Anglije v EGS.

De Gaulle je vrnil ugled Francije v svetu, vendar pa ji ni vrnil nekdanje veličine, tiste veličine, zaradi katere je bila nekoč Francija vodilna evropska sila in večni tekmeč britanskega imperija za prevlado v svetu.

V takšnem obdobju je tako rekoč nepričakovano nastopil maj 1968, ko se je vsa Francija uprla. Bržkone bo težko ugotoviti, čemu se je uprla, poglobljena ugotovitev pa je, da družbenega nemira ni izrabila ne leвица ne desnica. Prej bi lahko rekli, da se po nemirnem maju 1968 položaj ni bistveno spremenil. Spremenil se je v toliko, da je Charles de Gaulle odšel v pokoj, ker je sam tako hotel: ker na referendumu ni dobil zaupnice ljudstva — dasiravno bi moral po ustavi še voditi deželo.

Njegovi nasledniki nadaljujejo njegovo politiko v vseh bistvenih potezah. Stari general se je umaknil na posestvo v Colombeyu, ki ga je že davno kupil s prihranki, popolnoma se je umaknil iz političnega življenja, posvetil se je edinole pisanju spominov. Zanimivo je, da ni hotel ne predsedniške ne generalske pokojnine, marveč da se je preživljal z avtorskimi pravicami. Zmerom je živel skromno in tako se je tudi poslovil od življenja.

S smrtjo generala de Gaulle je svet izgubil enega največjih mož dvajsetega stoletja, Francija pa velikega vojaka, bojovnika za svobodo, velikega državnika in voditelja, človeka, ki je s svojo dejavnostjo dal pečat enemu najpomembnejših obdobij v francoski zgodovini.

»Prav nič nisem dvomil o tem, da bo morala Francija pretrpeti gigantske preizkušnje in da bosta ves smisel in vrednost življenja prav v tem, da ji nekega dne izkažem vdano službo — za to se mi bo prav gotovo nudila priložnost.«

To veliko priložnost je Charles de Gaulle dobil in maddve temeljito in častno je izpolnil svojo dolžnost.

KOMENTATOR

„TV 15“ ZA MLADINO

NAGRAJENI PRISPEVEK

Obisk v Kumrovcu

Ob zibelki predsednika Tita

Domenili smo se, da bomo na sportni dan obiskali Titov rojstni kraj Kumrovec. V prijetnem kramljanju nam je pot kar hitro minila in že smo stali pred hišo, v kateri se je rodil naš predsednik. Neka tovarišica, ki čuva hišo, je vprašala, če imamo denar. »Seveda ga imamo,« je dejala učiteljica, ki nas je spremljala. Ko smo plačali vstopnino, smo odšli na ogled tega edinstvenega muzeja pri nas.

Najprej smo si ogledali družinsko sobo. Tam je krušna peč, miza, kolovrat in Titova zibelka. Potem smo šli v izbo, kjer stoji postelja. Podnevi jim je rabila za mizo, zvečer pa za posteljo. In kar trije so spali v njej! So nam povedali. Videli smo tudi kuhinjo in sobo, v kateri so slike iz Titovega življenja ter njegova

maršalska uniforma.

Ko sem tako hodila po domu predsednika Tita, sem se spomnila tudi na nedavni obisk ameriškega predsednika. Nixon je že pred odhodom v Jugoslavijo izrazil željo, da obišče Kumrovec. Prvega oktobra je prišel in drugi dan obiska so se odpravili najprej v Zagreb in potem v Kumrovec. Tito sam mu je razkazal hišo in povedal marsikaj iz dni svoje mladosti. Po Kumrovcu so se sprehajali kar peš, čeprav je močno deževalo. Potem je Nixon odšel iz naše države. Obiskal je še druge, a nikjer ni izrazil želje, da bi videl predsednikovo rojstno hišo!

Ponosna sem na Tita in želim, da bi še dolgo vrsto let vodil našo državo in se boril za mir na svetu.

GELCA KUNST

Obletnica oktobra

V noči med 6. in 7. novembrom 1917 (meseca oktobra po koledarju carske Rusije) se je začela velika oktobarska revolucija. Boljševiki so že prej zasedli ključne položaje v mestu in čakal jih je le še napad na Zimski dvorec. Obstreljevali so ga s križarke Aurore in Petro-pavlovske trdnjave. Potem so delavci, vojaki in mornarji vdrli v dvorec in aretirali buržoazno vlado. Mesto je bilo končno v njihovih rokah. Sledil je kongres, na katerem so sprejeli zgodovinski sklep: vso oblast sovjetom! Pot do končne zmage je bila še dolga in težavna, saj je bilo treba revolucijo razširiti po vsej državi. Ljudstvo je vedno bolj spoznavalo, kam vodi njegova pot, in se je v vedno večjem številu pridruževalo boljševikom. Revolucija, ki jo je izvedla nova sovjetska oblast z Leninom na čelu, je uspela. Veliki dogodek je imel odmev po vsem svetu, netil je nezadovoljstvo in celo revolucije: začelo se je novo poglavje zgodovine človeštva.

Ko se spominjamo teh dni, je prav, da pomislimo tudi na napore, ki so jih med narodno-osvobodilnim bojem premagovali naši revolucionarji — komunisti.

MILAN JARC

Pravična kazen

Bilo je poletno nedeljsko jutro. Ni bilo megle, ki sicer rada gostuje v naši dolinici, in bližnja Opatova gora se je od podnožja do vrha kopala v zlati sončni svetlobi. Po razdrti in s kamenjem ter prsto posuti poti sem jo mahal proti Kostanjevici. Mirno sem šel skozi domačo vas Ržišče, kar se je med vojno bolj poredkoma zgodilo. Da, hudo je bilo, in smrt je imela takrat polne roke dela. Nenadoma sem zaslišal korake. »Šmentana reč, saj to je Martin-kova, izdajalka!« sem tiho zarobantil. Podvizal sem se in za prvim ovinkom kar stekel, da bi mi ne bilo treba govoriti z njo. Ko sem se čez čas ozrl, je nisem več videl, in kar pomirjen sem nadaljeval pot. Pozneje pa so mi povedali, da je Martin-kova prav tisti dan zopet potrkala na vrata sovražnikovega poveljstva. »Tam, v bližini cerkvice, jih je kot listja in trave!« jim je dejala. Italijanski oficir je novico takoj sporočil topniški posadki na Prekopo. Nič koliko granat je bilo takrat namenjenih cerkvi, a je niso zadale. Ena izmed njih je padla tudi na kozolec tam v bližini, hip nato druga na hišo. Kozolec in hiša — last izdajalke — sta pogoreli do tal. Pravična kazen! So ljudje še dolgo časa potem govorili.

FRANC BRDIK

Ni se vrnil!

TAM NA KONCU VASI STOJI HISICA IN V NJEJ PREBIVA MATI ANA. NIKOGAR NIMA, DA BI JI POMAGAL PRI DELU. SIN JE PADEL V VOJNI IN MOZA JE POBRALA BOLEZEN. ŽALOSTNO JE NJENO ŽIVLJENJE. BILO JE NA DAN MRTVIH.

S SOPKOM BELIH KRIZANTEM IN DROBNO SVECKO V ROKI SE JE ODPRAVILA PROTI GOZDU. STOPALA JE POČASI IN S SOLZAMI V OČEH. SREDI GOZDA, KJER RASTE VISOKA BUKEV, JE OBSTALA. SKLONILA SE JE NAD MAJHNO GOMILO, KJER POČIVA NJEN SIN, IN SPOMIN JI JE SPLAVAL NAZAJ V TISTE DNI: NOČ JE BILA IN S SINOM STA SEDELA OB PEČI. POVEDAL JI JE, DA BO ŠEL Z DRUGIMI FANTJI K PARTIZANOM. NI MU BRANILA. KO MU JE PRIPRAVILA NAHRBTNIK, JE S TRESOCIMI SE ROKAMI ODPRLA DURI. »PAZI NASE, EDINI SIN SI MI!« MU JE DEJALA. »KO BO SVOBODA, SE VRNEM...«, JI JE ODGOVORIL.

MILENA PROSENC

TE DNI

V BOHINJU JE BILO 14. NOVEMBRA 1944 VELIKO ZBOROVANJE AKTIVISTOV OSVOBODILNE FRONTE JESENISKEGA OKROŽJA. OSVOBOJENO OZEMLJE, KI JE TAKRAT OBSEGALO ZGORNJO IN DEL SPODNJE BOHINJSKE DOLINE, JE TAKRAT VAROVAL JESENISKO-BOHINJSKI ODR. ZBOROVANJE JE BILO ZDruženo z VOLITVAMI V OKROŽNO SKUPŠČINO IN IZVRŠNI ODBOR, UDELEŽILO PA SE GA JE OKOLI STOSEDEMESET POLITIČNIH DELAVCEV, MED NJIMI TUDI MIHA MARINKO IN BOGDAN OSOLNIK. DOGOVORILI SO SE O NALOGAH, KI JIH ČAKAJO GLEDE NA BLIŽNJI KONEC VOJNE, KO BO TREBA PREVZETI OBLAST. ZANIMIVOST: ZBOROVALI SO V HOTELU ZLATOROG, TOREJ NEMCEM TIK PRED NOSOM.

Prvi meseci Vojkove brigade

Moja rojstna vas in okoliški kraji, posebno Zirovski vrh, kjer sem se začel prvič zavedati sebe in spoznavati lepoto narave, so bili med vojno prizorišče mnogih partizanskih bojov. Nedaleč od tod je bilo tudi svobodno Cerkno, kjer se je tri dni po svoji ustanovitvi zbrala 16. brigada Janka Premrla—Vojka. Ta dogodek opisuje brigadni kronist Andrej Pagon-Ogarev takole:

— Dne 26. septembra 1943 je bil v Cerknem velik dan. Na dvorišču vojašnice so bil zbrani trije bataljoni. Na obrazih vseh je bilo brati napeto pričakovanje. Zgodilo se je nekaj velikega: prvič se je tu zbrala brigada slovenskih vojakov! Lahko si mislimo, s kak-

pator potegnili skozi našo deželo, ter tako simbolično odstranili ovire, ki so domovino delile na dve. Moč partizanske vojske so občutili tudi številne postojanke od Davče prek Sovodenj, Trebiže, Hotavelj do Javorja.

V prvih dneh meseca novembra 1943 se je Vojkova brigada zadrževala na Zirovskem, Gradnikova nad Idrijo in Prešernova nad Gorenjo vasjo. Dne 13. novembra se je začela močna nemška ofenziva, v kateri je hotel sovražnik z obkolitvijo in stiskanjem obroča proti Blegošu uničiti Triglavsko divizijo. Prve borbe so se začele prav na Zirovskem vrhu in v okolici Lučin. Nemci so se pojavili za partizanskimi položaji in

šnim veseljem so ti fantje prijeli za puške, da branijo rodno grudo, svoje domove in svoje drage pred tujčevim nasiljem. Vse do sedaj so nosili orožje tujca in branili tuje meje. Danes so za dosego svojih stoletnih teženj pripravljeno storiť vse. Ključ domovine so se odzvali polnoštevno, do poslednjega bajtarja tam visoko gori v Poreznu. Idrijska kotlina je dala rudarje, samotne kmetije z Vojskega in Cerkljanskega vrha tesarje, vasi naokoli sinove in gospodarje... Tovariš Blaž je stopil pred brigado. Značke namestnika komandanta nosi na rokavu, oblečen je v črno, s pištolo, bombami in bodalom za pasom. To je prvi komandant protitarec, ki je že neštokrat gledal smrti v oči. Prekaljen v borbah in naporih, je njegov značaj odločen do skrajnosti. Z lahkoto mu teče beseda in njegov gorenjski naglas prijetno zveni v ušesih. Pravi, da je to zgodovinski dan za idrijski in cerkljanski okraj. Ustanovljena je brigada Janka Premrla—Vojka, partizanskega junaka iz Šentvida pri Vipavi.

Prvi bataljon je doživel ognjeni krst pod Cerkljanskim vrhom, na cesti, ki drži iz Idrije proti Cerknem. Drugi bataljon je onemogočil sovražno dejavnost enotam, ki bi ob Baški progi poskušale napasti osvobodeno ozemlje. Skupno s Prešernovo brigado so borci Vojkove brigade napadli in uničili vrsto utrjenih postojank ob takratni nemško-italijanski meji ter razširili osvobodeno ozemlje proti Zirem in Skofji Loki. Odstranili so žično mejo in minska polja od Črnega vrha prek Davče do Blegoša, ki jo je bil oku-

partizane popolnoma presenetili. Pri tem napadu je padla namestnica komisarja bataljona Mihaela Skapin—Drina, ki je bila kasneje imenovana za narodnega heroja. Borba na Zirovskem vrhu je trajala do večera, nato pa se je bataljon postopoma umaknil v Zirovsko dolino in pri Selu vzpostavil zvezo s štabom brigade. Brigada je nato ponoči krenila čez Mrzli vrh na Podjelovo Brdo. Pot je bila naporna, ker je prav takrat zapadlo veliko snega. Tudi naslednjega dne ni bilo počitka. Nemci so partizane dohiteli in napadli celo štab brigade. V borbo so stopili tudi kurirji, štabna patrula in drugi ter skupaj jurišali na Nemce. Slednji so neprestano dobivali okrepitev in brigadi ni kazalo drugega, kot da se pravočasno umakne in izogne obkolitvi. Po visokem snegu, ki je ponekod segel do pasu, se je brigada napotila proti Leskovci, kjer naj bi se priključila Gradnikovi in Prešernovi brigadi. Tu naj bi se borci vsaj malo odpočili in pojedli kaj toplega. Nenadoma pa je zaropotalo z vseh strani. Nemci so jih prehiteli in pred njimi zasedli vse višinske točke na nasprotni strani doline. Pot proti Blegošu in Črnemu vrhu je bila tako odrezana. Naprej niso mogli, na čistini se pa tudi niso smeli zadrževati. Vrnili so se nazaj po isti poti, po kateri so bili prišli. Ponoči so vsi izmučeni prebrodili Idrijo in se tako izotali iz sovražnikovega obroča.

V enakih okoliščinah kot tod so partizani tudi drugod širom po naši domovini polni vere v zmago vztrajali in končno zmagali.

JURIJ PROSEN

KRAMLJANJE

Spoštovana tovarišica urednica!

V vašem časniku z dne 28. oktobra 1970, in to na mladinski strani, sem prebral prispevek Roberta Vižintina z naslovom »Pohod v Pisarovno«. Zelel bi vas opozoriti na nekaj bistvenih napak, ki ne ustrezajo resnici. Od Metlike do Pisarovine je okoli sedemdeset do osemdeset kilometrov. Ne vem, zakaj je avtor zapisal, da so tja potovali pet dni in pet noči. Znano je namreč, da je večji del tega terena raven, da je snega mnogo manj kot v planinskih predelih, da je tamkajšnja pokrajina gosto naseljena in da so poti skoraj vedno lahko prehodne. Danje je v članku zapisano, da je sla kolona mimo vasi, ki so bile do partizanov sovražno razpoložene. Vsi pa vemo, da je večina ljudi iz teh krajev aktivno sodelovala v narodno-osvobodilnem boju že od leta 1942. Prispevek ste — ne vem zakaj — celo nagradili. Mislim, da takšno pisanje ne služi kot dober primer mladini, ki se mora učiti na tradicijah naše revolucije.

S tovariškimi pozdravi!

Nikola Frković
Titova 91
p. Ljubljana

Spoštovani tovariši!

Kakor je meni znano, so bile nekatere vasi ob Kolpi kot Preloka, Sraček in Pribišje ter druge ob cesti in železnici Zagreb—Karlovac do partizanstva močno sovražno razpoložene. Od Metlike do Pisarovine, tovariš Frković, pa je sedemdeset kilometrov zračne linije. Tudi ne gre pozabiti, da je bila takrat huda zima ter da je bilo po ravnicah nevarneje hoditi kot po hribovih in gozdovih. Kljub zapisanemu sem vam za pismenice hvaležna. Vidim, da naša stran skrbno prebrata in da vam ni vseeno, kakšen rod poganja okoli nas. V opravičilo morebitnim napakam v prihodnje pa: moji dopisniki so se rodili po vojni in tudi jaz sem v tistih dneh sedela še v osnovnošolski klopi.

Lepo pozdravljeni!

Milena Strajnar

Spoštovana tovarišica Milena!

Odločila sem se, da vam spet pišem. Prvič sem poslala spis »Rešil je partizane«, danes pa prispevek »Anin sin«. To sta izmišljeni zgodbi! Ko sem vam prvič pisala, sem komaj čakala srede. To je dan, ko poštar prinese »TV 15«. O mojem prispevku ni bilo ne duha ne sluha. Kakšno razočaranje! Toda veselje do pisanja me je vzpodbudilo, da še enkrat pišem. Očka in mamica sta mi govorila, naj ne pišem, ker tako ne bo nič. Jaz pa ju nisem poslušala, sedla sem za mizo in v pol ure je bil prispevek napisan. Če ga boste objavili, vam iz srca obljubim, da bom še pisala. Boste videli, da obljube ne bom prelomila.

Prejmite lepe pozdrave!

Milena Prosenč
Zapodje 4
p. Kresnice

Draga Milena!

Tudi prispevek »Rešil je partizana« bo prišel na vrsto, samo za malo potrpljenja te prosim. Hvala za pismo, mamici in očku pa povej, da tokrat res nista imela prav.

Lepo pozdravljena!

MILENA

Okrogle in oglate

VSEZNALI... Generalni direktor kragujevaške »Crvene zastave« ing. Preslav Raković je ponazoril neko jugoslovansko razvado, ki prejkone ni samo jugoslovanska, takole: »Spremenili smo se v velikanski diskusijski klub. Vse vemo, za vse, kar se dogaja po svetu, imamo recepte, pogosto pa ne poznamo niti lastne tovarne. Presenečen sem, ko slišim, ko zvem, kako malo vedo ljudje npr. o kakšni »Rdeči zastavi«, ljudje, ki so hkrati pripravljeni poučiti vas o vseh svetovnih problemih.«

KAKO SE JE CHURCHILL VZIVEL V SVOJO VLOGO... Churchill se je učil na pamet govore, ki jih je imel v parlamentu. To je znano. Njegovi govori pa so vedno napravili vtis spontanosti. Njegov osebni služabnik pripoveduje zanimivo zgodbo. Ko je bil prve dni v službi starega državnika, je nepričakovano zaslišal iz kopalnice, v kateri se je Churchill kopal, govorjenje. Pomislil je, da njegov delodajalec kaj potrebuje, stopil je tik k vratom in ga glasno vprašal: »Ali kaj potrebujete, gospod?« Churchill mu je odgovoril: »Ne, hvala. Govorim v — parlamentu.«

RAZLOG OBISKA... Uprava neke pariške galerije moderne umetnosti prosi obiskovalce galerije, naj v knjigo za obiskovalce napišejo svoje ime, oceno o razstavljenih umetninah in razlog obiska. Neki obiskovalec je napisal: »Ime: Jean Dupon. Ocena: Ničesar nisem razumel. Razlog obiska: Utrgal se je oblak.«

KOLO SREČE... Današnjega bolivijskega predsednika Juana Josea Torresa so letos v juliju odstranili s položaja kot šefa generalnega štaba, ker je bil znan kot levičar. Ko je zapustil svoje mesto v generalnem štabu, je izjavil: »Kdor danes izgublja, bo jutri — dobil...«

ZGLEDENI ARISTOKRATI... Profesor na angleški univerzi v Yorku Edmund Johns je govoril na neki pedagoški konferenci v Londonu o trenutnem položaju angleških študentov: »Zares, angleški študentje so poslednji aristokrati. Malokdo na svetu uživa danes tako izjemne prednostne pravice in ugodnosti kakor naši študentje. Študent nič ne dela, ima pa večje dohodke kot marsikdo drug v naši družbi, ki dela. Študentje, ki jih prejema študentje, so večje kot pokojnine številnih uslužbenecov, ki so vse življenje varčevali, da imajo lahko študentje takšne štipendije. Prav nič čudnega torej, da nam študentje delajo take preglavice!« — To bržkone ne velja samo za Veliko Britanijo.

DOSLEDNOST... V Kličevu teče stoletni premoženjski spor med dvema družinama že dolgih — 160 let. Tako prehaja pravda iz roda v rod.

CEMU SE SMEJEJO ANGLEŽI? Londonski »Weekend« je objavil tole šalo: Starejša pacientka je rekla zdravniku, ko jo je pregledal: »Medicina je prav zares fantastično napredovala. Ko sem bila mlada, sem se morala za pregled sleči, zdaj pa doktorju zadostuje, da mu pokažem jezik...«

KDO JE NEPISEMEN? Niške »Narodne novine« so poročale, da odpoveduje več direktorjev in šefov delavcem delo oziroma službo kratko in malo ustno (namesto pismeno). Neki direktor se zagovarja: »Očitajo mi, da je to nezakonito. Kaj pa morem, če so ljudje nepismeni?« — Druga različica te iste zgodbe, ki jo objavljajo beograjske »Večernje novosti« pa se glasi: »V zadnjem času so v Nišu opazili, da številni vodilni ljudje ustno odpovedujejo delavcem službe. Nič čudnega, saj so nepismeni!«

SORODSTVO MED VODO IN MLEKOM... V titograjski »Pobjedi« so čisto resno poročali tudi tole: »Na seji gospodarskega sveta so odklonili predlog Mlekarnice za povišanje cene mleka (zaradi povečanja stroškov) z 1,80 na 2,15 din po litru. Da bi se zmanjšali stroški prizadetega podjetja, so sklenili prekatégorizirati cene za vodo tako, da bi Mlekarna plačevala za vodo po 1,10 din in ne 1,60, kolikor je plačevala doslej. Potem bi lahko liter mleka stal le 2 din.«

IN CEMU SE SMEJEJO ITALJANI? Po »Epoci« posnemamo: Po pregledu je zdravnik svetloval bolniku, naj se da operirati. »Nikakor ne,« je vznemirjeno odgovoril bolnik, »lahko bi umrl.« »Saj združimo lahko oboje,« ga je potolažil zdravnik.

BREŠT
POHISTVO

Velike tankovske bitke

8

Nemški tankovski napad je bil v marsičem podoben počasnemu pripravljaniju zveri, da plane na plen, dasiravno enote niso bile več tolikšne kot pred nekaj leti: namesto po 365 so štele po 300 in tudi po 245 tankov. Toda šlo je za najnovejše Tigre in Pantere ter samohodke Ferdinand, ki so bile silno nevarne za sleherni utrdbo.

V začetni akciji na območju Orla je sodelovalo 500 tankov in 300 letal. Napadalni oddelki so bili razporejeni v klasični bojni formaciji: Tigri so bili na čelu, za njimi pa Panterji in tanki Mark IV.

Le redkokdaj je bilo mogoče videti toliko tankov v enem napadu. Toda ko so Nemci prišli mimo prvih položajev, so ugotovili, da naprej ne bo šlo lahko: Rusi so streljali nanje iz nekaj tisoč topov in strojníc, tako da je bil ogenj neprekinjen. Bolj ko so se jelekne konice IX. armade zaje-dale v sovjetski sistem utrdb, srditejša je bila rdečearmijska obramba. Ferdinand niso imeli lahkega orožja, zato so jih sovjetski vojaki uničevali od blizu. Siloviti napad je izgubljal moč. Nemške izgube so bile strašne in

ko se je 10. julija napad zaustavil, je general Model osvojil le nekaj deset kilometrov ozemlja, na bojišču pa je pustil dve tretjini tankov in nekaj tisoč vojakov (mrtvih in ranjenih).

Toda najhujši je bil napad na južnem delu fronte, na območju Obojana, kjer so delovali Hotovi tanki. V napad se je pognalo pet pehotnih in osem tankovskih divizij, poleg tega pa še motorizirana divizija iz armadne skupine Jug pod poveljstvom feldmaršala von Mansteina. Vsega skupaj je bilo na tem delu fronte 700 nemških tanov. Po prvem dnevu srdite obrambe so Rusi dobili okrepiteve. Nemci so prebili prvo obrambno linijo in prišli pred drugo, v kateri je bilo v obrambnem položaju nekaj sto sovjetskih tankov: bili so zakopani v zemljo, tako da je iz nje molel le stolp, in so bili tako rekoč neosvojljivi.

V tistem trenutku bitke je nemško poveljstvo ukazalo odločilni napad, v katerem so množično uporabljali tanke in oklopna vozila. Ko so Rusi spoznali nemški namen, so se ustrašili preboja, ki bi utegnil pripeljati do njihovega poraza z obkolitvijo Kurska z južne strani, tako da

Sovjetska samohodka SU-152, zadeta med spopadom oklopnih enot: nemški tehniki si jo skrbno ogledujejo.

so iz ozadja poslali v boj 5. gardno oklopno armado. Okoli 300 nemških tankov pod poveljstvom generala Kempfa pa je hrumelelo proti jugu.

Zjutraj 12. julija se je na valoviti ravnini, na katero je lilo kot iz škafa, razdivjala najhujša tankovska bitka vseh časov. V njej je sodelovalo nad 1500 tankov in oklopnih vozil, spopad pa je bil tako silovit, da so nekatere enote zdrvele druga mimo druge kot nekoč konjeniški eskadroni.

Tudi pozneje je bila velikanska bitka v marsičem podobna nekdanjim konjeniškim spopadom, saj v bojni vihri ni bilo več sledu o kakšnem manevru ali načrtnem spopadu, marveč se je bojišče spremenilo v vrtnec posameznih spopadov, v katerih so prišle do veljave sposobnosti in spretnosti posadke posameznega tanka. Tolki so se s topovi na majhne razdalje.

Po osmih urah bojov, preden se je znočilo, je bilo na bojišču videti le kadeče se ali goreče tanke ter nešteta trupla, ki jih ni bilo mogoče prepoznati. Ko se je znočilo, so se po bojišču še zmerom podili posamezni tanki in obračunavali med seboj, naposled pa je na fronti običajno okoli 350 uničenih nemških tankov in približno toliko sovjetskih. Nemci so izgubili kakšnih 10.000 vojakov, napredovali pa so le za 40 do 50 kilometrov: lahko bi rekli, da je operacija Zidatel propadla. Potem se je začela sovjetska ofenziva, ki je čez poldrugi mesec pripeljala do osvoboditve Harkova.

ARDENI: ZADNJI SPOPAD

V malem kraju St. Vith, nekaj kilometrov od nemško-belgijske meje, je zgodnje jutro 15. decembra 1944 napovedovalo hud dan: nebo je bilo svinčeno sivo, v nizkih oblakih je moralo biti veliko snega. Hručenja tankov ni bilo slišati: kvečjemu brnenje avtomobilskih motorjev iz ameriških pomožnih služb. Domačini so tičali v dobro ogrevanih hišah (čeprav je bila vojna, jim ni pri-manjkovalo drva in premoga) ter čakali, da njihov kraj ne bo več v prvi liniji in da se bo spet lahko začelo normalno življenje.

Za Nemce se ni nihče več resno menil. Videti je bilo, da je njihovega odpora konec. Čeprav je kazalo, da vojne za božič še ne bo konec, pa je bilo poveljnikom zavezniških sil vendarle popolnoma jasno, da so Tretjemu rajhu šteti dnevi. Ameriške patrulje, ki so se vsako noč prikradle skozi valonske gozdove do nemških položajev, so se vračale s poročili, da je na sovražnikovem sektorju popoln mir. Tako je razumljivo, zakaj so 120 kilometrov fronte držale komaj štiri ameriške divizije.

Bolj proti jugu in notranjosti Belgije, v velikem trgovskem središču Bastogne, bi lahko govorili o popolnoma normalnem življenju. Ameriški vojaki so pripravljali božične zabave s plesom in srečolovom in čeprav je bila fronta blizu, so bile šole odprte in otroci so imeli reden pouk. Celo vrhovni poveljnik zavezniških sil general Eisenhower je bil presenečen nad mirom, ko je

pred nekaj tedni obiskal tiste kraje.

Poveljnik se je pripeljal na hrib, s katerega je bilo videti na vse strani, se razgledal, nato pa rekel generalu Bradleyu, ameriškemu poveljniku tistega sektorja: »Zdi se mi, da linija ni dovolj opremljena. Kaj bi se zgodilo, če bi Nemci napadli na tem območju?«

Bradley se je nasmehnil, nato pa odgovoril: »Poskrbeli smo za previdnostne ukrepe: na tem področju nimamo ne skladišč in arzenalov.

Vendar nekateri zavezniški visoki oficirji niso bili takšnega mnenja, čeprav jih je bilo malo. Šef informacijske službe v Eisenhowerjevem štabu general Strong, torej človek, ki je bil za to najbolj kvalificiran, je bil na podlagi poročil, ki jih je vsak dan dobival (sestavljena so bila po izpovedih ujetnikov, dezertirjev in partizanov), prepričan, da Nemci pripravljajo presenečenje. Toda drugi generali mu niso verjeli; pred nosom so mu mahali s poročili izvidnikov in patrulj: Nemci niso nikjer zbirali sil, na celotnem nevarnem področju ni bilo opaziti niti najmanjše dejavnosti.

»Vendar sem prepričan, da bo Hitler napadel, in sicer v Ardenih,« je v nemomer govoril Strong.

»Kdaj pa?« so ga spraševali. »Ko bo vreme tako slabo, da bo onemogočilo poseg našega letalstva,« je odgovarjal Strong.

Konec prihodnjic

OGORČEN PROTEST KOROŠKIH SLOVENCEV

„Ne, te usluge vam ne bomo naredili!“

V počastitev petnajstletnice avstrijske državne pogodbe, petindvajsetletnice osvoboditve, petdesetletnice plebiscita in stoletnice slovenskih taborov na Koroškem sta narodni svet koroških Slovencev in krščanska kulturna zveza pred kratkim priredili v dvorani celovskega glasbenega doma spominsko slovesnost. Na prireditvi se je zbralo več kot tisoč koroških Slovencev z željo, da bi znova odločno zahtevali uveljavljanje vseh pravic, ki jim pritičejo po sedmem členu avstrijske državne pogodbe.

Posebno oster protest je veljal prispevku, ki je bil nedolgo tega objavljen v glasilu Kärntner Heimatsdienst. Avtor je bil v njem zapisal, da morajo vsi domovini zvesti Korošci nadaljevati obrambni boj tako dolgo, dokler ne bo eden izmed dveh narodov na Koroškem povsem izbrisani. »Vprašamo oblasti, vprašamo notranjega ministra, ali ne vidi v

tem pisanju zelo očiten primer prepovedane dejavnosti? Več kot jasno je namreč, da je cilj tega izrazito nacionalističnega stališča omenjene organizacije likvidiranje koroških Slovencev. Poudarjam, da koroški domovinski službi te usluge ne bomo naredili!« je dejal dr. Reginald Vospernik — eden izmed govornikov na prireditvi v dvorani celovskega glasbenega doma.

Ob koncu prireditve, ki so se je udeležili številni vidni predstavniki koroškega političnega in javnega življenja, so poslali klubskima načelnikoma socialistične in ljudske stranke pismeno stališče, v katerem so izrazili pripravljenost na sodelovanje pri reševanju nerešenih vprašanj — v cilju prijateljskega sožitja avstrijskega naroda in slovenske manjšine na Koroškem ter ob upoštevanju sedmega člena avstrijske državne pogodbe!

Naročniki, pozor!

Ob pripravah na novi letnik našega tednika se obračamo na vas, dragi naročniki. Radi bi namreč, da bi »TV 15« čimbolj ustrezal konceptu, ki ga ima kot glasilo Zveze združenj borcev NOV Slovenije in Zveze rezervnih vojaških starešin Slovenije, ter da bi bil hkrati čimbolj zanimiv, tako, kot si ga želite. Skratka: »TV 15« naj bi bil še bolj aktualen in privlačen, seveda v okviru obstoječih možnosti. Zato vas prosimo, da nam poveste svoje mnenje in predloge ter v tem smislu odgovorite na naslednja vprašanja:

1. Kaj vam je najbolj in kaj vam je najmanj všeč v »TV 15«?
2. Ali imate občutek, da obstoječe rubrike ustrezajo konceptu, ki ga ima list kot glasilo ZZB in ZRVS Slovenije? Bi bila potrebna še kakšna nova rubrika?
3. Ali menite, da je kakšna dejavnost iz okvira ZZB in ZVRS v listu zapostavljena?
4. Ali menite, da kakšno območje (pokrajino, občino, kraj) premalo upoštevamo in katero?
5. Ali vam je prav, da objavljamo feljtone v nadaljevanjih? Kakšnih feljtonov si želite?
6. Kaj menite o naši mladinski rubriki (»TV 15« za mladino)? Kaj predlagate za njeno izboljšanje?
7. Ali list v zadostni meri poroča o splošnih zunanjih in notranjih političnih dogodkih?
8. Kaj predlagate glede tehnične oblikovne plati lista (upoštevajoč, da obsega ne moremo razširiti)?
9. Kakšne so vaše želje glede splošne popestritve lista?
10. Kaj naj bi uprava »TV 15« ukrenila v organizacijskem pogledu, da bi se število naročnikov čimbolj povečalo?

Odgovore na ta vprašanja pošljite našemu uredništvu — Ljubljana, Beethovnova 10 — z oznako »Anketa« najkasneje do 2. decembra t.l. Izmed najboljših odgovorov bo uredništvo izžrebalo tri za nagrado, in sicer: 1. nagrada 500, druga 400, tretja 300 novih dinarjev.

Popravek

Osnovna šola Maksa Pečarja (ne Maksa Pergerja!) je darovala 550 novih dinarjev za šolo — spomenik NOB v Cerknem.

47

»TV 15« izhaja vsak teden — Izdaja ga zavod Borec, Ljubljana, Beethovnova 10 kot glasilo ZZB NOV Slovenije in ZRVS Slovenije — Tisk in klasični CGP »Delo« Ljubljana, Tomšičeva 1 — List ureja uredniški odbor — Letna mezna številka stane 50 par — mezna številka stane 50 par — naročnina 22 dinarjev — Posla — inozemstvo stane 50 dinarjev — Naročnino pošljite na naslov: Uprava »TV 15«, Ljubljana, Beethovnova 10, poštni predal 598/XI. ali na tekoči račun štev. 506-8-29 pri SDK Ljubljana — Telefonske številke: Glavni in odgovorni urednik 21-901, tajništvo in novinarji 22-313, uprava 22-607 — Rokopisov ne vračamo